SH

383.5

N4B46

1809

KEL

VERHANDELING

TER BEANTWOORDING DER

V R A A G:

waarbij verlangd wordt:

EENE NATUURLIJKE HISTORIE EN NATUURKUNDIGE BESCHRIJVING DER WALVISSCHEN, IN DIERVOEGEN INGERIGT, OM TER OPHELDERING EN AANPRIJZING TE KUNNEN DIENEN VAN DE BESTE WIJZE, OM DE PLAATZEN, WAAR DEZE DIEREN ZICH VOORNAMELIJK TEGENWOORDIG OPHOUDEN, NATESPOREN; ALS MEDE VAN DE MINST OMSLAGTIGE, DE VEILIGSTE, EN DE BESTE MIDDELEN, WELKE, OF REEDS BEKEND EN IN GEBRUIK ZIJN, OF NOG IN PRAKTIJK ZOULDEN KUNNEN GEBRAGT WORDEN, OM DE WALVISSCHEN SCHIELIJK TE DOODEN, EN ER ZICH ALZOO, LANGS DEN KORTSTEN EN ZEKERSTEN WEG, MEESTER VAN TE MAKEN?

D O O R

JAN ARNOLD BENNET,

A. L. M. PHIL. ET MED. DOCT. ENZ. TE LEIJDEN.

Aan wien de Gouden Eereprijs is toegewezen,
den 21 Meij 1808.

SH
383.5
M7B46
1809
MEL

163334

OMI. 2 21. 59.

INLEIDING.

W ordt de kennis der Natuur-Voortbrengfelen, thans algemeen onder den naam van Natuur-Gefchiedenis of Natuurlijke Historie bekend, bij een ieder bevoegd oordeelaar, met het meeste regt voor den eenigen waren grond van die voortreffelijke kunst gehouden, welke met den zoo algemeen bekenden naam van Oeconomie of Huishoukunde, tevens ook de gedaante van een der voortreffelijkste wetenschappen heeft aangenomen; en is het deze zoo aangename als algemeen nuttige wetenschap, welke zoo voor den Staat, als voor iederen afzonderlijken burger eene zoo veel te mildere bron van allerlei voordeelen en zegeningen opent, naar gelang derzelver menigvuldige aderen ijverig opgezocht, verder nagespoord, en ten algemeenen nutte behoorlijk afgeleid en gebruikt worden; het is dan ook geenszins te verwonderen, dat dezelve, bij de groote vorderingen, in het vak der Natuurlijke Historie

dagelijks gemaakt, in eene gelijke mate, en als 't ware op eenen gelijken voet, met dezelve be-
arbeid wordt, maar dat ook vooral ieder waar
en verstandig beoeffenaar der Natuurlijke Geschie-
denis zich inzonderheid beijverd, om deze laat-
ste niet slechts tot enkel vermaak of verlustiging,
maar ook ten wezenlijken nutte der samenleving te
doen dienen, dat is door de kennis der verschil-
lende Natuur-voortbrengfelen op het gemeene le-
ven dadelijk toe te passen, en uit dezelve, zoo
wel in grootere als mindere belangrijke handel-
ingen en bedrijven, het meest mogelijke nut te
trekken.

Dit algemeen in het oog loopend, groot en
gewichtig voordeel is dan ook de vermogende
drijfveer en oorzaak geworden, dat, in schier alle
landen van het beschaafd Europa, Natuurkun-
digen, en daar onder mannen van den eersten
rang en de grootste verdiensten, zich vereenigd,
en tot Genootschappen of Maatschappijen ge-
vormd hebben, met het edel en alzins loffelijk
oogmerk, om de ware kennis der Natuur-voort-
brengfelen niet alleen meer algemeen onder alle
de klassen der burgerlijke samenleving te verbrei-
den, maar om dezelve ook op de gewigtigste
onderwerpen van Landbouw, Vischerijen,
Koophandel, Ambachten, Handwerken, en Kun-
sten,

sten, zoo veel mogelijk toe te pasfen, en deze alle, zonder uitzondering, daar van het meeste nut te doen trekken.

Ook ons Vaderland mogt door deszelfs oudst en aanzienlijkst wetenschappelijk Genootschap, ik bedoele de voorheen genaamde Hollandsche, nu Koninklijke Maatschappij der Wetenschappen, (welker eerste aanleg en inrigting eigenlijk bijzonder de bevordering der Natuurkunde ten doel had), als uit haaren eigen boezem zelve, eene Huishoudelijke Maatschappij tot stand gebragt zien, welke, reeds bij deszelfs eerste stichting, in alle mogelijke opzigten, het heil des Vaderlands bedoelende, te grootere nuttigheid ter voortzetting der verschillende takken der Huishoukunde beloofde, daar dezelve, en uit haren eenigen waren grond, de Natuurkennis namelijk, als van zelfs was tot stand gekomen, en hare wederzijdsche belangrijke bedoelingen zoo naauw aan elkander verbonden waren.

De aanzienlijke Koninklijke Maatschappij der Wetenschappen kon derhalve geen overtuigender blijk van hare verknochtheid aan hare eerste inrigting, de bevordering namelijk der Natuurkennis, en van hare waarlijk vaderlandlievende oogmerken tevens aan den dag leggen, dan door het uitichrijven eener vrage, welker onderwerp

6 I N L E I D I N G.

uit een der belangrijkste vakken der Natuur-kennis genomen , te gelijk de bevordering van eenen zeer gewigtigen tak der Staats- of hoogere Huishoukunde onzes Vaderlands betreft, die namelijk van de aan onze zeevaart zoo naauw verbonden Walvischvangst , welke onze Voorouderen eertijds uit kleine beginfelen tot eene hoogte mogten gebragt zien , waardoor ze wegens hare aanzienlijke voordeelen den naijver van schier alle andere Noordsche Zee Mogendheden gaande maakte , doch daarentegen ook thans , helaas ! door eenen zamenloop van rampen , tot een zoo gewigtig als grievend verlies van ons Vaderland , is in verval geraakt , dat dezelve eene billijke aanspraak heeft op alle de mogelijke hulp en medewerking van iederen regtgeaarden Nederlander , zoo tot deszelfs dadelijke opbeuring , als tot het uitdenken van zoodanige nieuwe hulpmiddelen , waardoor de zoo deerlijk verminderde bloei dezer zoo voordeelige tak van 's Lands welvaart , uit deszelfs aanmerkelijk verval , het best mogelijk zoude kunnen opgebeurd , en het daardoor geleden verlies eenigermate vergoed worden. Opregtelijk verbonden aan alles , het geen slechts eenigermate op de belangen van dit land betrekking heeft , en overtuigd van het dubbel aanbelang der voorgestelde vrage , welke niet slechts

slechts een gewigtig voorwerp der Natuur-Geschiedenis en Huishoukunde te gelijker tijd betreft, maar die ook tevens den zoo regelregten, als alzins voordeligen invloed der Natuur-kennis, ook op de hoogere takken van Huishoukunde, ten overtuigendst bevestigt, hebben ook wij, naar de inrigting zelve van het voorstel der aanzienlijke Koninklijke Maatschappij, en derhalve met alle mogelijke bekorting willen beproeven, in hoe verre wij aan deszelfs inhoud zouden kunnen voldoen.

Diensvolgens hebben wij gemeend, bij het ontwerpen van deze onze proeve, dezelve het gevoeglijkst in drie Afdeelingen te moeten splitsen, waarvan de

EERSTE AFDEELING *eene beknopte Natuurkundige beschrijving van den hier, zoo niet alléén ten minsten voornamelijk, bedoelden eigenlijken Groenlandschen Walvisch zal behooren te bevatten, zoodanig ingerigt, dat dezelve, zoo veel mogelijk, de beste wijze aan de hand geve, om de plaatsen, waar deze dieren zich voornamelijk tegenwoordig ophouden, na te kunnen sporen; terwijl de*

TWEEDE AFDEELING *inhouden zal de opgave van die minst omslagtige, meer veilige, en aan het daar mede bedoelde oogmerk de*

best voldoende middelen, welke tot heden toe reeds bekend, en in gebruik gebragt zijn, om de Walvisfchen fchielijk te dooden, en 'er zich langs den kortften en zekerften weg meester van te maken; om eindelijk in de

DERDE AFDEELING, uit alle de zoo even opgenoemde middelen en wijzen, die te verkiezen en op te geven, die zich niet alleen door enkele bespiegeling boven allen anderen aanbeveelen, maar die door eene langdurige en bestendig tot heden toe herhaalde ondervinding erkend en bevestigd worden te zijn, de minst omflagtige, zekerste, veiligste, ja de beste van alle reeds bekende, en in gebruik gebragte middelen, om de Walvisfchen fchielijk te dooden, en 'er zich alzo lang langs den kortften en zekerften weg meester van te maken, en welke derhalve als zoodanig ook verdienden bij de Nederlandfche Walvischvangst beproefd, en in algemeen gebruik gebragt te worden, met bijvoeging van eenige aanmerkingen en voorflagen, welke misfchien gelegenheid zouden kunnen geven, om het door ons aangeprezene nog verder te verbeteren, en tot meerdere volkomenheid te brengen.

EERSTE AFDEELING.

Behelzende eene beknopte Natuurkundige beschrijving van den eigenlijken Walvisch, vooral ingerigt, om te kunnen dienen, tot het opsporen der verblijfplaatsen, waar deze dieren zich voornamelijk ophouden; en ter nadere bepaling van die deelen of plaatsen hunnes ligchaams, welke, bij de Walvischvangst, door den Harponier het gemaklijkst, het zekerst, en tevens met den meest gelukkigen uitslag kunnen getroffen worden.

Onder de menigvuldige uitvindingen en verbeteringen, welke den doordringenden, juist onderscheidenden, en in het zoo uitgebreide vak der gantsche Natuurkennis schier alles omvattenden geest van den onsterfelijken LINNÆUS, bij het ontwerpen zijnes Natuur-stelzels, zoo bijzonderlijk kenmerken, is gewis ook voor eene der belangrijkste te houden, de kunstige, de zoo oordeelkundige, als alzins gegronde en zoo veel gemakgevende afdeeling dier verbazende Zee-ge-
A 5 droch.

drochten, welke, onder den gewonen naam van *Cete* of *Animalia Cetacea*, en bij ons onder den naam van *Walvisfchen* algemeen bekend zijn; immers hij was het, die, hoe weinig men ook met het zamenftelen de huishouding dezer fchrikdieren toen nog bekend was alleenlijk, uit eenige algemeene doch zekere berichten durfde vastftellen, dat zij, in de voornaamfte verrigtingen der dierlijke huishouding, van de gewone visfchen aanmerkelyk verfchilden, en daarom ook ten onregten door alle zijne voorgangeren in het vak der Natuurkennis tot den rang of afdeeling der visfchen gerekend waren, maar dat zij, hoe vreemd dit ook bij het eerfte opzien moge voorkomen, zoo wegens hunnen lighaamsbouw, als wegens den aard hunner dierlijken verrigtingen, in de daad tot die dieren behoorden, welke tot dien tijd toe gewoonlijk viervoetige dieren genoemd werden, maar bij de vestiging van zijn voortreflijk leerftelzel den zoo kenmerkenden naam van *zogende dieren* (*Mammalia*), en onder deze de zevende orde of laaftten rang verkregen hebben, met de benoeming van *Cetacea*, of (men vergunne mij deze uitdrukking), van *Walvischaardige dieren*, welke alle de kenmerken der zogende bezitten, *doordien zij, even als deze, één hart,*
mez

met twee holligheden voorzien, en rood bloed hebben; dewijl zij door ware longen ademen, even als andere zogende dieren paren, levende jongen baren, en deze met melk uit borsten zogen; terwijl zij voorts beweegbare oogleden, gehoor-werktuigen, als andere zogende dieren, en ook ware beenderen, doch voor 't overige niets anders met de gewone visfchen gemeen hebben, dan dat ook hun het water ten verblijve is aangewezen. (*)

Het is tot dezen rang of orde van Walvisch-aardige dieren, dat de hedendaagsche Natuurkenners de vier volgende Dier-geflachten, namelijk dat der *Narwals*, der *Walvischen*, der *Kazilotten*, en dat der *Dolphijnen* gerangschikt hebben, van welke het tweede, of dat der Walvischen, bij ons tegenwoordig oogmerk, niet slechts alléén in aanmerking kooft, maar van wiens zes, tot heden toe bekende *soorten*, wij ons voornamelijk met die ééne zullen bezig houden, welke wegens de velerhande en uitstekend gewigtige nuttigheden, die daar van getrokken worden, niet slechts bij ons, en zoo vele andere volken, het voorwerp eener belangrijke vangst,

(*) . C. LINNÆI *Systema Naturæ*. Tom. I. p. 18. edit. GMELLINI.

vangst en uitgestrekten handel, maar ook in den tegenwoordigen staat der zamenleving, over het geheel genomen, schier tot eene vrij algemeene behoefte geworden is, en ook daarom, als de bijzondere aandacht der aanzienlijke Haarllemsche Maatschappij alzins waardig, het hoofdvoorwerp harer zoo belangrijke vrage bij uitzondering uitmaakt; wij bedoelen namelijk den Groenlandschen gemeenen of eigenlijk genaamden *Walvisch*, die, in het Linnæaansche leerstelsel onder den naam van *Balaena Mysticetus* voorkomende, in het Fransch *Baleine Franche*, in het Engelsch *Whale*, in het Hoogduitsch *Wallfisch*, en bij de hooger gelegen Volken van het Noorden *Houal*, of ook *Qoual* genaamd, even als alle de vijf overige soorten, tot geslachts-kenteeken heeft, *boven in de bovenkaak, in plaats van tanden, hoornachtige bladen*, door ons Nederlanders *baarden* genoemd; benevens eene *lucht-spuut, of ademhalings-buis, welke, met twee openingen, boven op den kop uitkomt*; terwijl onze eigenlijk genaamde Walvisch, van alle de overige vijf soorten (a) zijns geslachts, bij.

(*) Tot heden toe; namelijk, zijn van het geslacht der eigenlijke Walvischen 6 soorten bekend, welke wij, om de belangrijkheid en ter gemakkelijke overzichte

bijzonder te onderscheiden is, door de hem als foorts-kenteekenen alleen eigene *bogtig gekromde lucht- of spuit-buizen, midden op den kop, en zijnen geheel ongevinden rug.*

Daar

van dit Dieren geslacht, alhier achter elkanderen, als in het voorbijgaan, zullen opgeven, met aanwijzing tevens der voornaamste en nauwkeurigste afbeeldingen, van alle de 5 meest bekende foorten; zijnde er, zoo veel wij weten, tot heden toe, van de overige 6de foort, de *Balaena gibbosa* of *Knobbel-Walvisch* namelijk, nog geene getrouwe afbeelding voorhanden. Zie hier dan dezeive, zoo als zij in de laatste uitgave van het *Systema Naturæ* van Linnæus worden opgegeven.

I. BALAENA MYSTICETUS. Kenteekenen *Twee gebogen Neus- of Blaas-gaten, in het midden en voorste gedeelte van den kop, en een ongevinde rug.*

Zie Schreber *Saughieren* Tab. 332. en de onze hier achter op T. I. welke wij, naar die van *Homann, Schreber* en *La Cepède* veranderd en verbeterd hebben, vergelijk *Hunter* in *Phil. Transact.* Vol. 77. part. 2. pag. 371 &c. en *Houttuin* 1ste Deel, 3de St. Bladz 442. en het is deze Groenlandsche Walvisch, welke niet alleen als de grootste, en daarom ook het meest winst gevende, maar ook wégens zijne gemaklijkere en minder gevaarlijke vangst, tot heden toe het voornaamste voorwerp der Groenlandsche Visscherij uitmakt, en ook daarom door ons, in deze verhandeling, hoofdzakelijk en schier alléén bedoeld wordt; terwijl wij ons, hoezeer

met

Daar intusſchen deze geſlachts- en ſoorts-ken- teekens, benevens de volgende algemeene beſchrij- ving van den Walviſch, aanmerkelyk kunnen toegelicht worden, door eene zoo veel mogelyk ge-

met leedwezen, zoo veel te meer tot de Walviſchen des Noordelyken Werelddeels en derzelver vangſt hebben moeten bepalen, daar de rampvolle hervatting en voort- during des oorlogs ons ſteeds van de gelegenheid be- roofd heeft, om ook in deze onze proeve het verlangd gebruik te mogen maken van de ons toegezegde be- rigten en geſchriften, zoo wel betreffende de Natuur- geſchiedenis der Walviſchen van het Zuider Wereld- deel, als derzelver Viſcherij, welke reeds ſedert lang door de Engeliſchen, en even voor de jongſte uitbars- ting van dezen oorlog, ook door onze Landgenooten, aldaar is ondernomen.

2. BALAENA PHYSALUS, de Vin-viſch, *Le Gibbar, the Tunbask Whale.*

Kenteekenen. *Twee blaasgaten in het middelſte en voorſte gedeelte van den kop, en aan het einde van den rug een vet-vin.*

Zie Schreber Tab. 333. vergelijk J. HUNTER in *Phil. Tranſact*, p. 371 & ſeq. LA CEPEDE *Hist. Nat. des Cetacees Pl. 1. f. 1. p. 1. et S.* en HOUTTUIN 1. D. 3. St. bl. 477 en volg. Deze bewoont dezelfde oorden als de vorige, vooral echter de Zuidzee.

3. BALAENA BOOPS, de Oſſenoogs, of Jupiters Walviſch, *Jubartes.*

Kenteekenen. *Met een dubbelde buis in den ſnuit, en eene hoorn-*

getrouwe afbeelding, zoo hebben wij bijzonderlijk ter nadere kennis van den Groenlandschen Walvisch, uit de menigvuldige afbeeldingen van dit

hoornachtige verhevenheid op den rug, Zie SCHREER, Tab. 334. vergelijk HUNTER l. c. LA CEPÉDE l. c. Pl. 4. p. 120. en HOUTTUIN l. c. bl. 485. Deze wordt zoo wel in de Noorder als Zuid-zeeën gevonden.

4. BALAENA GIBBOSA of gebulte Walvisch.

Kenteekenen. *De rug bultig doch ongevind.*

Volgens BRISSON zoude deze soort 6 bulten, doch eene verscheidenheid (*varietas*) van die soort maar eenen enkelen bult op den rug hebben.

Tot heden toe heeft men nog geene voldoende afbeeldingen daar van: alleenlijk weet men, dat zij zich veel aan de kusten van Noord-Amerika ophouden: vergelijk LA CEPÉDE. l. c. p. III.

5. BALAENA MUSCULUS, de breedsnuitige Walvisch, bij onze Zeelieden *Breedsmoel* genaamd.

Kenteekenen. *Een dubbelde buis in het voorhoofd, de onderkaak veel breeder dan de bovenste.* Zie SCHREER Taf. 335. LA CEPÉDE l. c. Pl. 5. fig. I. p. 126 & HOUTTUIN l. c. bl. 487.

Deze wordt op de Schotsche kusten gevonden, is wel 78 voeten lang, en 35 in den omtrek De laatste soort is

6. BALAENA ROSTRATA, *Fabricii*, of Sneb-Walvisch.

Kenteekenen. *Een snuitvormige bek, en een vet-vin op den rug*, LA CEPÉDE l. c. Pl. VIII. p. 134.

Zie

dit dier voorhanden, bij deze Verhandeling alleenlijk die gevoegd, welke ons naa eene zorgvuldige overweging en vergelijking met de meest naauwkeurige beschrijvingen voorgekomen is van allen de beste te zijn, en vooral naar die van HOMAN gevolgd is: terwijl wij voorts, ter meer naauwkeurige kennis van den kop en der baarden des Walvischs, den lezer verwijzen naar de zeer belangrijke afbeelding, welke de Ridder VAN MARUM, als van een zeer zeldzaam en leerrijk voorwerp, met eene daar bij gevoegde beschrijving, bekend gemaakt heeft, in de *Natuurkundige Verhandelingen der Bataafsche Maatschappij*

Zie SCHREBER Tab. 336. HUNTER l. c. en HOUT. TUIN l. c. bl. 486.

Deze bewoont de Noorweegsche Zeestrecken, heeft veel overeenkomst met den *Osfenoogs Walvisch*, en wordt tot 25 voeten lang. Daar alle deze 5 laatste Walvisch-soorten door hunnen gewonen wilden aard, hun snel zwemmen, en het hevig slaan met den staart en de vinnen, niet dan met zeer veel gevaar aantetasten, en met groote moeite te vermeesteren zijn, en hunne traan daarenboven over 't algemeen veel minder waarde heeft dan die van onzen gewonen Groenlandschen Walvisch, zijn de zelve inzonderheid voor onze Neerlandische Walvischerij tot nog toe geen voorwerp van algemeene nuzzetting of vangst geworden, en ons daarom ook toegeschenen, als hier slechts in 't voorbijgaan te moeten worden kenbaar gemaakt,

bij der Wetenschappen; I. D., II St., bl. 199.
 terwijl wij zoo wel ter vergelijking als ter breed-
 voerigere nalezing, en tot verder onderzoek
 voor hun, die daar in eenig bijzonder belang
 stellen, als de meest naauwkeurige beschrijvingen
 en afbeeldingen der Walvischen bevattende, mee-
 nen te mogen opgeven en aanprijzen

J. ANDERSON, Beschrijving van *Ijsland*,
Groenland, en *Straat-Davids*, Am-
 sterdam 1750, in 4to.

N. HORREBOW, Tegenwoordige Staat van
Ijsland, Amsterdam 1754, in 4to.

H. EGEDE, Beschrijving van *Oud Groen-*
land, Delft 1746, in 4to.

C. G. ZORGDRAGER's, *Groenlandsche Vis-*
scherij, 2de Druk, 's Hage 1727;
 in 4to.

MARTENS, Reizen naar *Spitsbergen*.

CRANZ, Historie van *Groenland*.

OLAFFENS, Handboek.

M. DE PAGES, *Voyages autour du Monde*
pendant 1767 — 1776, 2 Vol. 8°. 1782.

DE WALVISCHVANGST met vele bijzonder-
 heden daar toe betrekkelijk, Amster-
 dam 1784, 2 Deelen, in 4to. met
 platen.

V. DEEL. I. STUK.

B

Pos

POSSELT, *Ueber den Groenlandsche Wallfisch.*

SCHNEIDERS, *Zoölogische abhandlung.*

DONNDORFS, *Zoölogische Beyträge.*

J. M. BECHSTEIN, *Gemeinnutzige N. G.*

Deutschlands, Leipz. 1801, 8°.

l. B. Tab. f. 1, S. 1225, u. f.

J. B. J. NOËL, *Tableau de la Pêche de la*

Baleine, Paris An. VIII.

ABBILDUNGEN *der Wallfische, bey Homans*

Erben in Landcharten Format,

Fig. 1—2.

J. C. D. SCHREBER, *Saugh. Tab. 332,*

doch vooral.

J. HUNTER, *Observat. on the Struct. Oe-*

con. of Whales in de Philosoph.

Transact. Vol. 77. P. 2. 1787, q.

371. seqq. — Eindelijk het afzonder-

lijk over de Walvischen handelende,

en in de daad Klasfische Werk van

den Heere

DE LA CEPÈDE, onder den tijtel: *Histoire des*

Cétacées, Paris An. 12, *de la Ré-*

publique, in 4to. benevens nog

Cetologie par Mr. L'ABBÉ BONNATERRE,

dans le Tableau Encyclopédique &

Méthodique, livraison XXXIII, Pa-

ris 1789, f°. a en fig. V.

BER.

BERNARD DE RESTE, *Histoire des Pêches
et des découvertes des Hollandais,
dans les mers du Nord, Paris 1801,
3 Vol. 8°.*

*Uitwendige gedaarte en Ligchaamsbouw van
den Groenlandschen Walvisch.*

Voor zoo verre de kennis der Natuur-onderzoekers tot heden toe reikt, is de Groenlandsche Walvisch niet alleen het grootste dier van de overige soorten zijns geslachts, maar ook van alle anderen tot hier toe bekende dierlijke schepselen, daar deszelfs gewone lengte op 50 tot 80 voeten berekend wordt, en 'er voorheen, toen de Walvisch-vangst minder algemeen gedreven werd, veelvuldige voorbeelden zijn voorhanden geweest van zulken, die de lengte van 100, 110, ja somtijds van nog meer voeten hadden. De dikte of omtrek van die eener middelbare grootte wordt, op het breedste gedeelte van het lijf, gemeenlijk bevonden van 35 tot 50 voeten te belopen; terwijl de zwaarte van het gantsche dier (schoon alleenlijk naar gissing,) op 80,000 tot 100,000 ponden geschat wordt.

De kleur van den volwasfen gewonen Groenlandschen Walvisch is over het geheele bovenlijf

(dat is van den bovensnuit of opperkaak af gerekend) langs den geheelen rug, en het grootste gedeelte der zijden, tot aan den buik, zwartachtig, of, zoo als sommige Groenlandsvaarders zeggen, fluweelachtig zwart, nu en dan echter wat naar het bruine hellende, en als uit geel en wit gemengeld, terwijl de geheele onderkaak, benevens de plaatfen rondom de oogen, en die der zijden, terstond achter de zwartachtige vinnen, benevens de geheele buik witachtig, nu en dan ook uit het gele graauwachtige gemengeld van kleur zijn; jong zijnde, vindt men hun meestal blaauwachtig van kleur; de zachte boven- of opperhuid, uit menigvuldige dunne lagen zamengeseld, heeft de dikte van zwaar schrijfspapier of pergament, waarop het *reticulum Malpighii* volgt, het welk uit verticale vezels, ter dikte van drie, vier of zes lijnen bestaat, een meer bewerktuigd voorkomen heeft, dan in eenig ander dier, en gevolgd wordt eerst door het *corium*, en daarna door het gele spek, ter dikte van 10 en meerdere duimen, het welk eenigzins gelijk naar dat onzer Varkens, en waardoor het roode Walvischvleesch of de gantsche laag der spieren bedekt wordt, het welk aan sommige volkeren tot een smakelijk voedsel dient.

De kop dezer dieren is, naar gelang hunner ge.

geheele lengte, bij uitstek groot, als wordende vrij algemeen gerekend het derde gedeelte van het geheele dier uit te maken (*). De gesloten muil

(*) Als een voor de kennis van den ligchaams-bouw der Walvischen zeer belangrijk resultaat, uit eene reeks van waarnemingen, door één der eerste Natuur-onderzoekers van onzen tijd, den beroemden Hoogleraar BRUGMANS namelijk, opgemaakt, meene ik hier te moeten bijvoegen, dat, offchoon het ook Z. H. G. steeds voorgekomen ware, den kop der Walvischen, in het algemeen, voor iets grooter dan $\frac{1}{3}$ der geheele ligchaams-grootte te moeten houden, die van den Groenlandschen Walvisch daarentegen aan Z. H. G. evenredig grooter, en de staart als korter dan die der andere *Cetacea* is voorgekomen; in welk verschil men derhalve dan ook met regt de reden zoeken mag, waarom de Groenlandsche Walvisch minder snel zwemt, dan de overigen: en het is hier bij de aanhaling dezer waarneming van den Heer BRUGMANS, dat ik zoo gaarne als verplicht openlijk aan dezen voortreffelijken man mijnen hartelijken dank betuige, niet alléén voor den mij volvaardig aangeboden en verleenden toegang tot zijn zoo uitstekend leerrijk kabinet, maar ook voor de verscheidene belangrijke waarnemingen, en dienstvaardige hulp, in het afmeten, vergelijken en onderzoeken van verschillende voorwerpen uit het geslacht der Walvischen, mij door Z. H. G. op het edelmoedigst medegedeeld en bewezen.

De *Esalena Physalis* L. of *Vin-Vich*, voor eenige jaren bij Wijk op Zee gestrand, en van welken eene vrij naauwkeurige afbeelding te dier tijd te Haarlem is uit-

muil is stomp, loopt rondachtig opwaarts, en verder vlak naar achteren, puilende in de strekking der oogen eenigzins naar achteren uit, ter plaatfing der twee spuitbuizen, binnen eenen weinig verheven of uitpuilenden omtrek, welke digt, en als het ware tegen elkander aan liggen, slangvormig omgebogen zijn, ieder in eenen ronden mond, of opening van ongeveer 1 voet middellijns uitloopen, en deze dieren als tot neusgaten verstrekken, ter adembaling en lozing der verbruikte lucht, en van het water, welk laatste zij met een geweldig bruischend geluid, als door twee fontein-buizen, tot eene aanzienlijke hoogte, en in verschillende rigtingen, ter inneming van nieuwen voorraad, opspuiten, terwijl de oppervlakte van den kop zich van hier een weinig inwaarts buigt, en vervolgens voortloopt in den gebogen rug, om in den horizontaal gelegen staart te eindigen.

De opening of gaping van den muil of bek, die

gegeven, was 58 voeten, en het gebeente of geraamte van den kop dezès diers (thans in het kabinet van den Heer BRUGMANS bewaard) 9 voeten lang, zoo dat men, hier bij de dikte der bekleedselen voegende, voor den kop iets minder dan $\frac{1}{5}$ gedeelte der geheele lengte bekomt.

die in evenredigheid van den verwonderlijk grooten en zwaren kop geweldig lang en breed is, loopt, van ter zijde gezien, in de gedaante eener S tot onder de oogen voort; de beide kaken zijn met korte zwarte haren bezet, die, bij het sluiten van den muil in elkanderen vatten; de holligheid of het verhemelte der bovenkaak wordt door de van weerszijde zijsvormig van boven naar beneden loopende, en even als hoornachtige bladen tegen elkander liggende baarden gevormd, in de gedaante van een kluis of oven, zoo dat de kleinste voor en achter, de grootste daarentegen (van omstreeks 20 voeten langte) in het midden van den bek staan; allen loopen zij in een spits eind uit, het welk in de onderkaak als in eene sleuf of schede sluit, terwijl de baarden van onderen en binnenwaarts met lange zachte haren bezet zijn, waardoor de muil van alle zijden met het daar in bevatte voedsel, naar willekeur van het dier, of vernaauwd, of geheel gesloten kan worden; voorts liggen deze baarden of bladen met hunne breedste kanten buitenwaarts, met hunne scherpe zijde daarentegen naar binnen gerigt, en worden aan hun begin of grondstuk in de bovenkaaks-beenderen gevestigd, en te zamen gehouden door eene witte kraakbeenachtige en ligt breekbare zelfstandigheid.

Haar geheel getal wordt gewoonlijk op ongeveer 700 gerekend, van welke 'er slechts 500, of op zijn meest genomen 600 tot balcinen dienen kunnen. Het gewigt der baarden ſchat men gewoonlijk van 700 tot op 900 a 1000 ponden; bij oude viſſchen is de kleur dezer baarden van boven wit, en overigens geelachtig bruin, bij jonge daarentegen blaauwachtig.

De onderkaak, wier beide van 10 tot 14 voeten of daar omtrent lange kaak-beenderen van voren, bij hunne vereeniging, eenen elliptiſchen omtrek vormen, is even als de bovenſte, gelijk wij ſtraks zeiden, met korte zwarte haren bezet, en heeft op derzelver middelſte gedeelte de grootſte breedte, loopende in eene gelijkvormige zijdelingsche en S vormige ſtreek, met de bovenkaak, die zij geheel, en als in eene ſlauve of ſchede rondsom bevat, hoog opwaarts, en vormt van onderen eene breede kin, waardoor dezelve van buiten eenigermate naar de voorſteven eener of wit, of graauw, of ook wel groenachtig geverwde zoogenaamde jol-boot gelijkjt. Binnen dit geweldig ruim, en door de beiden kaken gevormd gewelf, ligt die verwonderlijk groote, zachte, en over het geheel genomen witachtige, doch van achteren meer zwartgevlakte ſpek- of vleesch-klomp, welke het dier tot eene
tong

tong verstrekt, en van 12 tot 14 voeten lang, omtrent 6 voeten breed, en 3 voeten dik is; aan welker wortel, of achtereind, de keels-opening of het begin van den flokdarm ligt, die bij uitstek naauw is, als hebbende niet meer dan 5 of 6 duimen omtreks, en die in den schier onberekenbaar ruimen balg uitloopt, wordende voorts kort bij deszelfs oorsprong in zijnen loop zeer nabij vergezeld door de lucht-buis, welke, als eene voortduring der twee neus- of spuit-gaten kan aangemerkt worden, en met eene flauwe bogt naar de longen loopt.

De oogen van den Walvisch, door den beroemden LEEUWENHOEK reeds zoo naauwkeurig beschreven, staan laag, zijdelings aan den kop, bijna aan het einde, en even boven de kaaksgeleding, dicht bij den oorsprong der vinnen; zij zijn omtrent zoo groot als die van eenen gewonen os, zwart van kring, met beweegbare oog-leden, borstelachtige wenkbrauwen, en ook zelfs met het zoogenaamde kristalvocht voorzien, dat zoo groot als eene erwt, zeer helder en wit van kleur is.

In plaats van ooren heeft de Walvisch aan weerszijde, op omtrent een voet afftands van de oogen, en terstond onder de aldaar dunne opperhuid, eene opening, welke het begin maakt

eener buis, die niet wijder dan de steel eener tabakspijp, met eenen slingerachtigen loop heen leidt naar het binnenste en zijdelingsche gedeelte van den kop, tot aan het gehoor-werktuig, van het welk de groote CAMPER zulke voortreffelijke afbeeldingen, met eene even naauwkeurige beschrijving in het 2de stuk van het XVIIde Deel der *Holl. Maatschappij der Wetenschappen* bl. 157 — 200 gegeven heeft.

Niet verre van onder en achter de kaaks.geleding liggen de borstvinnen, die van 5 tot 8 voeten lang, en iets minder breed zijn: deze bestaan uit een wezenlijk arm-been, eenige voorhands-beenderen, en vijf gelede vingers, welke alle met spieren, trekkers, en zenuwen voorzien, en met eene dikke, sterke huid overtrokken zijn, doch geene nagels hebben; het is het toebereid geraamte dezer borst-vinnen, welke men eertijds wel eens aan onkundigen of ligtgeloovigen, voor de handen van zoogenaamde meerminnen, als eene groote zeldzaamheid vertoonde.

Kort achter het platter gedeelte van den kop; en de meer verhevene plaats der lucht- of spuit-buizen, neemt de borst en rug aan weerszijden met 14 ribben bezet, reeds eenen aanvang, en loopt eerst een weinig opwaarts, doch kort daarna langzaam glooiende af, zonder met eeni-

ge verhevenheid of vin bezet te zijn, overgaande in eenen vrij dunnen zoogenaamden staart-steel, welke eindigt in den eigenlijken staart, die, horizontaal van strekking, te midden diep ingesneden of gevorkt, en aan het uiteinde van iedere halve maan-vormige helft of staart-kwabbe een weinig opwaarts omgebogen is: het is de staart vooral, waardoor de Walvisch aan zijn zoo geweldig zwaar ligchaam die verbazende vaart al wrikken-de geeft, en waarmede hij op één zijner zijden liggende, door het toebrengen van eenen enkelen slag, eene geheele boot, ja zelfs grootere vaartuigen in eens verbreifelen kan.

Van het onderste gedeelte der borst-vinnen af, loopt de kiel of buik van den Walvisch, bijna regt door, tot voorbij de teel-deelen en den aars, alwaar dezelve langzamerhand opklimt, den staartsteel vormt, en in den eigenlijk gezegden staart eindigt.

Het maakfel van de teeldeelen der Walvischen is tot heden nog slechts zeer onvolkomen bekend: alleenlijk weet men dat, bij den mannelijken Walvisch, het teellid of de zoogenaamde kraan van 6 tot 8 voeten lang, bij het lijf of grondstuk 7 a 8 duim dik, aan 't einde spits uitlopende, als in eenen koker of schede verborgen, en ook zoo wel ter uitrekking

king van het deel zelve, als ter verwijdering of vernauwing van de pisbuis, met verscheidene spieren voorzien is.

Bij de Walvisfchen van het vrouwlijk geslacht (die gezegd worden grooter te wezen, dan die van het mannelijke) zijn de teeldeelen uiterlijk zeer gelijkende naar die van andere zogende dieren; de buitenste opening of sleuf is bevonden 11 duimen lang, en de binnenste daar rondom liggende deelen van zeer hard kraakbeen, en met een fijn doch hard vleesch omgeven te zijn; de 2 mammen of borsten liggen aan weerskanten voor, en zijdelings van de groote opening der schede, hebbende iedere mam eenen witten soms ook wel zwart en blaauw gevlekten uijer of tepel, die, gewoonlijk opgetrokken 2 of 3, doch gezogen wordende van 6 tot 8 duimen lang is, en eene fijne kronkelachtige melkbuis bevat, welke in een vrij ruim bekken of holte overgaat.

De aars is op omtrent den afstand van éénen voet achter de teeldeelen gelegen, en drie duimen wijd van opening; op dat men zich intusfchen een behoorlijk denkbeeld van de grootheid eenes gewonen walvischs, en deszelfs bijzondere deelen zoude kunnen vormen, voegen wij hier nog bij de opgave deswegens, door

OLAFFEN en SCHNEIDER, naar eene naauwkeurige meting in 't jaar 1763 verrigt, en volgens welke de geheele lengte van het dier 56, en de grootste dikte 41 voeten en 8 duimen beliep; aan de eene zijde zaten 368 stuks baarden, waarvan er 41 zeer groot waren; de slokdarm was van den hals tot aan de maag 8 voeten lang en 7 duimen wijd; de lengte der darmen van de maag tot aan den aars, wordt voor 354 voeten, en hunne wijdte voor 6 duimen, de luchtpijp, van den hals afgerekend, tot aan derzelver verdere verdeeling toe, als 3 voeten lang, en digt onder het strot-deksel als 12 duimen wijd opgegeven.

De ruggegraads wervelen waren 63 in getal; van welke de 14 achterste, zoo als ook de 3 eersten, het rugge-uitsteeksel (*procesfus dorsalis*) misten: de oogholtens waren 10 duimen lang, en $7\frac{1}{2}$ duim breed. Zie OLAFFENS *Island* I p. 287. en vergel. J. M. BECHSTEIN, *Gemeinnutzige Geschichte Deutschl* I. Band 1. S. 1229 u. f. vergel. met LA CEPÈDE, *H. N. des Cétacées*, p. 1—63, waaruit wij deze, zoo als het ons toeschijnt, zeer getrouwe opgave hebben overgenomen.

En dit zij voor ons oogmerk genoeg omtrent den uitwendigen ligchaams-bouw des Groenland.

landschen Walvischs; wenschelijk in de daad ware het, dat men geene meer billijke redenen tot verwondering en beklag tevens hadde over de bestendige onzekerheid, ja laten wij zeggen, zoo als het waarlijk is, over de volkomene onkunde, waarin men ook thans (bij zulke reeds aanmerkelijke vorderingen in de vergelijkende ontleedkunde) nog verkeere, wegers de ligging, samenhang en het maakfel, zoo niet van alle, ten minsten zeker van die voorname edele, *inwendige deelen* des zoo belangrijken Groenlandschen Walvischs, welke inzonderheid tot het volbrengen der voornaamste levenswerkingen (*actiones vitales*) volstrekt noodzakelijk zijn, zoo als bij voorbeeld tot de ademhaling, tot den omloop des bloeds, den loop en werking der bloedvaten, enz., ja men kan zich waarlijk niet genoeg verwonderen over het zoo lang en schier geheel verwaarlozen der zoo veelvuldige gelegenheden, welke zich schier ieder jaar tot dit onderzoek hebben aangeboden; daar het toch een ieder, als van zelfs moet in het oog vallen, dat het voor de Walvischvangeren geene onverschillige zaak zijn kan, eene juiste kennis vooral van die deelen te hebben, van welkers volkomenheid het dierlijk leven zoo volstrektelijk afhangt, dat, bij eene

zwa-

zware kwetsing of verwonding derzelven, de dood van het dier daarop gewis, en wel binnen zeer korten tijd noodzakelijk volgen moet, opdat namelijk door eene meer zekere, en voor het dier, zoo veel mogelijk, terstond doodelijke treffing, dat verlies eenigermate zoude kunnen vergoed worden, hetwelk de Walvisch vangst, door de steeds vermeerderde schaarsheid en schuwheid dezer dieren zoo aanmerkelijk geleden heeft.

Zoo is men b. v. tot heden toe immers nog steeds geheel onkundig gebleven, omtrent het ware maakfel, de juiste ligging, en den naauwen samenhang, zoo wel van het hart, als van de longen, van de groote bloedvaten, en het middenrif des Walvischs, om van geene andere belangrijke deelen meer te spreken, waarvan de behoorlijke kennis intusfchen ons vooral thans te meer in staat zoude stellen, tot het spoediger, ja dikwerf oogenblikkelijk dooden dezer geweldig groote en sterke dieren, nu men het middel kent, om ook zelfs op eenen aanzienlijken afstand, op eene meer zekere wijze met oncindig meerder gewelds, en op meer bepaalde plaatsen, de doodelijke harpoen dieper, dan ooit te voren, in, en dikwerf geheel binnen het reusachtige ligchaam des

des Walvischs te doen doordringen, terwijl wij ons intusschen voor als nog vergenoegen moeten met de ontleedkundige beschrijvingen der uitwendige, en van slechts eenige zeer weinige inwendige deelen des Walvischs, welker kennis gewisselijk (gelijk alles wat de bevordering ook der Dierenkunde betreft) voor deze wetenschap in het algemeen wel zeer nuttig, en voor de gedachtenis van mannen, als LEEUWENHOEK, RUISCH, ARTEDI, PAGES, CAMPER, HUNTER (*), LA CEPÈDE en

an.

(*) Deze twee laatste boven allen lof verhevene mannen, als aan welke beiden men niet slechts in de menschelijke, maar ook in de vergelijkende ontleedkunde, zoo vele belangrijke ontdekkingen omtrent het lichaams-gestel der dieren verschuldigd is, hebben boven alle hunne voorgangeren zich ook bijzonderlijk toegelegd, om eene zoo veel mogelijk volkomene kennis van den lichaams-bouw der walvischaardige dieren in het algemeen, en der verschillende eigenlijke Walvisch-soorten in het bijzonder te bekomen: CAMPER toch gaf ons, reeds in den jare 1767, zijne voortreffelijke beschrijvingen en afbeeldingen van het gehoors werktuig van de Cachelot, of Pot-Walvisch, en naderhand in 1776 eene andere van het beenig gehoortuig der Walvischen, beide te vinden in het 9de en 17de Deel van de *Verhandelingen der Hollandische Maatschappij der Wetenschappen*, terwijl de zoo beroemde Engelsche ontleder J. HUNTER geene kosten of moeiten spaarde, om door naauwkeutige ontleding en waarnemingen, eene zoo veel

mo

andere dergelijke ontleders zeer vereerende is,
 maar welke tot heden toe ter verbetering der
 Wal-

mogelijk algemeene nadere kennis omtrent den gehelen
 ligchaams bouw en huishouding der Walvischaardige
 dieren te mogen bekomen, in welk voornemen hij dan
 toch zoo verre geslaagd is, dat niemand tot heden toe,
 hem daarin overtroffen heeft gelijk zulks aan een ieder
 overtuigend zal kunnen blijken, bij het eerste inzien
 zelfs zijner voortreffelijke *Observations of the Structure
 and Oeconomy of Whales*, te vinden in de *Philosoph.
 Transact*, vol 77. P. 2. p. 371. tot 450. als in welke
 die beroemde ontleder verslag geeft van zijne belang-
 rijke waarnemingen en geheel nieuwe ontdekkingen,
 door middel van ontleding gemaakt, omtrent het za-
 menstel zoo wel van den MONODON MONOCEROS,
 den DELPHINUS PHOCÆNA, D. DELPHIS. D ORCA,
 PHYSETER MACROCEPHALUS, als van de BALÆ-
 NA ROSTRATA, en ook van den B. MYSTICETUS
 of Groenlandschen Walvisch, doch omtrent welken laat-
 sten, wat de juiste ligging der borst ingewanden, zoo
 als bij voorb. het hart, de longen, de groote bloedvaten
 enz betreft, wij geene zoodanige meerdere kennis ver-
 kregen hebben, waardoor wij ons in staat gesteld zien
 om de juiste plaats of plaatsen, waar boven al e ande-
 ren de Walvisch, ter zijner spoedige dooding en ver-
 meesterling. door de harpoen zoude moeten getroffen
 worden, met geene mindere zekerheid te kunnen bepa-
 als de Jager, bij het eerste opdoen van eenig wild, of
 de Slagter bij het dooden van het slag-vee weet te be-
 mikken, of uittekiezen, tot deszelfs oogenblikkelijke of

Walvisch-vangst of niets, of ten minsten zeer weinig en gewisfelijk oneindig minder belangrijks voortgebracht heeft, dan men met allen grond van zulke voortreffelijke Natuur- en Ont-

ten minsten meest haastige afmaking; en door welke juiste bepaling, het treffen en dooden van den Walvisch zoo veel te gewisser worden, en een nieuw voorbeeld opleveren zoude van de grootē nuttigheid, die de grondige kennis der Natuur-voortbrengfelen, ter verbetering ook der gewigtigste vakken der Huishoukunde kan opleveren; blijkende het tevens uit de hier bovengemelde verhandeling, hoe moeilijk, ja hoe ondoenlijk het dikwerf zij, zelfs voor eenen zoo ijverigen, bekwaamen, en ter bevordering der wetenschappen, niets te zwaar of te kostbaar achtenden Natuur-onderzoeker, als HUNTER was, zijne onderzoekingen en naarvorschingen, in waerwil van alle mogelijke moeiten en offeringen, tot de verlangde hoogte en volkomenheid te mogen brengen; zoo toch ontzag deze onvermoeide ontleder de aanzienlijke onkosten zelfs niet om, ter bekoming, zoo wel van voorwerpen, als van getrouwe ontledkundige narichten omtrent den ligchaams-bouw der Walvisch-aardige Dieren, eenen Heelmeester voor eigene rekening naar Groenland te zenden, alhoewel hij het ongeluk had daardoor, voor alle aangewende moeiten en uitgave, zich met niets anders verrijkt te zien, dan met een stuk Walvisch-huid, waarop zich eenige welbekende Zee-flakken, of verkeerdelijk zoogenaamde Walvisch-luizen hadden vastgezet. Vergelijk de bovengem. *Observations etc.* p. 372.

Ontleed-kundigen zoude hebben mogen erlangen, indien zij de gelegenheid gehad hadden, om hare groote bekwaamheden aan de ontleding, of van het geheele dier, of ten minsten van de tot de levens-werkingen, in de huishouding der Walvischen, voornaamste en edelste levens-deelen, zoo straks opgenoemd, te mogen besteden; de vergelijkende Ontleed en Natuur-kunde niet alléén, maar ook het voor ons Vaderland gewigtig onderwerp der hoogere Huishoukunde, de zoo voordeelige Walvisch-vangst namelijk, zouden hierdoor gewisfelijk, reeds voor lang, onberekenbaar veel gewonnen hebben; honderden van Walvischen, die, als verkeerdelijk en vergeefs getroffen, nu met verloren harpoen en lijnen, alleenlijk tot een bedorven aas voor eenige roofvogels, en uitgehongerde zee-beeren, op zee en tusfchen de ijsvelden rondreven, zouden door den blijden zeeman in onze havens zijn binnengebracht, zouden handel en kostbaren voorraad van traan en baarden vermeerderd, Rhederijen en zeevaart aangemoedigd, en onberekenbaar veel algemeen voordceels aangebragt hebben, indien men zich namelijk, reeds voor lang, meer op de grondige kennis ook van het inwendig zamenstel dier dieren had toegelegd, op wier vermeerstering men steeds eenen hoogen prijs stelde,

en tot bemagtiging van welken men, zonder genoegzame gronden, schier als in den blinden sedert bijna anderhalve eeuw, zoo vele vruchteloze pogingen en verkeerde middelen aangewend heeft. Tot nu toe zal men zich derhalve nog alleenlijk moeten vergenoegen met de kennis van eenige weinige deelen des Walvischs, die alléén voor den Natuurkenner nuttig en aangenaam is, maar uit welke de beoefenaar der belangrijke Walvischvangst voor als nog weinig voordeels trekken kan. Deze meer volkomen en hoogst nuttige kennis toch zal voornamelijk, zoo niet alléén, te bekomen zijn uit eene zo veel mogelijk naauwkeurige beschouwing van die voorname inwendige deelen, van welke wij straks gesproken hebben, en welker spoedig herhaald en zorgvuldig onderzoek wij, om de belangrijkheid der zaken, met den meesten aandrang, aan een ieder op het ernstigt aanbevelen, die, bij het herstel van eene algemeen gewenschte vrede, en het daar bij herleven der nu helaas! sedert zoo vele jaaren reeds ook uit Zee verbannen vaderlandsche Groenlands-vaart, zich in eenige gelegenheid zal mogen gesteld vinden, om door een of ander der daartoe meest geschiktte schepelingen, bij het afflenssen van iederen Walvisch,

visch,

visch, op denzelven dat onderzoek te laten doen, hetwelk deskundigen daartoe gaarne zouden voorschrijven, gelijk ook wij dan hier onder (*), tot dat einde, als tot een proeve, eeni-

(*) Zoo zouden de Rheeders der Groenlandsche Scheepen bij voorb. aan iederen Commandeur kunnen opgeven eenige vragen, welker zooveel mogelijk volkomene beantwoording, met behulp van den gewoonen Scheeps-Heelmeester, onder het afflenssen der Walvischen opge maakt, zij bij hunne terugkomst zouden moeten medebrengen; zie hier eenige derzelve ten voorbeelde.

1. Welke is de gewone natuurlijke uitgebreidheid van de borst-holte der Walvischen, en hoe kan men zich die bij het uiterlijk aanzien dezer dieren het best voorstellen? of om nog duidelijker te zijn, waar ter plaatse, dat is, bij welke ribbe (van den kop afgerekend) begint ook uitwendig, of van buiten de eigenlijke borst-holte van den Walvisch? waar eindigt die? en welke zijn de beste kenmerken, om deze grens-scheiding op het eerste uiterlijk aanzien dezer dieren zoo veel mogelijk zeker te kunnen bepalen: ten einde het werpen of schie-ten der harpoenen daarna te kunnen rigten, en tevens verzekerd te kunnen zijn, dat dezelve waarlijk de borst-holte zullen treffen, als de zitplaats der edelste, en tot het leven ook des Walvischs noodzakelijkste deelen?

2. Welke is de ware natuurlijke ligging van het hart in de borst-holte van den Walvisch, vooral ook in betrekking van één of meerder uitwendige zichtbare deelen, inzonderheid der borstvinnen, der spuitbuizen, het oog, de kaakgeleding, enz.??

eenige vragen zullen opgeven, door welker be-
hoorlijke beantwoording, mischien alléén het
be-

3. Welke is de gewone ligging, grootte, gedaante, rigting en samenhang van het hart des Walvischs met andere deelen der borst-holte, en hoe moet men zich die ligging van buiten voorstellen? inzonderheid, is het waar, dat men de ligging van het hart der Walvischen zich zoodanig voorstellen moet, dat hetzelfde juist op de hoogte, en als 't ware tegen den oorsprong der linker borst-vin ligt; en dat men derhalve den visch in eene horizontale ligging aldaar treffende, verzekerd zijn kan, bij het genoegzaam doordringen der harpoen, het hart te zullen treffen? en eindelijk hoeveel duimen dikte heeft de zijde der borst aldaar wel ongeveer in de grootste Walvischen?

4. Welke zijn de groote bloedvaten uit het hart des Walvischs voortkomende? en welke is hunne gewone dikte, loop en vasthechting?

5. Hoedanig is het maakfel, de gedaante, loop, en vasthechting der longen?

6. Hoedanig die van het middelrif?

7. Hoevele ribben behooren tot de holte der borst, en welke is hunne geleding, betrekkelijke ligging, rigting en samenhang met andere deelen?

8. Welke is de gewone dikte van het spek en vleesch, dat op de borst der Walvischen ligt, en waar is de plaats, daar de borst-holte het dunste, en daarom het gemakkelijkst te doorsteken is?

9. Hoedanig is het maakfel, de ligging, grootte, en samenhang der maag met andere deelen van den buik der Walvischen?

10. Welk

bedoelde oogmerk voor een goed deel zoude kunnen bereikt worden; terwijl men, onzes bedunkens, van de ook zelfs gewone geschiktheid van iederen Commandeur, met grond zal verwachten mogen, dat hij, op last zijner reeders, niets zoude onbeproefd laten, om, ter bereiking van een voor ieder hunner zoo belangrijk oogmerk, al het mogelijke te willen aanwenden, niet slechts door het bevorderen der zoo even gemelde onderrigtingen en beantwoordingen, maar ook, door, zoo veel mogelijk, bij iedere gelegenheid van hunne te huisreize naar het vaderland met zich te rug te voeren, (zoo veel dit doenlijk ware), het zij dan elken gantschen kleinen jongen Walvisch zelve, die zij konden magtig worden, of wel het één of ander der verlangde deelen afzonderlijk; ten einde die namelijk zouden dienen mogen, om door kundige ontleders tot het bedoelde oogmerk behoorlijk onderzocht, en met de

10. Welk is de stoffe, die men, kort na den dood der Walvischen, in derzelver maag aantreft, en het ware voedsel dezer dieren uitmaakt? tot welke Klasse, orde, en geslachten van dieren en planten behooren deze voedende stoffen? en welke soort of soorten maken zij daarvan uit?

de ingekomene berigten en beantwoordingen der voorgestelde vragen te kunnen vergeleken worden. Inimmers ook de groote CAMPER hield de overvoeringen van ook zelfs zeer groote deelen, zoo als bij voorbeeld van een goed gedeelte van den kop eenes Walvischs, voor zeer gemakkelijk uitvoerbaar, en 't is derhalve schier onnoodig hier bij te voegen, dat niet slechts de inzouting b. v. van het hart, met eenige der groote bloedvaten, van een gedeelte der longen enz. maar ook het overbrengen van eenen geheelen jongen en reeds geboren Walvisch, geene onoverkomelijke zwarigheden ontmoeten kunnen. Zie P. CAMPER over de zitplaats van het beenig gehooruig der Walvischen in de *Holland. Maatschappij* 17 D. 2 St. bl. 161. vergeleken met HUNTER'S *Observat. in de Philosoph-Transact: Vol. 77. P. 2. p. 405—416.*

Voedsel der Walvischen.

Is de kennis der verschillende voorwerpen, welke de dieren tot voedsel verstrekken, een gewigtig onderwerp van navorsching, zoo wel voor den Natuur-onderzoeker, ter volmaking zijner kundigheden omtrent de huishouding

ding der dierlijke schepselen, als voor hun, die daaruit, of tot eigen onderhoud, of tot andere gebruiken, een dadelijk nut trachten te trekken; de zekere kennis omtrent het ware voedsel der Groenlandsche Walvischen is, in de daad, een zoo veel te belangrijker voorwerp van onderzoek, daar het eenen regelregten invloed heeft op alle die groote en kostbare bedrijven en bemoeijingen, welke er aangewend worden, om deze dieren op te sporen en te vermeesteren, dat is, op den Walvisch-vangst zelven. Lang toch heeft men getwist, en nog heden durft men het niet zeker beslissen, welke stoffen aan de grootste van alle tot heden toe bekende dieren voornamelijk ten voedsel dienen: velen hebben gemeend, dat dit niet alléén in velerlei zee-insecten, maar ook inzonderheid in haringen, in eenige andere nog kleinere vischen, en ook tevens in eenige plantgewassen bestaan zoude, tot dat men, vooral ook door de verzekeringen van ZORGDRAGER, meer en meer is overtuigd te geworden, dat geene andere voortbrengselen, dan alleen die uit het dierenrijk, en dat wel waarschijnlijk alléén eenige insecten en worm-soorten, deze verbazende dieren tot voedsel verstrekken. Uit

het maakfel van den mond der Walvisfchen toch, als met geene tanden voorzien, om, of groote of harde ligchaamen te kunnen van één snijden, en te kaauwen, als mede uit haren verwonderlijk naauwen flik-buis, was het reeds van zelfs blijkbaar, dat niet anders dan zeer weeke en tevens van omvang zeer kleine ftoffen, het voedsel dezer dieren konden uitmaken, tot dat men uit het in den muil, de keel en de rob, of maag zelve gevondene overtuigd is geworden, dat de natuur hun verfchillende kleine zee-dieren, doch allen van een zeer week zamenftel, zoo als Polijpen, Zee-fterren, Medufen-hoofden, benevens eenige kleine infecten, vooral zeer kleine kreeften en wormfoorten tot voedsel wijfelijk heeft aangewezen, als zijnde door derzelver zachten en uitftekend voedzamen aard bijzonder gefchikt, om tot dit groote oogmerk te kunnen dienen. Ook hier moet men zich wederom verwonderen, omtrent de ware foorten dezer dieren nog dermate onkundig te zijn, dat, voor zoo verre mij bewust is, nog flechts maar zeer weinige Natuurkenners, (gelijk b. v. s. B. J. NOËL, die als het voornaamfte Walvisch-voedsel den *Cancer pedatus* *C. oculatus*, en *Argon-*

gonauta arctica opgeeft. Zie zijn *Tableau de la pêche de la Baleine* p. 74.) (*) iets hebben durven bepalen, omtrent de bijzondere foorten van insecten, wormen, enz. die den Walvisch tot voedsel dienen; daar intusfchen de juiste bepaling en kennis dezer voorwerpen niet slechts een gewigtig deel van de N. H. der Walvisfchen uitmaakt, maar ook zoo door de oudere als nieuwere Walvischvaarders steeds voor een voornaam en vertrouwd kenmerk van de tegenwoordigheid der Walvisfchen, in die zeeftreken, en als voor een beslissend bewijs, waar zij zich ophouden, opgegeven is, en daar voor nog heden gehouden wordt. Het algemeen, zoo wel bij iederen op Groenland varenden matroos, als bij oudere en nieuwere fchrijvers over den Walvischvangst, bekende Walvisch-aas, kennen wij slechts bij naam, of bij zeer duistere en gebrekkige oude befchrijvingen, en afbeeldingen, zonder *voorzeker* te kunnen vaststellen, tot welk geflacht van *flakken* of *wormen* hetzelfde behoore, of welk foort het daarvan uitmake; zoo dat onze zoo geleerde, en in de Natuurkennis zoo ervare

en

(*) Vergelijk LA CEPÈDE *H. N. des Cétacés*, p. 54. & *fuiv.*

en onvermoeid werkzame landgenoot HOUT-
 TUIN, in weerwil van alle zijne aangewende
 moeiten, geene gelegenheid heeft mogen be-
 komen, om zich ook omtrent dit belangrijk
 onderwerp te kunnen verzekeren, waartoe even-
 wel niet anders dan de overbrenging van eeni-
 ge dezer verschillende diersoorten, in wijngeest
 bewaard, zoude noodig wezen; waarom het dan
 ook te hopen is, dat, bij den tegenwoordigen
 schier algemeenen ijver tot bevordering, inzon-
 derheid der Natuurkennis, en tot het doen van
 gewigtige ontdekkingen, de naauwkeurige
 kennis en bepaling der verschillende soorten
 van Walvisch-aas, de oplettenheid der Natuur-
 onderzoekers met den gelukkigste uitslag ook,
 ten voordeele der Walvischvangst zal mogen
 bezig houden: Wij gaan dan over tot het

Verblijf der Walvischen.

Waaromtrent wij vooraf in het algemeen aan-
 merken, dat hoezeer ook de gedachten van
 vele Natuurkundige land- en zee-beschrijvers
 omtrent de eigenlijke woonplaats der groote
 Walvischen, en inzonderheid der zoogenaam-
 de Groenlandsche, uit één loopen, zoo dat
 sommige die alléén tot den Noordpool bepa-
 len,

len, anderen, en dat wel te regt, ook tot verscheidene gewesten der Zuid-zee, en Atlantischen Oceaan uitstrekken, wij, voor ons oogmerk bijzonderlijk meenen het oog te moeten houden op die oorden, op welken zoowel wegens derzelver nabijheid, als rijkheid van Walvischen, onze Neerlandische Wavischvangst sedert meer dan anderhalve eeuw, met zulk een aanzienlijk voordeel, voor onzen Vaderlandschen handel en zeevaart is geoëffend geworden. Wij bedoelen namelijk die van den Noordpool, en wel bijzonderlijk die der Groenlandsche en Spitsberger zeefstreken, welke als 't ware aan dat voor de Walvisch-vangst meest belangrijk foort van Walvischen, in ons Noorder half wereldrond, eigenlijk ter woonplaats schijnt te zijn aangewezen, en alwaar men wel eer, bij het doen der eerste togten in dit wereld-oord, vooral tusfchen de 77 en 79 graden zulk een groot aantal dezer dieren bij elkanderen zien konde, dat het fonteins-wijze water uitspuiten uit hunne spuit-buizen, door de eerste bezoekers dezer zeeën, vergeleken wierd met een groot aantal van rookende schoorsteen en eener geheele stad: thans echter, daar deze dieren, zoo door de sterk geoëffende vangst, als wegens hunne hierdoor veroorzaak-

zaakte schuurheid, of in hoeveelheid, naar gelang van vorige tijden, aanmerkelijk verminderd, of wel ook gedeeltelijk naar andere stillere, en wel nog geheel onbezochte noorder zeestreken verhuisd, en geweken zijn, zoo is daarvan het noodzakelijk gevolg geweest, dat men getracht heeft om zich deze verminderde vangst te vergoeden, deels door den Walvisch ook op de kusten van Brasil, de Kaap de goede Hoop, ja zelfs op die van Madagascar, van nieuw Holland en andere oorden der Zuid-zee, op te zoeken, deels ook door de minder gelukkig gedreven wordende Groenlandsche Walvischvangst te willen verbeteren, en grondiger te willen gaan beoefenen, door middel van het navorschen en, zoo veel mogelijk, meer van nabij kennen van de huishouding en bijzondere eigenschappen der verschillende foorten van Walvischen, en het is van dit laatste middel vooral ook, dat het ons uit de voorgestelde vrage der aanzienlijke Koninklijke Maatschappij toeschijnt, dat zij zich, en wel met het grootste regt, zeer veel nuts belooft, *zoo om daaruit de plaatsen, waar de Walvischen zich voornamelijk thans ophouden, na te sporen, als om zich op den kortsten, veiligsten en zekersten weg van dezelve meester te maken; dit*
laat.

laatste zal het onderwerp van onze volgende tweede en derde afdeeling uitmaken, en het eerste ons nu voor het nog overige van deze tegenswoordige bezig houden; wij merken derhalve deswegens aan:

Eerstelijk, dat, op algemeene toestemming van ieder ervaren en oordeelkundigen Groenlandsvaarder, zoo wegens de nog overgroote menigte van Walvischen (*) welke nog jaarlijks

(*) Immers het is waar, dat sommige Groenlandsvaarders dikwerf op oorden vervallen, waar zij in eenen geruimen tijd schier geenen enkelen Walvisch aantreffen, maar waar zich deze dieren ook daarentegen somtijds op een enkel oogenblik weder in zulk eene menigte vertoonen, dat men zich van hare troepen of geheele scholen, zonder ontzetting, geen denkbeeld maken kan: zo zegt bij voorbeeld POSSELT *ueber den Grönlandischen Wallfischfang*, bl. 11.

„ Een oud Kapitein heeft mij verhaald, dat hij op
 „ een avond het anker uitgeworpen hebbende in een
 „ der baaijen van Groenland, die rondom met ijs bezet
 „ was, op het oogenblik dat het volk hun werk
 „ verrigt had, in eens zulk eene menigte van Walvis-
 „ schen van onderen het ijs zag opkomen, die in
 „ verschillende groote partijen, en zoo dicht bij elkan-
 „ deren geschaard, den geheelen omtrek der baai ver-
 „ vulden, dat het water er als mede bedekt scheen te
 „ zijn, en van welke gelegenheid hij dan ook zoo wel
 „ gebruik maakte, dat hij met zijn volk, binnen wei-
 „ nige uren, tien Walvischen vond.”

lijks in de zeestrecken van den Noordpool gezien en gevangen worden, als wegens de onberekenbare uitgestrektheid der onbevaarbare ijszee, welke hun, of tot verblijf, of tot schuil- en voortteelings-plaatse dient, de minder dan voorheen gelukkige Walvisch-vangst niet alléén aan eene meer en meer toenemende uitroeijing van dit dieren-soort kan, noch mag worden toegeschreven; maar dat

Ten tweeden, de oorzaak daarvan waarschijnlijk te zoeken zij in de schuwheid der Walvischen zelve, welke door de gedurige regenwoordigheid en het bestendige jagen (indien ik mij zoo mag uitdrukken) van somwijlen wel 400 schepen van verschillende natien, die aldaar in den geringen omtrek van 77° tot slechts 79° , en dat wel binnen den tijd van twee maanden, soms 2000 Walvischen vangen, in hare azing gestoord en genoodzaakt worden hooger gelegene en meer met ijs bedekte zee-strecken op te zoeken, en tot schuilplaats te gaan betrekken; wordende wij in dit gevoelen te meer, en, zoo wij meenen, met grond versterkt, door de waarneming, dat, in den gewoonen tijd der Walvisch-vangst, vele der wijfjes Walvischen als dan vergezeld zijn door hun jong, voor hetwelk ook deze logge die:

dieren, door het gewoon zoo wijslijk ingeplant instinct, volgens de zoo oude als bestendige waarneming van schier alle Groenlandsvaarders, ook eene bijzondere zorg hebben, en tot welks behoud zij door het gedurig nazetten der Walvischvangers gedwongen worden hare gewone verzameloorden te verlaten, en andere gerustere schuilplaatsen op te zoeken, zoo dat wij

Ten derden aanmerken, dat de Groenlandsche Walvisch, offchoon door de groote menigte van schepen, die jaarlijks, en dat wel voor een groot gedeelte bijna in den zelfden omtrek, ter Walvisch-vangst komen, en zich aldaar lang achter één ophouden, schuw gemaakt, en gedwongen naar elders te verhuizen, in de daad wel andere stillere oorden gaat betrekken, doch dat hij echter waarschijnlijk steeds of meestal zulke verkiest, die tot de Noordsche zee-streken behooren, als welke eveneens aan de grootste zee-dieren schier ten beperkten verblijve schijnen te zijn aangewezen, als de Zuidere Wereld-gewesten, bij uitsluiting als het ware, aan de grootste land-dieren schijnt ter inwoning te moeten verstrekken. Met het grootste regt zegt derhalve de Heer NOËL

in zijn meergemeld werkje (*) *Indien de Walvisfchen fchijnen de Noorder zeeën te hebben verlaten, zoo is dit niet veroorzaakt door aandrang van hun instinct, maar alleen om zich te beveiligen voor den gedurigen aanval van den mensch. Dit zelfde instinct toch zal hen, door den tijd, derwaarts te rug voeren; dewijl de diepe baaijen fteeds die plaatsfen zijn, welke deze dieren het meest fchijnen ten verblijve te verkiezen: maar ook daar en boven het werktuiglijk geftel, de gewoonten en eigenfchappen der ontzettende walvischaardige zee-dieren, ftrekken ook hun ten wet, zoo dat niet alle foorten eveneens tot een zwervend leven, en het doen van groote togten fchijnen gefchikt te zijn; daar toch uit gemaakte waarnemingen blijkt, dat misfchien de *Kazilotten* alléén groote tochten doen, en dat het tot de vaste gewoonten der eigenlijk genaamde Walvisfchen behoort, in bepaalde zee-ftreken, één gevestigd verblijf te houden. De visfchers immers, voegt hij er bij, die zeker wel geen Natuurkundigen zijn, maar die echter verdienen, dat men hen omtrent hunne waarnemingen en gevoelens dikwerf*

en-

(*) *Tableau Historique, etc. p. 72.*

ondervrage, en dat wel te meer, dewijl zij meestal vrij zijn van vooringenomenheid voor het een of ander leerstelsel, weten zeer wel drie verschillende soorten van Noord-kapers te onderscheiden, en dat wel alleenlijk naar de verschillende zeeën, waar deze dieren hun verblijf houden, en naar het maaksel dat aan ieder hunner eigen is. Men is ook algemeen van gevoelen, dat de Bermudische Walvischen langer zijn, dan die van Groenland, van Caijenne, Chili, China, enz; en dit verschil of onderscheid kan derhalve niet enkel toevallig, maar wel het gevolg zijn van het verschil van water, voedsel, levenswijze, en eigenschappen aan ieder soort eigen: hetzelfde zoude men ook kunnen zeggen van de Kaziotten; daar het zeker is, dat die van de Amerikaansche kusten eenen geheel anderen muil hebben, dan die der Noord-zee." eindelijk merken wij nog aan

Ten vierden, dat, gelijk de weldadige Schep- per voor ieder dier het juist daarvoor geschikt voedsel, op ieder oord en iedere plaats van deszelfs eigen verblijf, verordend en verzorgd heeft, en men derhalve uit de aanwezigheid van dit voedsel tot het verblijf en de woonplaats van die dieren besluiten mag, door welke uit eene

aanhoudende ondervinding gebleken is, dat die voedzelsstoffen schier alléén, en als bij uitzondering genoten worden, men dienvolgens ook met den meesten grond, uit de algemeene verspreiding en verbazende menigte van het hier voren vermelde Walvisch-aas, in schier alle de baaijen van Groenland, Spitsbergen, en andere oorden der uitgestrekte zee-gewesten van den Noord-pool, met geene geringe waarschijnlijkheid mag opmaken, dat ook, naar gelang die oorden met dit zoogenaamd aas of voedsel voorzien zijn, dezelve ook Walvischen of dadelijk bezitten of bevatten kunnen; terwijl deze aamerking, schoon alléén uit de beschouwing der dierlijke huishouding genomen, door de ondervinding der meest oplettende en nauwkeurigst waarnemende Groenlands-vaarders, reeds van ZORGDRAGERS tijden af (zoo al zelfs niet vroeger) tot den huidigen dag steeds is bevestigd geworden.

En het zijn deze algemeene aanmerkingen, welke wij hier hebben willen vooraf laten gaan, om daaruit de volgende gevolg-trekkingen te mogen afleiden, als de opgave in zich zullende bevatten van de beste wijze, om de plaatsen na te sporen, waar de Walvischen zich voornamelijk tegenwoordig ophouden en wel

Voor

Voor eerst, daar de ondervinding bestendig geleerd heeft, dat de Walvischen, door de sterk gedrevene vangst van zoo vele schepen in eenen korten omtrek van plaats, schuw gemaakt, en als het ware genoodzaakt geworden zijn naar elders te wijken, zoo zullen de Commandeurs der op Groenland varende schepen eene zoo veel mogelijk naauwkeurige aantekening houden der streken en plaatsen waar, en van den landaard door wien dezelve ieder jaar gevischt wordt, ten einde, alles gelijk slaande, het volgende jaar of visch-saizoen niet dezelfde, maar eene andere plaats of baai ter vischvangst te bestemmen.

Ten tweeden, daar het vroegtijdig aankomen ter Walvisch-vangst, in de Groenlandsche en daaraan grenzende wateren, een der groote middelen uitmaakt, om gelukkig ter vischvangst te zijn, zoo zal eene vroegere uitzeiling onzer Hollandsche Walvisch-vloot niet slechts noodzakelijk worden, maar zij zoude zelfs, van wegen het Gouvernement, kunnen worden verordend, en de tijd des vertreks uit onze havens kunnen worden voorgeschreven, ten einde namelijk zoo vroeg mogelijk, op de bestemde en nog ge-

heel vrije visch-plaats aan te komen (*).

Ten derden, mogen wij inzonderheid het zoogenaamde Walvisch-aas of voornaamste voedsel der Walvischen voor een der zekerste middelen ter nasporing van de verblijf-plaatsen dezer dieren houden, en uit het geen daaromtrent hier boven gezegd is, en tot den huidigen dag door de aanhoudende waarnemingen bevestigd wordt, besluiten, dat, waar ter plaatse dit aas of voedsel in diepe en ruime baaijen menigvuldig gevonden wordt, daar ook met grond tot het waarschijnlijk verblijf des Walvisch kan besloten worden.

Ten vierden, merken wij aan, dat diensvolgens voor één der eerste middelen ter opsporing

(*) De Reeders der Engelsche Walvisch-vaarders zijn door de ondervinding dermate overtuigd van het aanbelang eener vroege aankomst, op de plaatsen hunner bestemming ter Walvisch-vangst, dat zij onlangs weder een ontwerp gemaakt hebben, om zich op de Orcadische Eilanden eene haven toetebereiden, en op de kusten van Groenland de vorige vaste traankokerijen te herstellen; als algemeen verzekerd zijnde van den alzins gegronnen stelregel, dat de Walvischen, door de eerste vischers schuw geworden, voor de nakomende, of geheel niet, of ten minsten zeer moeilijk, te genaken zijn.

ring en ontdekking der Walvisfchen te houden zij, het vooraf zoo veel mogelijk aanhoudend en naauwkeurig peilen der gronden, ter bevestiging bestemd, ten einde zeker te wezen omtrent het aanwezen van het aas, als zijnde dit, voor zoo verre men tot heden toe weet, het voornaamste zoo niet het eenige voedsel, waardoor de Walvisfchen in hunne verblijven of togten gelokt of gedreven worden.

Ten vijfden, dat zulke baaien derhalve, zoo wel bij redenering, als bij eene steeds door de uitkomst bevestigde ondervinding, reeds vooraf als zeer waarschijnlijk voor de vischrijfste te houden zijn, die eene in zich uitloopende rivier ontvangen; als door welker afwatering, in het voorjaar, het aldaar sterk aangegroeide en vermenigvuldigde Walvisch-aas (waarvan het water, als 't ware, dan schijnt te wemelen) (*) binnen, en door den mond der baai zelve, naar zee wordt gedreven, en de Walvisch derhalve derwaarts gelokt wordt; gelijk zulks, onder anderen, uit de voorheen zoo bij uitstek voordeelige Walvisch-vangst, aan het Zuid-einde van Spitsbergen en elders

is

(*) Zie ZORGDRAGER bl. 247.

is gebleken, en ook nu nog door de onder-
vinding bewaarheid wordt.

Ten zesden, daar de Walvisch slechts gedurende eenen geringen tijd zonder genot der gewone dampkrings-lucht leven, en zich onder het ijs ophouden kan, het steeds geraden zijn zal, in het vroege voorjaar, dezelve in de baaijen, en digter aan land, maar in verder gevorderd faisoen daarentegen, aan de kanten of zomen der vaste ijsvelden op te zoeken, alwaar zij zich als dan het meest schijnen op te houden, deels ter bekoming van het aas, deels, gelijk in het laatste geval, ter schuiling onder de ijsvelden; vergelijk, als hiermede overeenstemmende, ZORGDRAGER, bl. 250.

Ten zevenden, dewijl eene van ouds bestendige waarneming (dat namelijk de gewone loop of trekking der Walvischen, aan den Noord-pool, steeds van het Zuid-westen naar het Noord-oosten gerigt is) juist overeenstemt met de uitlegging, waarom men in het vroege visch-faisoen veel Walvischen op lager gronden vindt, doch dezelve allengskens, bij vorderend jaargetij, naar hoogere zee-streken verhuizen ziet, zoo volgt daaruit, dat de Walvisch-vangst steeds op lager gronden moet begonnen, en, zoo noodig, opklimmender wijze voort-

voortgezet worden, zijnde voorts deze aanmerking, naar ons inzien, te gewigtiger, daar sedert verscheidene jaren de Walvisch-vangst der Engelschen, op deze wijze gedreven, met zulk eenen bijzonder gelukkigen uitslag achtervolgd is, dat verscheidene schepen, reeds in het begin des visch-tijds, eenen bij uitstek voordeeligen vangst gedaan, en door het daarop verzeilen naar hoogere oorden, niet minder gelukkig achtereenvolgend voortgezet hebben.

Ten achtfsten, bij de hier voren reeds gemaakte aanmerking, omtrent de noodzakelijkheid eener vroege aankomst der Walvischvaarders in de zeeën der Noord-pool, moeten wij, ter meerderen aandrang daarvan, hier nog voegen de op eene vrij bestendige ondervinding rustende waarneming, dat, vooral na eenen zachten en vochtigen winter hier in ons Vaderland, de ijsvelden der Noord-pools zeeën, in het daar op volgende voorjaar, zich ook vroeger en volkomener van één scheuren. De vóór dien tijd derhalve aldaar aangekomene schepen vinden de ijsvelden nog in haar geheel, en hebben daardoor eene zoo veel te gunstigere gelegenheid ter vangst der hier onder schuilende Walvischen, die, ter onontbeerlijke inademing van nieuwe lucht, genoodzaakt zijn

zich telkens buiten deze ijsvelden te begeven; behalve nog, dat de schepen, bij eene latere aankomst in deze streken, door de dan reeds van één gescheidene drijvende ijsvelden, groote en zelfs dikwerf zeer gevaarlijke ja onoverkomelijke hinderpalen in hunnen togt aantreffen.

Ten negenden, men zoude ook, naar ons inzien, mischien zeer veel nuts ten voordeele der Walvischvangst kunnen trekken, door op den duur naauwkeurig op te letten en waar te nemen, op welke hoogten en in welke streken, boven de 62 en 63° men, of zuidelijk, of wel meer noordwaarts, de eene of andere soort van Walvischen meerder vond dan de andere; daar het toch eene op ondervinding steunende stelregel is, dat alle de soorten dezer dieren zich niet in dezelfde streken ophouden; zoo houdt men immers als bestendig waargenomen, dat de *Narwal* het meest in de Straat-Davids, en wel bijzonderlijk in Dico's baai, doch zelden zuidelijker, ja bijna nooit op diepe gronden, en de Groenlandsche Walvisch schier nimmer onder de 66° aange troffen wordt, terwijl de *B. jubartis* of zogenaamde Jupitersvisch (*Balaena Boops L.*) van den 61 tot 65°, vooral op de bij de Groenlanders bekende *Parniut*- en *Pisfukbit*-gronden, de

de Snuit-walvisch (*B. Rostrata*) daar tegen het meest in de Groenlandsche baaijen, en tusschen de rotfen, en eindelijk de groote *Kazilotten* zelden in ondiepe streken gevonden worden; nog meenen wij hier te moeten aanmerken

Ten tienden, dat, bij het betendig waaijen van zuidelijke winden in het voorjaar aan den Noordpool, en het daardoor bijzonder lang vast blijven der ijsvelden, de Walvisch-vangst steeds minder gelukkig is uitgevallen; deels wegens gebrek aan gelegenheid, om als dan goede inhammen te vinden, ter afwagting der Walvischen, deels, dewijl het groote ijs in die streken, nimmer waargenomen wordt te scheuren en geheel los tegaan, dan met N. O., N. W. en eindelijk geheel Noordelijk waaijende winden, waardoor de daar onder schuilende Walvischen alsdan ook tevens voor den dag komen, en meer opene plaatsen tot hun verblijf verkiezen, eindelijk

Ten elfden, voegen wij hier nog bij, dat somtijds het *grozne, onklare, of drabbige water*, als door de groote menigte van Walvisch-aas veroorzaakt, somtijds tot één aanwijzend teeken eenes waarschijnlijken verblijfs van Walvischen kan gehouden worden; vooral

wan-

wanneer dit in opene en diepe baaijen, gelijk wij hier voren gezegd hebben, wordt aange- troffen, die de pas uit het ijs g-raakte visch dan bij voorkeur schijnt ten verblijf te verkie- zen.

Ten twaalfden, dat, daar toch het verschij- nen der *Narwals* of *Eenhoorn-vischen*, door vele Groenlands-vaarders, voor een blijk van aanwezende Walvischen gehouden wordt, zoo dat de ondervinding bestendig zoude geleerd hebben, dat daar, waar zich de eerste laten zien, de anderen ook ter zelfder tijd, en dat wel niet verre van daar, altoos worden ge- vonden, deze waarneming alzins de verdere aandacht en opmerking der Groenlands-vaar- ders verdient, als behoorende tot die kenteeke- nen, welke men, indien ze door eene aanhou- dende waarneming bevestigd worden, te regt, onder de meest zekere, ter aanwijzing van het verblijf der Walvischen zouden mogen reke- nen. (*) Dan ook

Ten dertienden, meenen wij onder de mid- delen ter nasporing der Walvischen te moeten rang-

(*) De Heer ANDERSON geeft ook het verschijnen der *Narwals* in de zeeën des Noord-pools, voor een door de ondervinding bevestigd teeken op, van het nabij zijn

rangschikken, het zoo veel mogelijk waarnemen van *stilte* en het *vermijden van alle onnoodige beweging*, in het water 'of op deszelfs oppervlakte, vooral bij het eerst aankomen ter visfcherij, en het ontdekken van den Walvisch, die, fchuw geworden, niet flechts door de jaarlijkfche jagt, welke gedurende eenen zoo geruimen tijd op hem gemaakt wordt, maar ook door de luidruchtigheid en misfchien wel vooral door de groote beweging van booten en riemen, in en op het water zelve daar mede gepaard, zich niet meer zoo dicht dan wel voorheen laat naderen, en door het gewoon gerucht en de beweging der floeproeyers enz., vooral bij het bovenkomen, nog meer fchichtig gemaakt wordende, zich naar meer ftille en afgelegene oorden begeeft, terwijl de gegrondheid dezer aanmerking buiten allen twijfel gefteld wordt, zoo door de nog beftendige ondervinding van ook onze Groenlands-vaarders, als door het herhaald verhaal omtrent de meer en meer toegenomene fchuwheid en bijzondere
loos-

zijn der Walviffchen; lijdende zulks af, van het gelijkfoortige voedsel, dat de *Narwal* met den Walvisch gemeen heeft. Zie zijne *Befchrijv. van Groenland*, enz. bl. 114.

loosheid der Walvischen, reeds voor bijna anderhalve eeuw geleden waargenomen, en bij de meeste schrijvers over de Groenlandſche Walviſch-viſſerijen als eene voorname oorzaak van verminderde en moeilijker gewordene vangſt opgegeven; gelijk men zulks b. v. om maar eenen enkelen der voornaamſte te noemen), breedvoerig en herhaald aantreffen kan, in C. G. ZORGDRAGER'S *Aloude en hedendaagſche Groenlandſche viſſcherij*, vooral bl. 286. 288 en volg.

En het is hier dat wij nu zouden moeten overgaan tot de opgave der beſte middelen, om zich langs den kortſten, zekerſten, en veiligſten weg, van den Walviſch meester te maken, ware het niet, dat wij het vooraf noodig en met den leidraad onzes vertoogs overeenkomſtig oordeelden, als een gevolg uit al het voorgaande, dat tot hiertoe over den ligchaamsbouw der Walviſchen gezegd is, onzen lezeren nog zoo kort mogelijk te moeten opgeven en voortellen eene

*Bepaling der plaatsen, op welke aan het
ligchaam van den Walvisch, plotselijk,
doodelijke wonden kunnen worden
toegebragt.*

Ter bepaling der juiste plaatsen, waar den Walvischen zoodanige wonden kunnen toegebragt worden, welke deze dieren plotselijk dooden, zal het er op aan komen zoo naauwkeurig mogelijk de plaats te bestemmen en aan te wijzen, waar de levens-werktuigen liggen, en tevens waar ter plaatse, en op welke wijze, dezelve het zekerst en gemakkelijkst door den harpoen kunnen getroffen worden.

De levens-organen of levens-werktuigen, die hier in aanmerking kunnen komen, zijn in de eerste plaats de *groote en kleine hersenen*, benevens het *hart*, met de *groote bloed-vaten*: geene andere verdienen, onzes bedunkens, hier eenigen aandacht, doordien, ofschoon de kwetsing van sommigen voor de dierlijke huishouding zeer belangrijke werktuigen mede volstrekt doodelijk zijn kan, de dood echter te langzaam op de kwetsing volgt, of ook, dewijl de ligging der deelen zoodanig is, dat de harponiers dezelve niet behoorlijk bedoelen of bemikken kunnen, om dezelve zeker te treffen.

Plaats-

Plaatsbepaling der hersenen.

Alhoewel de kop der Walvischen, gelijk wij hier voren zagen, een zoo groot gedeelte van het gansche dier uitmaakt, is echter de holligheid ter berging der hersenen geschikt zeer klein; doordien het grootste gedeelte van den kop ingenomen wordt door de opper-kaakbeenderen, welke voorwaarts zeer dun uitloopen, en van boven met eenen verbazend dikken spekkomp overdekt zijn, gelijk dit alles blijken kan, uit het enkel inzien van Tab. II, alwaar de waarschijnlijke ligging der beenderen van den kop, bij V T en W, binnen den uiterlijken omtrek I. K. D. Q. N., naar onze gissing ter behoorlijke plaats is afgeteekend, terwijl wij ter vermijding van alle mogelijke twijfeling, omtrent de gronden onzer berekening, en de gevolgen daaruit afte leiden, hier nu nog laten volgen de onderscheiden naauwkeurige afmetingen van de geraamten der voornaamste CETACEA, en daar onder vooral ook van den Groenlandschen Walvisch, zoo als die door de verpligtende goedwilligheid van den Heer Professor BRUGMANS, naar de Rhijlandsche maat, op de voorwerpen zelve uit zijne rijke verzameling genomen, en aan ons medege-deeld zijn.

Mo-

	Lengte van den geheelen Schedel van de punt der kaak tot aan de knokkels van het ach- terhoofds- been.	Lengte van de opper- kaaks-been- deren, van de punt van de kaak, tot aan het begin van het hersfen- hol.	Lengte van het hersfen- hol.	Hoogte van het hersfen- hol.
<i>Monodon Narwal</i> , zonder tanden.	21 dm.	15 dm	6 dm.	6 $\frac{1}{4}$ dm.
— <i>Narwal</i> , met één' tand, lang 7 vt. 3 dm.	22 —	15 $\frac{1}{4}$ —	6 $\frac{1}{4}$ —	7 $\frac{1}{2}$ —
<i>Balaena Mystice-</i> <i>tus.</i> . . .	58 —	50 —	8 —	3 $\frac{3}{4}$ —
— <i>Boöps</i> ,	108 —	94 $\frac{1}{2}$ —	13 $\frac{1}{2}$ —	6 —
Kleine <i>Delphinus</i> <i>Phocæna</i> .	8 —	4 $\frac{3}{4}$ —	3 $\frac{1}{4}$ —	2 $\frac{5}{12}$ —
Zeer oude <i>Phocæ-</i> <i>na</i> , lang 9 voet 9 duim . .	20 $\frac{1}{2}$ —	14 $\frac{1}{2}$ —	6 —	4 $\frac{1}{2}$ —
<i>Delphinus delphin</i>	16 $\frac{1}{2}$ —	12 $\frac{1}{2}$ —	4 —	4 —

Hier uit blijkt het derhalve, dat in den Groenlandschen Walvisch de kaak-beenderen het allerlangste, en daardoor in evenredigheid der lengte van het hersfenhol de kleinste zijn, als makende slechts één zevende gedeelte der lengte van den kôp uit; ook is de hoogte der

hersfenen slechts de helft van derzelver lengte, zoo dat in evenredigheid de *Balæna Mysticetus* de kleinste hersfenen heeft van alle de *Cetacea*, door den Heer BRUGMANS gezien of onderzocht.

Dan, om nu uitwendig of van buiten het hersfenhol met zekerheid te kunnen bepalen, trekke men van achter de spuitgaten regt nederwaarts ééne lijn, tot voor het midden des oogbols, waardoor men kan verzekerd wezen, dat al wat voorwaarts deze lijn valt, gewis behoort tot de kaakbeenderen en zintuigen, terwijl het achterste gedeelte de hersfenen bevat. Daar echter de *Cetacea* geen nek hebben, kan men diensvolgens het achterste gedeelte van den kop in een geheel dier niet zoo gereedelijk bepalen, als wel in andere dieren; men zal zich intusfchen niet vergisfen, indien men aanneemt, dat de lijn, uit de spuitgaten naar het middelpunt van den wortel of inplanting der borst-vin getrokken, genoegzaam in dier voege langs het achterhoofd heen strijkt, dat zij over het midden van het hersfen-hol heen loopt.

Men stelle zich derhalve den Walvisch met gefloten muil voor, men trekke één lijn van achter de spuitgaten, tot door het oog benedenwaarts,

waarts, en eene andere mede van de spuitgaten tot naar het midden der borstvin, en men kan als dan aannemen, dat genoegzaam alle hersenen gelegen zijn in den driehoek door deze twee lijnen boven het ooghol gevormd.

Het is derhalve op dezen driehoek, dat de harponier moet mikken, wil hij langs den kortsten en zekersten weg den harpoen in de hersenen drijven, en alzoo het dier plotselijk dooden: dit kan op twee wijzen geschieden, of van achteren, of zijdelings.

Wordt de harpoen van achteren naar de genoemde plaats (het best op de middenhoogte tusfchen het oog en de spuitgaten) gedreven; dan behoeft dezelve; na door huid, spek, en spieren (alle weeke deelen) als doorgegleden te zijn, slechts het achterhoofdsbeen te doorboren, om in de hersenholte te geraken, het welk toch als van zelfs volgen moet, daar dit been ter dier plaatse zoo bijzonder dun is, dat de dikte van den schedel eenes Walvischs, die 58 voeten lang was, naauwlijks 1 duim halen kan.

Wat de tweede wijze van kwetfing der hersenholte bij den Walvisch aangaat, hieromtrent blijkt het nu ook als van zelfs, dat, indien de harpoen ter gezegde plaatse, zijdelings bo-

ven het oog worde ingedreven, dezelve alsdan ook zeer gemakkelijk de hersenen bereiken zal, doordien toch, na het doorboren der zachte deelen, terstond het been volgt, het welk van deze zijde het hersenhol sluit, en niet slechts dun, maar tevens zeer voosch of ijl is; zoo dat ook hier een harpoen, zelfs met middelmatige kracht voortgeworpen, tot in de zelfstandigheid der hersenen zeer gemakkelijk zal kunnen geraken, terwijl voorts het wonden der overige deelen van den kop der Walvischen, door middel van eenen gewonen harpoen, dezelve weinig zullen kunnen schaden.

*Plaats-bepaling der ligging van het
hart, en der groote bloedvaten
in den Walvisch.*

De tweede plaats, op welke in het ligchaam der Walvischen plotselijk doodende wonden kunnen worden toegebracht, is de *borst holte*: deze is in alle Walvischen zeer groot, en alhoewel dezelve uitwendig minder gemakkelijk in deze dieren te kennen zij, dan wel in andere zogende, zoo is evenwel derzelver juiste bepaling niet moeilijk. Immers zoo wel uit de beschouwing der voorhanden zijnde geraamten,
als

als uit de overeenkomst, die er tusfchen alle Walvischfoorten plaats heeft, gelijk ook eindelijk uit de vergelijking der afbeeldingen van den Groenlandschen Walvisch, met het geen verschillende beschrijvingen dezer dieren leeren, heeft men grond om te kunnen vaststellen, dat de borstholte genoegzaam op de helft der lengte van den visch eindigt; dat is, dat de kop en borst te zamen de halve lengte van het dier uitmaken.

Men stelle derhalve, dat de kop $\frac{1}{3}$ of wel $\frac{2}{5}$ der geheele lengte uitmake, dan zal de lengte der borst gelijk zijn aan $\frac{1}{5}$ van het gantsche ligchaam, of van de helft van den kop, en het is hier mede, dat onder anderen overeenkomt, het geen (zoo als wij hier boven gezegd hebben) *Olaffen* omtrent de verschillende maten van den Groenlandschen Walvisch heeft opgegeven, zeggende, dat de kop $\frac{1}{3}$ der geheele lengte uitmaakt, en dat de lengte van den flokdarm van de keel tot aan de maag, in een visch van 56 voeten lengtte, 8 voeten is; nu komt de lengte van den flokdarm genoegzaam met die der borstholte overeen, en indien men bij $\frac{1}{3}$ van 56 voeten, zijnde ruim 18 voeten, de lengte der keel, en voorts nog de lengte van den flokdarm van 8 voeten voegt, dan

krijgt men, volgens onze opgave, genoegzaam de halve lengte van den visch.

Dit nu zoo zijnde, toont de Analogie of overéénkomst van het maakfel der Dolphijnen met dat van den Groenlandschen Walvisch, dat het hart gelegen zal zijn genoegzaam op de hoogte, alwaar de borst-vinnen, buiten de huid, te voorschijn komen.

Ten einde nu den harpoen in de borst-holte te drijven, zoo dat bij of omtrent het hart, aan de groote bloedvaten of longen, eene doodelijke wonde worde veroorzaakt, moet de harpoen, achter de borstvinnen, bij of omtrent op de zijdelingsche helft van het dier schuins voorwaarts gedreven worden: Dit toch geschiedende, vooral met den harpoen; met beweeglijke of uitspringende messen, van welke wij in het vervolg zullen spreken, kan het naauwlijks misfen, of eene plotselijk doodende bloedstorting zal op de verwonding volgen.

TWEEDE AFDEELING.

Inhoudende eene beknopte opgave der minst omflagtige en veiligste middelen, welke reeds bekend en in gebruik zijn, om de Walvisfchen fchielijk te dooden en er zich alzoö langs den kortften weg meester van te maken.

Zonder ons op te houden met een gefchiedkundig verhaal omtrent de verfchillende wijzen, welke verſcheidene reis-befchrijvers, met meer of minder grond opgeven, dat door verfchillende verafgelegene en nog onbefchaafde volkeren, ter vermeerſtering en dooding van alle onderscheidene foorten van Walviſſchen, en andere Walviſſchaardige dieren, gebezigd zijn en nog gebezigd worden, zoo als bij voorbeeld die der Zuid-Amerikanen bij de Falklands-eilanden, der Eloutranen, op de kusten van Kamſchatka, en anderen meer (*), meenen

(*) Zoo als bij voorbeeld die der Zuid-Amerikanen bij de Falklands-Eilanden, of der Eloutranen op de kust van Kamſchatka, enz. Zie over de verfchillende wijzen, tot het vangen der Walviſſchen door verfchillende volken aangewend, gelijk over alles wat het ge-

nen wij hier alléénlijk het oog te moeten vestigen, op die algemeene wijze van vangst en vermeerstering des waren of door ons bedoelden Walvisch, welke waarschijnlijk reeds in de XIe. eeuw is uitgeoeffend, en tot heden toe, hoe verschillend ook gewijzigd, verkunsteld, en tot het algemeene oogmerk meer en meer veranderd en geschikt gemaakt, (wat het eigenlijke werktuig zelf betreft, dat daar toe dienen moet) steeds nog hoofdzakelijk het zelfde gebleven is. Wij meenen den zoogenaamden harpoen, zijnde een ijzeren, en van vooren driehoekig scheid gepunte lans of pijl, die gewoonlijk 33 duimen lang, aan eenen houten stok van 7 tot 8 voeten gehecht, en door middel van dezen vastgemaakt wordt aan eene uit de fijnste en zachtste hennip geslagen, en (op dat die zeer buigzaam zijn zoude) geheel ongeteerde lijn, van zes of zeven vademmen (voorganger gewoonlijk genaamd); aan welke dan de overige lijnen, ter lengte van 90 of

100

flacht der Walvischen betreft, onzen voortreffelijken Landgenoot HOUTTUIN in zijne N. H. I. D. 3 St. bl. 441 en volg. benevens STELLER *Kamschatka* bl. 98 tot 104 en C. W. J. GATTERER, *Nutzen & Schaden der Thiere*, enz. 2 St. S. 427 u. f.

100 vademen, worden vastgemaakt, en welke gezamentlijk dienen, om, wanneer de bovengemelde harpoen of pijl, met alle mogelijke kracht, en op den kortsten afstand (de grootste op 40 tot 45 voeten berekend), in het lijf van den Walvisch geworpen is, het gekwetste en verschrikte dier daar mede zoo lang te laten voortzwemmen, tot dat hetzelfde, of door de bekomene wond, zijne hevige beweging, en het daardoor veroorzaakt verlies van bloed alléén, of door nieuwe kwetzingen van harpoenen en lans afgemat, eens of meermalen boven komt, sterft, en tot eenen voordeeligen buit zijner vervolgens op de oppervlakte der zee liggen blijft.

Het is de enkele harpoen-steek derhalve, die, schoon zij niet dan zeer zeldzaam alléén den Walvisch doodt, echter op zich zelven genomen de eerste gelegenheid tot het vangen van denzelfden geeft, als wordende het dier, daardoor, niet slechts in zijne gewone vrijheid gestoord en beperkt, maar ook door de hevige bewegingen en tobbingen, terstond na de bekomen kwetsing, onder een gedurig verlies van bloed, dermate van krachten uitgeput, dat hij aan de gevolgen dezer anders geringe wond sterfen moet. — Dikwerf echter is de kwetsing,

door den harpoen veroorzaakt, deels wegens den grooten afstand waar op hij geworpen wordt, en de geringheid der kracht, waarmede hij den visch treft, deels ook wegens de ongewisheid van de juiste treffing der gewigtigste deelen van het dier, zoo gering, dat de Walvisch dezelve niet alleen zonder eenig aanmerkelijk hinder verduren, maar met denzelfden, schoon diep in het spek van den rug doorgedrongen, verscheide jaren voortleven kan (*). Moed, vaardigheid, kracht, en kennis van de gewoonten des Walvischs, zijn daarom wel de voornaame bekwaamheden, die gewoonlijk en te regt, in een goed harponier gevorderd worden: dan ook in weerwil van deze gebeurt het dikwerf, dat dezelve, offchoon ook alle te zamen in werking gebragt, aan het verlangde oog-

(*) Gelijk dit uit het lichaams-gestel van den Walvisch op zich zelve alléén reeds genoeg kan opgemaakt worden, zoo blijkt zulks ook uit de herhaalde voorbeelden van Walvischen, bij welker vangst, men harpoenen in den dikken rug als ingegroeid heeft gevonden, door welke het dier, lang te voren, was gekwetst geworden, zoo als men zoodanig een bijzonder voorval reeds aangeteekend vindt, in ZORGDRAERS meermalen reeds aangehaald werk, bladz. 260 en v.

oogmerk niet voldoen kunnen; wanneer namelijk de van zich zelve reeds schuwe Walvisch, zich steeds, bij het bovenkomen op de oppervlakte der zee, buiten het bereik houdt, ook zelfs van den bekwaamsten harponier, wiens grootste vermogen in het wel treffen van den Walvisch, gewoonlijk op 40, of ten uitersten op 45 voeten afstands berekend wordt; terwijl bij deze gewigtige zwarigheden, aan het gebruik van den gewonen hand-harpoen eigen, nog die van het bestendig gevaar des harponiers en de groote ongewisheid der werping komen; het is ook daarom, dat men, schoon overtuigd van de uitstekende geschiktheid des harpoens-ijzers op zich zelve, getracht heeft hetzelfde de bovengemelde zwarigheden te ontnemen, door deszelfs gebruik op verschillende andere wijzen in te rigten, zoo met den harpoen door middel eenes hand-boog, en andere nog meer zamengestelde werktuigen, of eindelijk door de schier alles overtreffende kracht van het buskruid op eenen aanzienlijken, en buiten het bereik van alle menschelijke werpkracht gelegen afstand, niet alleen met groot geweld te kunnen voortschieten, maar aan den harpoen ook tevens eene zoo veel mogelijk juiste rigting, ter zekere en bepaalde tref-

treffing der tederste en tot het leven noodzakelijkste deelen van het bedoelde voorwerp te kunnen geven.

De proeven ter bereiking van dit oogmerk met den *hand-boog*, omstreeks het midden der laatstverloperne eeuw genomen, hebben echter overtuigende bewijzen gegeven, dat dit werktuig, hoe kunstig ook gemaakt, en hoe ook in kracht versterkt, daartoe te kort schoot, en hoe eenvoudig ook van maakfel, echter tot het voorgesteld gebruik nog veel te omslagtig was. Men meende derhalve een meer zeker, en veel vermogender middel ter treffing des Walvischs met den harpoen te hebben uitgevonden, in eene soort van *Balista* of zoodanig werktuig, het welk ontleend was van het bekende slinger gevaarte, onder dien naam bij de ouden bekend, waarvan men in het XIIIde Hoofdstuk van POLIJBIVS (*) eene zeer naauwkeurige beschrijving vindt, en waardoor zelfs pijlen van 60 ponden gewigts met zeer groote kracht, en op eenen aanzienlijken afstand het bedoelde voorwerp treffen konden. Het was de

Heer

(*) In het XIII Hoofdst. van POLIJBIVS, enz. vooral in de franche uitgave van den Heer FOLARD.

Heer BOND in Engeland, die het eerst op het denkbeeld kwam om deze *Balista*, door het maken van eenige veranderingen, tot den Walvisch-vangst te gebruiken, en van dezen zijnen nieuwen voorslag en uitvinding, niet alleen eene beschrijving aan de Koningl. Maatschappij der Wetenschappen te Londen gaf, (zie PHILOSOPH. TRANS. vol. 47. 1751. p. 429) maar ook aan derzelver verzameling van werktuigen een naauwkeurig model zijner *Balista* aanbood, het welk aldaar nog bewaard wordt, maar waarvan de toepassing ter Walvisch-vangst zelve, voor zoo verre wij weten, nimmer is tot stand gekomen, als zijnde door de omflagtige inrigting van deszelfs zamenstel, en het moeilijke, zoo niet het geheel onmogelijke van deszelfs dadelijke in werking - brenging ter Walvisch-vangst, door des kundigen geheel onbruikbaar geoordeeld, kunnende men voorts, ter nadere overtuiging hier van, zoo wel de beschrijving als beoordeeling dezer *Balista*, in het Nederduitsch vertaald, verder nazien in het 2de Deel der *Uitgezogte Verhandelingen*, bl. I. tot 10.

Men is er derhalve naderhand op uit geweest, om een minder omflagtig, gemakkelijker, en veel vermogender middel tot het treffen van den

den Walvisch te vinden, door namelijk de bekende kracht van het bus-pulver te beproeven, tot het drijven van den harpoen in het ligchaam van den Walvisch, niet alléén met grootere kracht, en derhalve ook daarom op grooteren afstand, maar ook met meerdere gewisheid, en vrijere keuze der tederste plaatsen, waar deze dieren met gegrond uitzigt op het meest gelukkigst gevolg, te kwetzen zijn.

Meermalen had men hier toe verschillende voorstellen gedaan, welke echter door de strenge gehechtheid aan het gebruik der oude hand- of werp-harpoen, en het mislukken van alle ander van tijd tot tijd ter Walvisch-vangst voorgesteld kunst-tuig, bijna zoodra vergeten werden, als zij waren aangekondigd; tot dat eindelijk in 1773 de Engelsche yzer-smit A. STAGHOLD te London daartoe een soort van geschut van $1\frac{1}{2}$ duim kaliber voorfloeg, en vervaardigde, waarmede de gewone Walvisch-harpoen, als uit eene schiet-bus, met een gewoon snaphaans-slot voorzien, even gelijk een pijl, doch met eene alle andere overtreffende kracht, op den versten afstand, en met de meest mogelijke gewisheid, en derhalve met het verlangde gunstig gevolg, op den Walvisch zoude geschoten worden, en wel tot bin-

ren

nen de meest teedere plaatsen dezer dieren zouden kunnen doordringen. Dit werktuig trok niet alléén, meer dan eenig der voorheen gedane uitvindingen, den aandacht van vele, bij de engelsche Walvisch-vangst belang hebbenden, maar werd ook bij de eerst volgende Groenlands-vaart, door verscheidene Engelsche Commandeurs, dadelijk met zulk eenen gelukkigen uitslag beproefd, dat niet alléén verscheidene Walvischen daar mede getroffen, en binnen korten tijd gedood werden, maar dat de Engelsche Groenlands-vaarders zelveu gezamenlijk getuigden, uit de door hun genomene proeven dermate van de nuttigheid dezer harpoenbus, ten zekere, veilige, en spoedigere vangst, en afmaking der Walvischen overtuigd te zijn, dat zij meenden te-mogen vaststellen, dat door het gebruik dezer nieuwe uitvinding van de vijf Walvischen, en dat wel op den afstand van 15 vadem en of 90 voeten, niet één enkele hun ontkomen zoude, daar men als toen, op den afstand van zelfs maar vier vadem en of 24 voeten, met den gewonen werp-harpoen, uit 20 vischen, naauwelijks op den vangst van éenen enkelen kon staat maken. Dit zoo bijzonder gunstig getuigenis, omtrent de groote nuttigheid dezer nieuwe uitvinding voor de Walvisch-

visch-vangst, trok dan ook terstond den aandacht van allen daar in belang hebbende, en werd door een aanzienlijk geschenk, waarmede de Londonsche *Society for the encouragement of Arts, manufactures, and Commerce*, zoo wel den eersten beproever, als den uitvinder der geschuts-harpoen (gun-harpoen) beloon- den gevolgd, en voorts, ten nutte van het algemeen, door beschrijvingen en afbeeldingen openlijk bekend gemaakt, in *the advancement of Arts etc. vol. II. bij A. MABIJN BAILREY, te Londen 1779* uitgegeven; terwijl dezelve, sedert dien tijd, zoo verre wij hebben kunnen te weten komen, of alléén, of ten minsten voornamelijk bij de Engelsche Walvisch-vangst, onder een bestendig voordeelig gevolg, is in gebruik gebleven, en dat wel in weerwil zelfs van een gewigtig gebrek, het welk men, door eene herhaalde ondervinding, aan het anders zoo nuttig werktuig van STAGHOLD waargenomen had, en het welk voornamelijk hier in bestond, dat, zoo wel door het slaan der golven tegens den sloep, op welks voorsteven het werktuig geplaatst wordt, als door het vallen van regen en sneeuw, het slot en zoogenaamd pan-kruid nat geworden zijnde, het afgaan van schot en harpoen belet, en daardoor derhalve
ook

ook het treffen van menigen Walvisch gemist werd; intusschen trachtten vele Engelsche Commandeurs dit gebrek der harpoen-bus, op verschillende wijzen, te verminderen, door eene van zijldoek, of gewascht linnen, gemaakte luisel of overdek uit te denken, en boven het slot vast te maken, waar door hetzelfde met het pan-kruid voor nat worden wel bewaard werd, maar waardoor weder eene andere zwagrigheid ontstond, dat namelijk, bij het ontbranden van het *kruid*, dit overdeksel, door de uitzetting der daar in bevatte lucht, dikwijls met zeer veel geweld weggeslagen, de afschietter of harponier, zoo al niet gekwetst, ten minsten in zijn werk gestoord, en de visch gemist werd. Ook dit wel minder, doch echter gewigtig gebrek, moest derhalve ook nog worden weggenomen, om STAGHOLD's uitvinding een der belangrijkste ontdekkingen te doen worden, die er, naar de mening der Engelschen immer ten nutte der Walvischerij gedaan waren; deze verlangde verbetering werd derhalve weldra het voorwerp van de ijverige bezorging der bovengemelde *Londensche Maatschappij*, door de uitloving van eenen neuen prijs aan den genen, die de gewone tot nu toe in gebruik zijnde harpoen-bus nog het

meest verbeteren, en tot verdere volkomenheid brengen zoude; aan welk verlangen zij dan ook naar hun oogmerk, door den beroemden gewermaker CH. MOORE te Londen, zoo volkomen mogt voldaan zien, dat zij hem, in den jare 1790, voor deze nieuwe uitvinding niet alléén haren uitgeloofden prijs schonk, maar ook belooningen uitloofde aan een ieder, die, door proeven, bij het schieten van Walvischen gedaan, de verbetering van MOORE ontwijfelbaar bevestigen zoude; gelijk zij dan ook weldra tot het uitdeelen van verscheidene dezer belooningen aan verschillende t' huis komende Groenlands-vaarders schier van allentwegen de aangename gelegenheid bekwam, door den ontvangst der voordeeligste getuigenissen, omtrent de groote verbetering aan de harpoen-bus, door CH. MOORE's nieuwe uitvinding toegebracht, als zijnde door dezelve het hier boven vermeld gebrek geheel weggenomen, en deze bus tot het best, en in alle opzigten aan deszelfs oogmerk meest voldoende werktuig gemaakt, zoo als zij dan ook hiervan, in het IX^{de} Deel harer handelingen (*Transactions*) voorn. bl. 11. openbare kennis gaf, en voorts ter verdere aanmoediging, tot het algemeen gebruik dezer nu meer volmaakte harpoen-bus, eene reeks der

der voordeeligste getuigenissen bekend maakte, die hun van verschillende, zoo harponiers, als commandeurs en reeders van Groenlands-vaarders werden toegezonden, en die in het zoo even gemelde IX^{de} Deel, onder anderen op bladz. 160, 161, 163 en 167 te vinden zijn, en door ons, in het vervolg, om de belangrijheid der zaak, woordelijk zullen medegedeeld worden.

Wij gaan dan nu deze verbeterde-*gun-harpoen* of harpoen-bus, als het tot heden toe meest voldoende werktuig ter spoedige, zekere, en veilige overmeestering en dooding der Walvischen, zoo kort mogelijk beschrijven, naar de fraaije afbeelding daar van in het IX^{de} Deel bl. 168 der *Transact. of the Society for encouragement of Arts, etc.* voorhanden, en van welke wij, tot duidelijker begrip van derzelver maakfel en werking, hier achter op Pl. III. eene naauwkeurige afteekening gegeven hebben, op dat onze lezer zich zoo veel te gemakkenijker een duidelijk denkbeeld van dit nieuw en belangrijk werktuig zoude kunnen maken.

Men stelle zich dan voor, eene uit ijzer welgegotene cilindervormige schietbus (*) D van

3

(*) Zie de hier bijgevoegde afbeelding Pl. III.

3 voeten lang, en van $1\frac{1}{2}$ duim gewoon geschuts-kaliber, liggende in eene naar gelang van deszelfs omtrek en zwaarte ronde, houtene lade, en voorzien van een goed werkend geweer- of snaphaan-flot, waar van de haan en pan niet zijdelings, maar bovenwaarts gesteld zijn, ten einde het pan-kruid, op het achterwaartsliggend zoogenaamd sink- of lont-gat, (even als bij de engelsche korte snaphanen of pistolen, ja, zelfs bij de zwaare geschuts-bussen, en zoogenaamde *caronnades* plaats heeft) zoude kunnen ontvlammen, en de bus daar door afgeschoten worden. Dit flot wordt derhalve als door de kolf der harpoen-bus diep omvat, en volgens de gewigtige verbetering van CH. MOORE, door een rond, gewelfvormig dekstuk overdekt, ten einde het flot, en vooral ook het pankruid, niet alleen voor nat worden te bewaren, en het zoogenaamd ketfen of niet afgaan van het schot te voorkomen, maar om ook tevens aan de verijlde lucht, bij de ontvlaming van het pan-kruid, eene vrije, gelijktijdige ontlasting te geven, en daardoor alle de aanmerkelijke hindernissen in ééns weg te nemen, die het bedekken van het vuurflot voorheen vergezelden; wordende deze opening of wegschuiving van dit flot-deksel bewerkt,
door

door de 2 klauwen GG, welke aan den staaf van den Trek-ring A vast zijn, en die het gemelde dekstuk juist *dan* met zich naar achteren nemen, en verschuiven, wanneer namelijk door het trekken aan den trek-ring A, de trekstaaf, en ook te gelijk de snapper of aftrekker K achter uitgetrokken, en hier door tevens de harpoen-bus, ter treffing van den Walvisch afgeschoten wordt; zijnde voorts de staaf van den trek-ring A met eene sleuf of keep T voorzien, waarin de klink B van binnen in de kolf der bus zoodanig gevat wordt, dat het slot daar door vast staat, en het onvoorzien afgaan van het schot voorgekomen wordt; als kunnende de overgehaalde haan H van het slot, met den snapper K, door middel van het trekken aan den trek-ring A, niet overgetrokken, of, zoo als men zegt, afgehaald worden, zonder dat door het gelijktijdig drukken aan het knopje *b* van de klink B, deze laatste de sleuf of keep T verlaat, en daar door tevens gelegenheid tot het achterwaarts trekken van den snapper K, het overhalen van den haan H, en het afgaan van het schot geven moet. De harpoen, die omtrent vier voeten lang, met breede, scherp beweërhaakte zijdelingsche punten, en boven met een zeer spits eind voorzien is,

heeft tot ligchaam één uit dun ijzer platte roede, welke, ter vermindering van weerstand, aan de kanten scherp, en in deszelfs midden uitgehold, of met eene sleuf voorzien is, welke, door middel van eenen stevigen ring, de gemeenschap met den zoogenaamden voorganger, en daardoor met de lijn uitmaakt; hebbende voorts aan deszelfs ander uiteinde eenen houten, cilindervormigen staart, welke juist in den loop der busse past, en op de lading der kamer O rust, ten einde daar door eene meer zekere rigting, en grootere vaart, bij het afschieten te bekomen; voorts ligt het geheele werktuig in eenen mikbeugel door eene spil E, voor de loodregte of *verticale*, en door de cilindervormige spil F van dien zelfden beugel, voor de vlakke of *horizontale* rigting en mikking volkomen vrij en beweegbaar, om, naar goedvinden, het bedoelde voorwerp te kunnen bemikken, in zijne bewegingen te volgen, en op het juiste tijdstip, door het loslaten en het tevens aftrekken van den haan, naar welgevallen, even zoo zeker, als zulks bij alle andere voorwerpen, door verschillende soorten van geschuts of schiet-geweer plaats heeft, te kunnen treffen.

Uit deze algemeene beschrijving der harpoenbus.

bus, meenen wij, dat deszelfs gebruik door een ieder zeer gemakkelijk zal kunnen opge- maakt worden, die slechts eenige oppervlakkige kennis der zamenstellingen en werking van een gemeen schiet-geweer, en van het gebruik van den gewonen harpoen ter Walvisch - vangst heeft; waarom wij alleenlijk, ter nadere op- heldering, als een beknopt onderrigt omtrent de wijze, waarop deze verbeterde harpoen-bus dadelijk ter Walvisch-vangst gebruikt wordt, hier nog het volgende meenen te moeten bij- voegen: dat, wanneer de harpoen-bus, op derzelver maat geladen, (zie Taf. III.) en met derzelver mikbeugel E F op de voorsteven der boot of chaloup behoorlijk gesteld, en het vuur- slot door het deksluk ter wering van nat wor- den overdekt is, men ter afvuring of afschieting niet anders te doen hebbe, dan, na voldoende mikking met de linkerhand, aan den knop *b* van de klink B te drukken, en even daarna met de rechterhand den ring A achterwaarts naar zich te trekken, als waar door de staart der klink B uit de sleuf of keep T van de trek- stang wordt opgeligt, en vrijheid bekomt om, met het afrekken van den snapper K, den haan H over te halen, het pan-kruid te ontvlam- men, en den harpoen op het bedoelde voor-

werp af te schieten; terwijl door de nieuwe, en zoo bijzonder eenvoudige als kunstige uitvinding van MOORE, het deksluk C door middel der klauwen GG, aan den trekstang van A vastzittende, reeds bij, of wel even voor het overgaan van den haan H, mede naar achteren getrokken wordt, en de verijlde lucht en damp, bij het ontbranden van het pankruid, door de alsdan gemaakte opening, eenen voldoende uitgang en weg ter ontlasting bekomt; en het is hier mede, dat wij deze onze opgave der voornaamste, meest bekende, minst omslagtige (*) en veiligste middelen ter dooding en

(*) Wij zeggen minst omslagtige: anders zouden wij hier ook moeten beschrijven, de nieuwe voorstellen en zoogenaamde verbeterde harpoen-bus door den Heer J. BELL ingerigt, en aan de meergemelde *Londense Maatschappij* aangeboden; dan daar de omslagtige zamenstelling van dit werktuig (hoe kunstig ook uitgedagt) onzes bedunkens, in het dadelijk gebruik, tot heden toe nog voor de meer eenvoudige en gemakkelijker werkende, verbeterde harpoen-bus van CH. MOORE moet onderdoen, en deszelfs uitvinder, zoo verre ik weet, op verre na geene zoo overtuigende en herhaalde bewijzen, van gelijke, ik laat staan van meerdere verdiensten dezes schiet-gevaarten heeft aangevoerd, hebbe ik gemeend eene bredeere vermelding

de.

en vermeestering der Walvischen besluiten;
om, volgens ons hiervoren bl. 7. gemaakt
bestek, nu eindelijk over te gaan tot onze
laatste of

dezer uitvinding, voor den lezer schadeloos te kunnen
achterlaten, en denzelven te mogen verwijzen, tot het
XIde Deel van de meergemelde Londenſche Maatſchap-
pij, alwaar deze nieuwe voorgelagen verbetering der
harpoen-bus op Pl. V. afgebeeld, en bl. 185 — 197
beſchreven is. —

DERDE AFDEELING.

In welke ieder der hier voren beschreven hoofd-werktuigen, welke tot heden toe voornamelijk ter Walvisch-vangst gebruikt zijn, onzijdig worden beoordeeld, en uit dezelve, op gronden van redenering en ondervinding de voorkeur aan dat gegeven wordt, het welk van allen het beste schijnt te zijn, om de Walvischen schielijk te dooden, en er zich langs den kortsten, zekersten en veiligsten weg meester van te maken. —

Deden wij naar den leidraad hier voren ter bewerking van ons onderwerp aangenomen, in de voorgaande tweede afdeeling, eene opgave der voornaamste middelen en wijzen, welke er tot het vangen en dooden der Walvischen, of aangeprezen, of dadelijk in het werk gesteld zijn, en gaven wij daar bij tevens eene algemeene beschrijving der eerste hoofd-werktuigen en der wijzen, op welke die daartoe gebruikt

bruikt zijn geworden, het zal er dan nu op aankomen, om uit deze allen die wijze van vermeestering en dooding der Walvisfchen te verkiezen, welke op gronden zoo wel van eene beredeneerde beschouwing, als inzonderheid op die eener bestendige en onwederspreekbare ondervinding, den toetst eener volkomene onpartijdige beoordeeling zal kunnen doorstaan, en in welke beoordeeling wij ons, als tot keursteen en maatstaf, die vereischen hebben voorgesteld, welke de aanzienlijke Koninglijke Maatschappij in hare vrage zelve opgeeft, en in het verlangde middel en de wijze om de Walvisfchen te vangen en te dooden vordert; dat is, dat het zoo wel de *kortste* of *minst omslagtige*, als de *zekerste* en *veiligste* zij; Laten wij derhalve nu zien, welk der voorgestelde middelen en wijzen op alle deze eigenschappen ontwifelbaar het meeste aanspraak hebbe, en dat wel in de eerste plaats omtrent

De gewone *hand-* of *werp-harpoen*, van welke wij hier boven (bladz. 72.) eene korte, doch wegens derzelver algemeene bekendheid, eene, zoo wij meenden, tot ons oogmerk genoeg voldoende beschrijving gaven; het is dit werktuig in de daad, dat niet alléén, zoo wegens

gens deszelfs weinige kostbaarheid, en gemakkelijke aanwending ter Walvisch-vangst alhier het eerst in aanmerking komt, maar daarenboven ook dit bijzondere heeft, dat dezelve aan bijna alle andere meer zamengestelde middelen en wijzen, naderhand ter vermeestering en dooding der Walvischen voorgeslagen, ten eenigen grondslage dient; als zijnde die alle (over het geheel genomen) eigenlijk niet anders dan verschillende wijzingen, en meer of minder zamengestelde kunstbewerkingen om den eigenlijken harpoen, als toch het hoofdbestanddeel, of hoofd werktuig van allen uitmakende, op eene meer krachtige, meer zekere en tevens kortere of haastigere wijze ter kwetzing en dooding des Walvischs te doen werken. — Het is de eenvoudige hand of werp-harpoen derhalve, die reeds federt verscheidene eeuwen, en ook ten huidigen dage, zoo wel door de ruwste als door de beschaafde volkeren, tot het dooden van den Walvisch alléén gebruikt wordt, en die (om alleen van de Walvisch-vangst aan den Noord-Pool te spreken) steeds met zulk eene verbazende uitwerking, in het menigvuldig dooden dezer schrikdieren gebruikt is, dat men zich niet genoeg verwonderen kan, dat door zulke aanhoudende
en

en moorddadige slagtingen, het geslacht des eigenlijk genaamden Groenlandschen Walvischs niet nog veel meer is verminderd of afgenomen. Er is dus geen twijfel, of de gewone hand- of werp-harpoen, zoo als dezelve ook door onze Nederlandsche harponiers, tot nog toe alléén gebruikt wordt, is een vermogend middel tot het dooden van den Walvisch: dan, het komt er voor ons hier voornamelijk op aan te onderzoeken, of aan dit werktuig, en de gewone wijze, om hetzelfde door werping van een sterk man, op meerderen of minderen afstand, aan één of ander deel des Walvischs vast te hechten, met grond alle die vereischten kunnen worden toegeschreven, welke wij gezien hebben dat gevorderd worden, om als de beste van alle middelen en wijzen, tot het spoedig en zeker dooden der Walvischen te mogen worden aangemerkt, en wel ten

1ste. Het schieten of treffen van den Walvisch met den gewonen hand- of werp-harpoen is, offchoon van alle wijzen de eenvoudigste, (als vorderende, over het algemeen genomen, bijna niet anders dan moed, kracht, vaardigheid, en een juist oog van den Harponier), op verre na echter niet eene voldoende, veel minder de *kortste* wijze om den Walvisch te doo-

dooden, deels doordien, bij de thans zoo toegenomene schuwheid dezer dieren, het zeer nabij naderen der booten of sloepen moeilijk wordende, de treffing van den visch op eenen verderen afstand dan van 40 of 45 voeten onmogelijk zij, en deels doordien op eenen veel minderen, ja zelfs op eenen zeer geringen, afstand ook de sterkste en geoefendste harponier zoo ooit ten minsten zeer zelden den visch zoodanig treft, dat hij aan de hier door bekomene wonde spoedig sterft, daar toch de harpoen zelf niet tot dooden, maar tot vasthechten en vangen geschikt is; en de ondervinding nog ieder jaar, en ook thans nog, na zoo vele oefening en groote verdereeringen, ten spijt der beste harponiers, leert dat zelfs de, naar hunne meening, best getroffen visch, na menige lijn te hebben uitgelopen, nog ontsnapt, en met het verlies van tijd, en moeite, ook dat van harpoen en lijnen veroorzaakt; als hangende dit alleenlijk af, of van het minder doordringen der toegebragte wonden, of van het niet kwetsen dier inwendige edele deelen des Walvischs, welker verwonding eenen spoedigen en zekeren dood moet ten gevolge hebben.

Een ander gewigtig gebrek, aan het gewone gebruik des harpoens eigen, is, naar ons inzien, daarenboven gelegen in de weinige geschiktheid
van

van deszelfs voornaamste gedeelte, *het uiteinde of de pijl* van den harpoen zelve namelijk, tot het toebrengen van doodelijke kwetsingen; immers zonder ons hier te willen ophouden, met een wiskundig onderzoek, welke de eigenlijke rigting des punt- of snij-hoeks en der vleugels van dit gedeelte van den harpoen zijn moet, om door werping het diepst in het ligchaam der Walvischen door te dringen, blijkt het echter schier van zelfs, dat de gewone harpoen, alhoewel aan deszelfs uiteinde wel snijdende, en met drie scherpe punten voorzien, de rigting der zijden van den eigenlijken pijl of lans echter niet zoo glooiende, en zoo lang of breed uitstaande hebbe, als dezelve wezen konde, en waarlijk wezen moest, om de meest vermogende en doodelijkste uitwerking te kunnen te weeg brengen, vooral dan, wanneer dezelve tot bij de levensdeelen van het dier doordringen mag; en dit wel te meer, daar de harpoen, bij het voortloopen van den visch, hoe behoorlijk de lijn ook uit de boot moge gevierd worden, echter bijna altoos te rugge wijkt, en, als te weinig tegenstands ontmoetende, dikwerf geheel uitglijt en den visch los laat; ook ten dezen opzichte derhalve is de gewone werp- of hand-harpoen een minder volledig en minder

der zeker aan deszelfs oogmerk voldoende werktuig, dan het wezen konde, en het naderhand ook, gelijk wij straks breeder zien zullen, ten dezen opzigte geworden is, zoodat men zich waarlijk met grond verwonderen moet hoe ook, reeds voor verscheidene eeuwen, met zulke en zelfs minder geschikte werktuigen, zoodanige geweldig groote dieren hebben kunnen vermeersterd worden (*).

Dan ook de wijze, om zich van den Walvisch door middel van den gewonen hand- of werp-harpoen meester te maken en te dooden, is ten

2de. *Niet de zekerste*: immers daar, gelijk wij zoo even zeiden, de Groenlandsche Walvischen, door de, alle jaren meer en meer uitge-

(*) Wij voor ons houden de oorzaak hier van gelegen te zijn, deels in de gemakkelijke gelegenheid, om deze dieren voorheen (als nog minder schuw zijnde), zeer nabij te kunnen komen, en daar door zekerder en dieper te kunnen treffen; deels ook in de geweldige beweging die de getroffen visch terstond na de bekomene wonden maakt en waar door, bij de zoo hevig vermeerderde werking der bloedvaten, en het daar door groot verlies van bloed, het dier eindelijk geheel afgemat, krachteloos, en tot buit zijner vervolgers wordt.

gebreide en voortgezette vischerij, thans dermate schenen schuw geworden te zijn, dat zij zich of geheel niet, of ten minsten veel zeldzamer van zoo nabij, door de harponiers-sloepen laten naderen, als voorheen, toen onze Groenlands-vaarders onverschrokken de voorsteven hunner sloepen somwijlen op den rug dezer zee-monsters dorsten laten afstuiten, spreekt het als van zelve, dat de treffing dezer dieren moeilijker, door den grooten afstand minder juist op de edelste deelen gerigt en (al ware dit ook nog al doenlijk), door de steeds verminderende kracht der werping, niet dan oppervlakkig of ten minsten weinig diep doordringende zijn kan, terwijl deze *onzekerheid* in het treffen nog aanzienlijk vermeerderd wordt, door den onvasten en steeds veranderenden stand der harponiers, die, op het voorste en meest door de golven beweegbare gedeelte der sloep of boot geplaatst, in weerwil ook der grootste kracht en verdere bekwaamheid, den visch door eene onvoorziene dijsing, of wel ook, 't zij door het haperen, 't zij door het niet volgen van den voorganger, mist, gelijk zulks uit de dagverhalen van ZORGDRAGER, ANDERSON, en anderen (ook zelfs ten tijde, toen men de Walvischen nog zoo

nabij konde als op het lijf loopen) blijkt, niet zelden het geval geweest te zijn; worden- de deze ongewisheid in het treffen van den visch, ook thans reeds sedert zoo vele jaren, voor eene der voornaamste oorzaken van de minder gelukkige Walvisch-vangst gehouden; daar, door ééne der hier in meest geoefende natiën, (wij bedoelen de Engelschen), uit eene bestendige ondervinding, de kans der misling, bij de Walvisch-vangst door middel der gewone werp- of hand-harpoenen, zoodanig is op- gemaakt, dat men, ook zelfs op 4 vademen of 24 voeten afstands, van 20 Walvischen maar *éenen enkelen* kan voor gevangen rekenen; terwijl voorts de grootere *onzekerheid* van het gebruik der gewone hand-harpoen, in eens, boven allen twijfel gebragt wordt, wanneer men door deze, uit aanhoudende waarnemingen, opgemaakte berekening, en derhalve door de ondervinding zelve, daarentegen verzekerd ziet, dat door het aanwenden en gebruiken van een ander middel ter Walvisch-vangst (waarover wij straks handelen zullen) ook zelfs op den afstand van 15 vademen, of 90 voeten, uit 5 Walvischen *niet één* enkele gemist wordt. Ter bevestiging en aanwijzing dezen niet uitenkele bespiegeling, maar alleen-

leenlijk uit ondervinding opgemaakte berekening, verwijzen wij onze lezers, naar het zoo voortreffelijk, als hier te lande te weinig bekende werk, van A. MABIJN BAILEY, *the advancement of Arts, Manufactures, & Commerce, etc. vol. II. p. 61.*

Is dan het gebruik van den gewonen hand- of werp-harpoen niet de zekerste wijze om den Walvisch te treffen, veel minder te dooden, het is dan ook niet ten

3de. *De veiligste*, deels wegens de gevaren, waarvoor zoo wel de harponier in het bijzonder, door het buiten boord vallen, of door het haperen en mederukken van den voorganger, bloot staat; deels wegens het onheil, dat de geheele manschap; der harpoeneer-boot niet zelden treft, bij het noodzakelijk geworden digt naderen van den visch; van welke noodlottige voorvallen toch de dagverhalen, zoo van oude, als van latere of hedendaagsche Groenlandsvaarders, nog telkens maar al te veelvuldige voorbeelden opleveren, terwijl intusschen aan een ander en straks voor te stellen middel en wijze van Walvisch-vangst, alle deze gevaren, of geheel niet, of ten minsten in eenen aanmerkelijk minderen graad kunnen en moeten te beurt vallen: — maar ook ten

4de. De Walvisch-vangst, door middel van den hand- of werp-harpoen geoefend, is niet de *voordeeligste*, daar uit de zoo even nog aangehaalde berekening blijkt, dat door dezelve gewoonlijk, uit een aantal van 20 Walvischen, nog naauwlijks één enkele gevangen wordt, en er eene andere wijze gevonden is, welke ook ten dezen opzichte, in den ruimsten zin, en wel voor zoo verre de voorkeuze verdient, dat, bij eene bestendige voortzetting daarvan, de Walvisch-vangst onmisbaar tot een der meest gewin gevende takken van visfcherij zal kunnen gerekend worden.

Daar het derhalve, om deze hier boven opgegeven voornamen redenen, zoo wij meenen, overtuigend blijkt, dat het gebruik des gewonen hand- of werp harpoens, hoe zeer ook door ons Nederlanders met vóordeel ter Walvisch-vangst aangewend, op verre na niet voor allezins gemakkelijk, of weinig *omslagtig*, voor *zeker*, *veilig* en *voordeelig*, veel minder, voor de van alle andere *minst omslagtige*, *zekerste*, *veiligste* en *meest vóordeelige* kan gehouden worden, zoo laten wij nu zien, of ook soms het gebruik van eenig *boog-tuig*, of wel van de daartoe ingerigte en aangeprezene *Balista* der ouden (zie hier voren bl. 76) met eenig

eenig meerder recht gezegd kan worden, de voorkeuze te moeten verdienen, waar omtrent wij derhalve aanmerken, ten

1ste. Dat het aanwenden van deze en alle dergelijke werktuigen ter Walvisch-vangst, als over het algemeen, zoo niet alléén, ten minsten voornamelijk op bespiegeling of theoretische ontwerpen en berekeningen rustende, bij het dadelijk toepassen of in werking brengen, onvoldoende bevonden zijn; deels door hunne *omslagtige* inrigting of zamenstelling, deels door hunnen grooten omvang en ruimte, die zij vereischen om in werking gebragt te worden. De eenvoudige hand-boog immers (die, zoude hij nog eenige aanzienlijke kracht kunnen uitoeffenen, toch op het minst genomen, de lengte van 8 of 10 voeten hebben moest) zoude niet slechts eene groote ruimte op de voorsteven der harponiers-sloep beslaan, maar zoude ook tevens, hoe veerkrachtig zelfs van maakfel en hoe sterk ook gespannen, geenen tot het diep treffen van eenen Walvisch-geschikten harpoen of pijl, op eenigen aanmerkelijken afstand, kunnen voortdrijven, maar gewis nog veel minder in staat zijn ook zelfs maar een klein gedeelte van den voorganger met zich te voeren, zonder nu nog de verdere onover.

komelijke zwarigheden en al het wisselvallige aan te voeren, en in het breede uit te meten, waar aan alle dergelijke werktuigen, door den invloed van het weder, als regen, sneeuw, harde vorst, en dergelijken onderhevig zijn, en waardoor zij in eens of geheel ontfemd en onbruikbaar, of ten minste in hare werking zoo verzwakt worden, dat zij alle te voren gemaakte berekeningen en bespiegelingen (de zinrijkste en meest belovende zelfs niet uitgezonderd) bij de dadelijke toepassing, als op eens in duigen werpen en in rook doen verdwijnen; wij zelven durven dit met te meer gronds verzekeren, als zijnde hier van door velerlei proeven met het sterkst werkend soort van schiet-boog (schoon tot een ander oogmerk ingerigt) herhaald genomen, volkomen overtuigd, en wij durven ook daarom te geruster, en zonder eenige vooringenomenheid, het zelfde oordeel vellen omtrent alle dergelijke zamengestelde, en door snaren of koorden gedrevene werktuigen, vooral echter omtrent het gebruik der *Balista* door den Heer BOND (zie hier voren bl. 77.) ter Walvisch-vangst aanbevolen: daar dezelve niet slechts te groot, en te omslagtig van maakfel, maar ook tevens geheel onvermogend is, om ter juiste mikking,

of

of doeling te kunnen gebruikt worden; te meer daar toch eigenlijk dit en alle soortgelijke werktuigen, alléén op den vasten grond, tot het treffen meestal van onbeweegbare voorwerpen zijn gebezigd geworden; terwijl eindelijk, het geen alhier toch alles afdoet, [geene voldoende voorbeelden, voor zoo verre ik wete, immer bijgebracht zijn, welke ook slechts met het geringste regt of aan den hand-boog of aan de veranderde *Balista* van den Heer BOND, of eindelijk aan eenig ander dergelijk door koorden of snaren gedreven werktuig, eenige aanspraak geven, om als een herhaald beproefd, veel minder als het minst *omslag-tige*, meest *zekerst*, en *voordeeligste middel* ter Walvisch-vangst in eenige ernstige aanmerking te kunnen komen, bij iederen bevoegden, en ook zelf slechts oppervlakkig in wis- of natuurkunde bedrevenen beoordeelaar; waarom wij dan ook van dit soort van middelen en wijzen ter verbetering der Walvisch-vangst, hier zullen afstappen, om tot een ander van oneindig meer aanbelang, de *harpoen-bus* namelijk, over te gaan, van het welk wij hier boven (bl. 78. e. v.) met opzet, zulk eene breedvoerige beschrijving gegeven hebben, op dat wij ons hier aanmerkelijk in deszelfs beoordeeling zouden kunnen bekorten,

en als nu volkomen bekend met deszelfs maakfel en gebruik, regelregt zouden mogen overgaan ter toetsing van deszelfs eigenschappen aan de vereischten, die dezelve hebben moet, om met regt als voor het *minst omslagtige*, als het *zekerste*, het *veiligste*, en, gelijk wij er bijvoegen, als het *voordeeligste* van alle tot heden toe bekende en in gebruik zijnde middelen en wijzen ter Walvisch-vangst gehouden, en als zoodanig aangeprezen te worden.

Wat dan het *eerste* betreft, de *harpoen-bus*, (wij bedoelen die, door CH. MOORE verbeterd, en door ons hier achter op Pl. III. afgebeeld) is *vooreerst* het *minst omslagtige* middel, om op de kortste wijze de Walvischen te vermeesteren en te doodden; immers behoorlijk gebruikt, hecht het niet alleen schier onmisbaar de lijn aan den Walvisch vast, maar wondt tevens doodelijk, en vereenigt derhalve den dienst van den *harpoen* en *lens* in eens op het volkomenste; het neemt geene meerdere plaats, dan eene gewone donder-busfe, wordt op de voorsteven der sloep, in zijnen naar alle kanten beweegbaren beugel gevestigd, wordt dooreenen, daar achter, in de meeste veiligheid nedergezeten persoon bestuurd, en op één enkel oogenblik in werking gebragt, zonder dat daartoe eeni-

eenige bijzondere kundigheid, kracht, moed, vaardigheid, of langdurige oefening, maar al-
 léén een juist oog gevorderd wordt, terwijl te-
 vens deszelfs uitwerking schier als die van den
 blixem zelve, niet slechts, zoo als men zegt,
 oogenblikkelijk, maar ook tevens zoo gewel-
 dig is, dat geen ander werktuig hoe ook ge-
 naamd, en waar, of door wien, immer tot het
 zelfde oogmerk voorgesteld, daarmede in eeni-
 ge vergelijking kan gebragt worden, en ook
 zelfs zonder dat het (voor zoo verre wij men-
 schen vooruitzien kunnen) waarschijnlijk zij,
 dat welligt immer grootere kracht zal kunnen
 worden uitgeoeffend, dan die, welke het bus-
 pulver ook hier veroorzaakt, als zijnde hetzel-
 ve, zoo het schijnt, het uiterste vermogen,
 hetwelk den mensch tot heden is toever-
 trouwd. Door dit geweldig werkend mid-
 del dan, wordt de anders zoo dikwerf voor
 het leven van den zoogenaamden koning
 der zeedieren onschadelijke *harpoen* een ge-
 ducht en, wel geschoten zijnde, een schier
 oogenbliklijk doodend werktuig; immers op
 den afstand, (wij spreken slechts van hetgeen
 de ondervinding dagelijks leert), ja op den af-
 stand van meer dan 100 voeten, dringt dezel-
 ve tot 8, 10 en 12 voeten en nog meer, bin-

nen het reusachtige ligchaam van den Walvisch, kwetst en verscheurt (wel geschoten zijnde) de voor alle zoogende dieren tederste, en tot het leven volstrekt onontbeerlijke edelste levens-deelen, en veroorzaakt eindelijk (soms zelfs binnen slechts weinige minuten), éenen zoo gewisfen als spoedigen dood. Ook eene enkele zelfs oppervlakkige kwetsing van het achterhoofd des Walvischs, door eenen uit de harpoen-bus te hoog, en derhalve onvoordeelig geschotenen harpoen, bedwelmt door deszelfs bijster groote vaart, en dat wel op eenen aanzienlijken afstand, eenen buitengemeen grooten Walvisch zoodanig, dat hij in één enkel oogenblik als onbewegelijk op de oppervlakte der zee gevoelloos en al trillende blijft liggen, en hier door aan zijne vervolgers de ware en eenige gelegenheid tot zijne vangst geeft; of ook de enkele treffing van den staart of rug des Walvischs, (hoe zeer anders op zich zelve weinig beduidende kwetsingen), wordt door middel van den geschuts- of bus-harpoen de oorzaak der vangst van één der zwaarste Walvischen, die men in lang ontmoet had; en eindelijk (meer zullen wij uit den grooten voorraad van waarnemingen en voorbeel-

beelden hier niet (bijbrengen), zoodanig groot is de kracht van dit werktuig, dat de harpoen niet slechts diep in het lijf van den visch doordringt, maar dat hij zelfs (op kleineren afstand uit MOORE's bus geschoten zijnde) eenige voeten der lijn zelve met zich naar binnen neemt, en daardoor het loschieten van den harpoen schier zoo onmogelijk, als de toegebragte wond dubbel gevaarlijk maakt.

Dan, *ten tweede*, er is ook nog een noodzakelijk vereischte, dat gevorderd wordt, namelijk dat de geschuts-harpoen van alle andere *midelen en wijzen* om den Walvisch te *vangen* en te *dooden* de *zekerste* zij; en welk redelijk en bevoegd oordeelaar zal een oogenblik aarselen, om dit, ook uit het reeds vermelde, niet gereedelijk toetestemmen? Immers is de werking van een gewoon schietgeweer met een welgemaakt slot voorzien, wegens deszelfs eenvoudige inrigting, onder de zekerste, die kunnen worden uitgedacht, vooral, wanneer dat voorname belersel geheel en al is uit den weg genomen, hetwelk door een afzonderlijk toeval, het nat worden van het pan-kruid namelijk, de affchieting der harpoen-bus soms onmogelijk maakte; dan ook dit immers is door de
laat-

laatste fraaije verbetering van MOORE, bijna eene onmogelijkheid geworden; terwijl de uitstekend belangrijke berekening, omtrent de voordeelige kans des geschuts-harpoens, boven alle andere middelen, door ons meermalen aangehaald, ook daarom vooral de meest mogelijke *zekerheid* in het *treffen* onwedersprekelijk bewijst, daar deze berekening alléénlijk gegrond is geweest op die proeven en waarnemingen, welke met de harpoen-bus van STACHOLT, en derhalve lang nog vóór de belangrijke verbetering van MOORE, genomen zijn, en welke berekening derhalve door deze laatste uitvinding nog aanmerkelijk meer ten zijnen voordeele moet gewonnen hebben; dan ook daarenboven, de *zekerheid* der treffing door middel van den geschuts-harpoen, boven alle anderen, ter Walvisch-vangst uitgedachte werktuigen, wordt ontwifelbaar uit de vastheid der plaatsing, zoo van de harpoen-bus, als van den schutter of harponier zelven; een voorregt voorwaar, hetwelk geene andere wijze van harponeren hebben mag, en het welk de deinzig der floep zonder hinder verduren kan, en ons regt geeft, om op de gewisheid der treffing bijna even zeker te kunnen rekenen, als op die van elken jager, die, bij het in eenen haak of mik-

stok

stok liggen van zijn roer of schiet-bus, het dan nog missen van zijn doel, zoo al niet voor eene volkomene onmogelijkheid, ten minsten tot eene groote zeldzaamheid en een aanmerkelijk ongeluk rekenen zoude.

Ten derden, het *middel en de wijze*, ter betere Walvisch-vangst, door de Maatschappij gevorderd, moet van alle het *veiligste* zijn; en ook dit, meenen wij, kan aan de harpoen-bus op geenerlei wijze ontzegd worden. Bij het harponeren met den gewonen hand. of werp-harpoen toch heeft de ondervinding maar al te dikwerf geleerd, dat, gelijk wij hier voren zeiden, de harponier, of door de holheid der zee, of door het uitglippen van den voet, of door het stooten tegen ijs-schotzen, of wel tegen den Walvisch zelven, van zijne gewoonlijk zoo gevaarlijke plaats in zee viel, verdronk, of wel op nog veel jammerlijker wijze om het leven geraakte, door in den zoogenaamden voorganger en de lijnen, bij het uitwerpen der harpoen, verward, op de deerlijkste wijze gekneld, en als verworgd, met den Walvisch naar den afgrond der zee te worden medege-sleept; al het welk, door de lage plaatsing van den bestuurder van MOORE's harpoen-bus, nimmer kan plaats hebben, deelende voorts ook
in

in deze veiligheid de *overige bootsgezellen*; daar zij, behalve eene volkomene veiligheid voor het verlies van den harponier, tevens in zekerheid zijn voor de geduchte en dikwerf doodelijke slagen, die de dicht genaderde Walvisch, met zijnen vreeslijken staart, zoo menigen booten met verlies van de gehele, of een goed gedeelte der manschap toebrengt; met MOORE's harpoen-bus voorzien, behoeven zij zich nimmer onder het bereik van den visch te be-
geven, daar zij verzekerd zijn hem, in we-
wil van zeer aanzienlijke en buiten alle ander bereik gelegen afstanden, gewis en voldoende te zullen treffen; dan wij willen, om het be-
lang der zake, ten dezen opzichte meer doen,
dan de aanzienlijke Maatschappij zelve vordert,
en wij meenen dan ook alle regt te hebben,
om te mogen staande houden, dat het gebruik
der harpoen-bus, ook

Ten vierden, van alle andere middelen ter
Walvisch-vangst, de *voordeeligste* zij; en dit
immers bewijst niet slechts het groote gewin,
door de meer aanzienlijke vangst, maar volgt
ook als van zelfs, zoo uit het minder gevaar
van volk en scheepsbooten, als uit de mindere
gelegenheid tot het verliezen en vergeefsch uit-
werpen van menigen harpoen en vele kost-
ba-

bare lijnen, terwijl door eene spoedige vangst ook nog daarenboven de reizen verkort, of tot nog andere ondernemingen verder, en met vermeerderd voordeel van reeders en scheeps-equipagien, kunnen uitgebreid worden.

Misfchien echter zoude iemand onzer lezeren, ons van eene partijdige beoordeeling, en eene al te groote vooringenomenheid ten voordeele van dit nieuwe werktuig, en deszelfs gebruik ter Walvisch-vangst beschuldigen, indien wij hier geene melding maakten van, of onderzoek deden naar de gebreken en zwakheden, die of aan het werktuig zelven eigen zijn, of ten minsten tegen de wijze van deszelfs gebruik, tot het vangen der Walvischen met grond zouden kunnen aangevoerd worden; dan wij zijn niet alleen te zeer overtuigd van de plicht van onpartijdigheid, waarmee ieder waar-liefhebber der Natuur-kennis zijne voorflagen aandringen, en nieuwe ontdekkingen beoordeelen moet, maar zijn ook tevens op de onfeilbare gronden eener langdurige ondervinding zoo geheel van de voortreffelijkheid der harpoen-bus (*) boven alle andere-

(*) Om de Koninglijke Maatschappij gelegenheid te geven de harpoen-bus door de *Autopsie* of hetzelf
zien

dere tot heden ter Walvisch-vangst voorgeslagene werktuigen verzekerd, dat wij niet alleen dit onderzoek niet schroomen, maar zoo veel te veiliger hier durven laten volgen, als wij ons verzekerd houden mogen, dat ook de uitslag van dit onderzoek, boven alle andere ter Walvisch-vangst uitgedachte of voorgeslagene middelen den voorrang aan den harpoen-bus door STAGHOLT uitgevonden, en door MOORE verbeterd, zal doen verblijven; dan om ter zake te komen, voor zoo verre onze berichten luiden, of wij ons zelven, na eene rijpe overweging, kunnen voorstellen, bepalen die zwarigheden tegen het gebruik der harpoen-bus, of zoogenaam-

zien behoorlijk te kunnen beoordeelen, en alle daar tegen gemaakte zwarigheden hierdoor op het voldoende in eens te kunnen wegnemen, zijn wij voornemens geweest, haar dit werktuig zelve, bij dit ons geschrijf tevens aan te bieden, waartoe wij bij den maker te Londen reeds hadden bestelling gemaakt, doch in welke hoop wij door de zoo ongelukkige hervatting des Oorlogs zijn te leur gesteld geworden; dienende voorts ten narichte, dat de verbeterde harpoen-bus van MOORE, met 3 harpoenen, te Londen voor 15 ponden sterling te verkrijgen is.

naamde schiet-harpoen, zich voornamelijk tot de twee volgende aanmerkingen (*) als

*Vooreerst, dat de harpoen, door middel der harpoen bus op den Walvisch geschoten, den-
zelveu alléénlijk zijdelings treffen konde, en der-
halve niet zoo vast in den visch zoude indrin-
gen, als de gewone werp- of hand-harpoen,
die, van boven naar beneden, in eene lood-
regte rigting geworpen, daardoor in het
dikste gedeelte van den visch diep doordringt,
zoodat derhalve het gebruik der eerste wij-
ze ook meerder gelegenheid geven moet tot
het*

(*) Deze zwarigheden of tegenwerpingen verwon-
deren wij ons alleen gemaakt te vinden, in het
meergemelde *Tableau Historique de la Pêche de la Ba-
leine* van den Heer s. b. j. NOËL, pag. 80 et 81, voor-
al, daar wij in dit werkje zelven voldoende gronden
meenen te hebben gevonden, om te moeten gelooven dat,
deze geleerde, en in het geschiedkundige vak der vis-
fcherijen werkzame schrijver, en dit werktuig zelf,
en deszelfs beschrijving en werking, gelijk ook de
menigvuldige proeven daarmede genomen, en in het zoo
belangrijk werk der beroemde *Londonsche Society of
Arts, & Manufactures*, sedert zoo vele jaren aanhou-
dend vermeld, even min gekend hebbe, als de ver-
schillende uitvindingen zelve, ter verbetering der Wal-
visch-vangst van tijd tot tijd voorgeslagen en in ge-
bruik gebragt.

het zoogenaamd slippen of loslaten, en dien- volgens tot het verliezen van den visch, dan wel het gebruik van het gewoon, en tot heden toe ook bij ons Nederlanders ter Walvisch - vangst aangewend, eenvoudig werktuig; — terwijl men voorts

Ten tweede, aan het gebruik der harpoen-bus tegenwerpt, dat, door den slag, of het zwaar geluid bij het afgaan der harpoen-bus, de reeds zoo schuw gewordenen Walvischen nog meer verschrikt, verjaagd, en als 't ware genoodzaakt worden zich naar andere verafgelegene of geheel ongenaakbare zee-streken der Noord.Pool te begeven, ten eindelijk volkomen bederf en geheel verloop der Walvischvangst.

Dan, wij voeren in weerwil onzer hoogachting voor de letterkundige verdiensten van deze geleerden, ter wederlegging van het eersten aan,

Vooreerst, dat deze aanmerking ons geheel ongegrond, (ja laten wij het zeggen, zoo als wij het meenen), ons zelfs toeschijnt voortgesproten te zijn uit eene niet genoegzame kennis, zoo van het ligchaamsgestel des Walvischs, als van de werking der harpoen-bus zelve; immers, daar het doel van den harponier steeds zijn moet,

moet den Walvisch daar ter plaatse te treffen, waar hij het tederst en zwakst is, dat is waar niet alléén de edelste, en tot het leven noodzakelijkste deelen gelegen zijn, maar ook ter dier plaatse, waar de harpoen deze deelen het spoedigst en zekerst bereiken, en dezelve doodelijk wonden kan; zoo blijkt het van zelfs, dat, bij de boogvormige werping van den gewonen harpoen, de visch slechts het meest kan en moet getroffen worden in den rug, alwaar, gelijk een ieder weet, deze dieren het dikste spek hebben, de harpoen derhalve juist daar uit het ligtst kan losfcheuren, en alwaar voorts geene deelen liggen, welker kwerfing gewoonlijk eenen schielijken dood ten gevolgen heeft; terwijl integendeel de voorborstzijde van den Walvisch niet alléén tot de dunste, en daardoor ook gemakkelijkst te doorborende plaatsen zijns ligchaams behoort, maar inzonderheid tegen de alleredelste en tot het leven allereerst noodzakelijkste ingewanden aanligt; zoo dat juist die zelfde meerdere gelegenheid ter zijdelingsche treffing van den Walvisch (door sommigen als een bezwaar der harpoen-bus opgegeven) bij iederen onbevooroordeelden zaakkundigen voor een zonderling, en dat wel voor een zoodanig allergewigtigst

voorregt moet worden aangemerkt, als van den gewonen hand- of werp - harpoen nimmer kan verwacht worden; en dit te meer, daar, gelijk wij zoo even zeiden, voor de zekerste en spoedigst doodelijk worden- de kwetsingen des Walvischs, wel degelijk die der borst-zijden moeten worden gehouden, en deze op eenen kleinen afstand met de gewone hand-harpoen in eene loodlijne rigting, ook daarom, noch met zoo veel gewelds en diep treffende, noch zoo zeker ter bedoelde plaats kunnen toegebracht worden: dewijl het eene algemeen aangenomene gewoonte, ja eene wet der harponiers is, den Walvisch met hunne booten niet zijdelings van voren en zoo nabij te naderen, dat zij gevaar loopen zouden kunnen, om onder het bereik der vinnen van den visch te geraken, welker slagen, wegens derzelver gewone noodlottige gevolgen, onder de geduchtste onheilen worden gerekend, die de harponiers - floepen kunnen te beurt vallen. Dan, om ons te bekorten, en alle verdere bewijzen als overbodig achter te laten, welke wij ter wederlegging der zoo geheel ongegronde, en slechts door zeer weinigen, tegen de harpoen-bus geopperde bezwaren nog zouden kunnen aanvoeren, zoo behoeven wij, om

al-

alles in eens af te doen, ons slechts te be-
roepen

Ten tweede, op de ondervinding, welke in zoodanige onderwerpen het meest beslissen en overtuigen moet, en die het door ons daar even aangevoerd bewijs zoo volkomen bevestigt, als daar tegen geheel strijdig is het ingebracht bezwaar. Immers het is deze aanhoudende ondervinding, gelijk wij reeds meermalen gezegd hebben, die steeds, en wel bij vermeerdering leert, dat van 5 Walvischen, en dat wel op 15 vademen afstands, niet ééne enkele door de harpoen-bus gemist wordt, terwijl daarentegen die zelfde ondervinding ook nog ten huidigen dage doet zien, dat, bij het gebruik des gewonen hand- of werp-harpoens, niet van 5, maar van 20 Walvischen (en het geen vooral dient opgemerkt te worden), schoon slechts op den geringen afstand van 4 vademen geworpen, naauwelijks één enkele getroffen wordt, van het welk het omgekeerde echter juist zoude moeten waargenomen worden, indien de aangevoerde eerste tegenwerping eenigen grond had; terwijl, wat het

Tweede bezwaar betreft, tegen het gebruik der harpoen-bus ingebracht, *dat namelijk, door den slag of het losgaan van het schot, de reeds*

zoo schuw gewordenen Walvisſchen nog meer verſchrikt, verjaagd, en als 't ware daar door genoodzaakt zouden worden zich naar andere verafgelegene, of geheel ongenaakbare zeeſtreken der Noord-pool te begeeven, en de Walviſch vangſt daar door derhalve eindelijk met een geheel verloop, en volkomen bederf zoude bedreigd worden; wij ter oploſing en wegneming van deze tegenwerping, aanmerken

Vooreerst, dat dezelve (ook bij enkele beſchouwing geſproken) ongegrond is, dewijl de ſlag bij het afgaan der harpoen-bus, als zijnde die van een enkel oogenblik, geheel onſchuldig zijn moet aan de ſchuwmaking der Walviſchen, indien men dit ſlechts vergelijke met het gewoon, onſtuimig, luidruchtig en beſtendig algemeen gejuich, het welk, zoo door het ſcheepsvolk in het algemeen, als door de manſchap der harponiers.booten in 't bijzonder, niet ſlechts bij het ontdekken, maar ook gedurende het vervolgen der Walviſchen gemaakt wordt, en ſteeds, ſchoon waarſchijnlijk ten onregte, is in gebruik gebleven, en door welks dagelijksche beſtendige herhaling alle de Walviſchen gewis in die oorden of ſtreken vooral zouden moeten verjaagd worden, waar zich eene men-

nig-

nigte Groenlandsche schepen, tot het zelfde oogmerk, dicht bij elkander bevinden, indien namelijk de op den diepen grond der zee zich onthoudende Walvischen daardoor zeer verschrikt, of schuw gemaakt wierden; dan

Ten tweede, Het geluid door het afgaan der harpoenbus moet gewisselijk niet zoo schrikverwekkend voor den Walvisch zijn, daar zelfs een veel zwaarder en ontzettender, dat namelijk van eenen of meer kanon-schoten, niet belet, dat de Walvischen dikwerf boven komen, en zich zien laten kort na het schot, en dat wel zelfs op eenen slechts zeer geringen afstand dier schepen, van welker boord deze schoten gedaan worden, gelijk zulks niet alleen in de gewone verblijfplaatsen der Walvischen, maar ook elders, waar men deze dieren vindt, zoo menigmaal wordt waargenomen;

Ten derde, Het geluid bij het affchieten der harpoenbus kan ook, naar alle waarschijnlijkheid, den Walvisch niet schuw maken, daar in deszelfs gewoon en meest geliefd verblijf, onder de ijsvelden namelijk, een naar het op éénmaal, of kort achter éénavolgend afgaan van veel kanon-schoten tevens gelijkend, doch echter oneindig zwaarder, en als dat van eenen geweldigen donder, meer schrik verwekkend ge-

luid, schier ijder oogenblik in die streken plaats heeft en waargenomen wordt; dat namelijk, hetwelk door het berg- en tooren-vormig op één kruijen niet alléén, maar ook door het bersten en van éénscheuren van geheele ijsvelden, ijsfchotsen en sneeuwvelden veroorzaakt wordt, en het welk in die oorden zoo bestendig wordt waargenomen; dan ook eindelijk

Ten vierde, deze tegenwerping tegen het gebruik der harpoen-bus strijdt met, en wordt ook op het volkomenst wederlegd door de ondervinding, gelijk ook door die zelfde berekening op aanhoudende waarnemingen gegrond, welke wij daar straks in de laatste plaats, tot een schier alles afdoend bewijs ter wederlegging der eerste tegenwerping hebben aangevoerd; als gevende de groote menigte van proeven en waarnemingen met de harpoen-bus genomen, die nog steeds meer en meer gelukkig voortgezet worden, de zoo belangrijke als overtuigende, en alles afdoende uitkomst, dat men namelijk bij het gebruik van dit werktuig, ook zelfs volgens de eigene opgave van eenen van deszelfs ten minsten voormalige bestrijders, als eene vaste rekening aannemen kan, dat namelijk op den afstand van 100 en meerder voeten, en uit een aantal van 5 Walvischen,

schen, bij het gebruiken der harpoen-bus, niet ook zelfs *één enkele ontsnapt is*, terwijl daarentegen die zelfde ondervinding ook onze Nederlandsche Gronlandsvaarders, helaas! nog bestendig noodzaakt tot het afleggen der erkenenis, dat, bij het gebruik des gewonen hand- of werp-harpoens, van 20 Walvischen, en dat wel (het geen eene bijzondere opmerking verdient) op den afstand van slechts 24 tot 30 voeten, door hun naauwelijks op de zekere vangst van slechts *éenen* visch kan gerekend worden; zijnde voorts dit bewijs van te meerder krachts, daar deze berekening alleenlijk nog gemaakt is bij het eerst begonnen gebruik der nog onvolkomene harpoen-bus, door A. STAGHOLD in het jaar 1771 uitgevonden en voorgesteld; als wanneer namelijk, door het nat worden van het zoogenaamd pan-kruid, de harpoen-bus, bij het aftrekken, nog dikwerf ketste of weigerde aftegaan, en daar door menige Walvisch gemist werd en ontsnapte; zoo dat men met volkomen regt thans vaststellen mag, dat de boven gemelde zoo overtuigende, en zoo aanmerkelijk voor de grootere voordeelen van het gebruik der harpoen-bus pleitende berekening, noch aanmerkelijk veel in kracht moet hebben toegenomen,

federt de eenvoudige doch voortreffelijke uitvinding van CH. MOORE (zie hier boven bl. 81—82.) het straks aangehaalde gewigtig gebrek der STAGHOLDSCHÉ harpoen-bus geheel weggenomen, en tot een aan deszelfs oogmerk volkomen voldoende, ja tot een zoo volmaakt werktuig gemaakt heeft, dat een ieder daar mede, even als met eene gewone schiet-bus, op eenen veel aanzienlijkeren afstand, met oneindig meerdere zekerheid, en onder het bemikken der meest tedere ligchaams deelen, verre boven alle kracht, bereik en gewisheid van de gewone hand of werp-harpoen, den Walvisch treffen, en daar mede derhalve, als langs den kortsten weg, vermeesteren kan. En het is uit deze ondervinding derhalve dan ook, dat de tegenwerping, of, laten wij liever zeggen, het vooroordeel onzer Nederlandsche Groenlandsvaarders, tegen het gebruik der Engelsche geschuts-harpoen, op het voldoende wordt opgelost en weggenomen, als of namelijk, sedert de aanwending van dit werktuig, de Walvischen in de Groenlandsche zee-streken waren schuw geworden, en de Walvisch-vangst aldaar aanmerkelijk ware. verminderd, daar toch integendeel de Walvischvangst der Engelschen, sedert het in gebruik geraken der geschuts-harpoen

poen in 1772 (zie ons hier agter gevoegd ahangfel van voorbeelden) niet slechts voor dat land steeds bijzonder is voordeelig geweest, maar ook volgens het eigen getuigenis van den Heer de NoëL (eenen voorwaar zoo bijzonder naijverigen bestrijder van al wat maar Engelsch kan geheten worden), nog pas onlangs in de jaren 1798 en 1799, en dus reeds na een gebruik van ruim 26 a 27 jaren, zoo bij uitstek gunstig was, dat de gemelde schrijver grond gehad heeft om te kunnen zeggen, *dat, in weerwil van den oorlog, de meest voordeelige Walvisch-vangst, en dat wel der beste of grootste Walvischen, ook in den jaren 1798 en 1799 aan de Engelschen alleenlijk is te beurt gevallen*; (zie zijn *Tableau Historique de la Pêche de la Baleine* p. 77.) welke zoo bij uitstek voordeelige Walvisch-vangst derhalve niet zoude kunnen plaats gehad hebben, indien de meening of beschuldiging der Nederlandsche Walvisch-vangers gegrond ware; ook meenen wij hier niet ongepast te mogen aanhalen de volgende waarneming, dat namelijk de *Bruinvischen* (een dier-geslacht, niet slechts zoo naauw aan dat des Walvischs verwand, maar tevens zoo bijzonder schuw en wild van aard) ook zelfs in onze groote binnen-wateren, bij
het

het lang aanhoudend en geweldig kanonneren, zoo als, bij voorbeeld, bij het beleg der *Willemstad*, de verdediging van het Hollandsch diep in 1793 enz., uit hun gewoon verblijf, ook zelfs in die wateren, niet zijn verjaagd geworden, maar zich even als altoos in die oorden, en rondom de aldaar liggende schepen bleven vertoonen, gelijk zij aldaar ook nog ten huidigen dage bestendig worden aangetroffen.

En dit zij genoeg ter aanprijzing der voor den Walvisch-vangst zoo onberekenbaar voordeelige uitvinding der harpoen-bus, voor zoo verre hare groote voordeelen hoofdzakelijk, ook zelfs door enkel redeneren of bij bespiegeling uit haar zamenstel, inrichting, en voorgeschrevene wijze van gebruik gemakkelijk kunnen worden afgeleid; wij moeten dan nu ter naar ons inzien onwiderspreekbare bevestiging van alle die uitstekende voorregten der harpoen-bus, boven alle andere middelen en wijzen ter verbetering der Walvisch-vangst voorgesteld, ook nu zulke voldoende en beslissende bewijzen voor onze zaak kunnen aanvoeren, die niet slechts de waarheid van het hier voren meestal beschouwender wijze omtrent de harpoen-bus verhandelde staven en verzekeren kunnen, maar die ook tevens een wel beknopt, doch

doch volledig overzigt over deze verbeterde wijze van Walvisch-vangst, en hier door aan iederen oplettenden en zaakkundigen lezer de volledigste overtuiging geven zullen, *dat het gebruik der harpoen-bus, door ons beschreven en aangeprezen, niet alléén voor het minst omflagtige, het veiligste, ja, maar ook voor het beste van alle die middelen en wijzen moet worden gehouden, welke of reeds bekend, en in gebruik zijn, of (voor zoo verre onze beperkte vermogens toelaten, en zulks met waarschijnlijkheid te voorzien zij) nog in praktijk zouden kunnen gebragt worden, om de Walvischen schielijk te dooden, en er zich alzo, langs den kortsten en zekersten weg, meester van te maken; en het zijn zulke onwederspreekbare bewijzen, dié ons door de zoo aanzienlijke, en ten algemeene nutte zoo onberekenbaar veel goeds stichtende Londonsche Maatschappij ter aanmoediging van kunsten, handwerken en koophandel, als eene nieuwe belooning voor zoo vele edele en nuttige pogingen in hare uitgegeve verhandelingen (Transactions) worden aangeboden, en uit welke ik, ter bevestiging mijner beschrijving, aanprijzing en bepleiting, ten voordeele der door hun tot stand en in gebruik gebragte harpoen-bus, als de onwederspreekbaar*

baarste bewijzen, en van het beste gezag, het meest belangrijke en overtuigende heb zamen getrokken, en ter vrije beoordeling aan een ieder redelijk en onpartijdig vriend van waarheid en van nieuwe en nuttige ontdekkingen aanbiede, en ter lezing op het ernstigst aanbevele, als een

A A N H A N G S E L,

Of verzameling van plechtig afgelegde, en door de vereischte getuigen bekrachtigde verklaringen, omtrent eenige der menigvuldige gelukkige en belangrijke proeven, door Engelsche Walvisch-harponiers, met den nieuw uitgevonden of verbeterden bus- of geschutsharpoen genomen, en door de Koninglijke Maatschappij van Koophandel, kunsten en Handwerken te Londen, met prijzen beloond, zoo als die, door haar, in derzelver uitgegevene verhandelingen, algemeen zijn bekend gemaakt.

EERSTE VERKLARING.

Ik ondergeteekende SINCLEAR HALCROUW; harponier van het schip de vrouwe *Mariane*, Capt. WILLIAM BROWN, erkenne den 28
Ju-

Junij 1.1. op 79° N. breedte ontdekt te hebben eenen Walvisch, naar gissing 300 yards (een engelsche yard wordt gewoonlijk op 3 voeten gerekend) van de boot, waarin ik mij bevond, en met welke wij denzelfen terstond volgden.

De visch zwom naar gissing omtrent 500 yards voort, en was ons bijna ontsnapt door zich steeds zoo onder water te houden, dat slechts de kop nu en dan omstreeks ter hoogte van 4 voeten zichtbaar was, wanneer ik eindelijk, van de boeg der sloep, uit de *harpoenbus* eenen harpoen schoot, die den visch trof in het achterhoofds-been, ter diepte van omstreeks 4 duimen; de visch scheen door dezen schok geheel bedweld te zijn, en bleef gedurende bijna ééne minuut onbeweeglijk, even onder de oppervlakte van het water liggen, wanneer hij zich eensklaps geheel herstelde, de diepte koos, en 6 lijnen uitliep ieder ruim 140 vademmen lang: binnen omtrent $\frac{1}{4}$ uurs kwam hij echter weder boven, maar slechts op den afstand van ongeveer 700 schreden van de booten, welke bij het naderen van den visch zoo slecht door hem ontvangen werden, dat de kiel van een derzelve, door eenen enkelen slag van den staart, aan stukken werd geslagen, de boot terstond

met

met water gevuld en het volk door de andere booten moest gered, en op een ijs-schol geborgen worden.

Hierop dook de visch weder in de diepte; doch bleef slechts korten tijd onder water, schijnende bij het bovenkomen, door het gestadig slaan al reeds met de dood te worstelen, waar door het dan ook ten uiterste gevaarlijk werd hem te naderen; als rakende hij eindelijk, ten tweede male, eene onzer andere booten zonder dezelve echter geheel onbruikbaar te maken.

De Harponier van deze boot wierp intusschen bij deze gelegenheid een hand-harpoen uit, die in den visch vast bleef zitten, wordende nu ook voorts overvloedig bijgestaan door hulp van de schepen *Achilles* en *Industry* mede aan onze reeders toebehorende, zoo dat hij nog 3 andere harpoenen, en verscheidene lanssen in den visch deed vatten, waar door wij in staat gesteld werden den visch eindelijk te dooden, bijna 4 uren nadat hij het eerst getroffen was.

Bij het het meten van dezen Walvisch, bevonden wij hem van den neus af tot aan de staart, bijna 70 voeten lang te zijn; zijne kaken, die nu nog in *Groenlands Dock* liggen; wel-

hadden de lengte van 27 voeten, en wij vulden van dezelve 60 vaten met spek; zijne groote baarden waren $12\frac{1}{2}$ voeten lang, en wogen 2600 lb .

Het zoude volstrekt onmogelijk geweest zijn dezen vich te hebben kunnen magtig worden, zonder behulp dezer harpoen-bus, en indien wij er nog één in ééne der andere boten gehad hadden, zoo zoude de visch, binnen het vierde gedeelte van den nu besteden tijd, door ons kunnen gedood zijn geworden, en dat wel zonder eenig gevaar voor het leven van één enkel man.

Het bovenstaande verklaar ik, tot in alle bijzonderheden, met de waarheid in den volsten zin overeenkomstig te zijn.

Lower Schadwell,
den 17 Decembér, (Was geteekend)
1783.

SINCLAER HALCROÛW.

Aanmerking van den Schrijver.

Wij geven aan het verhaal van dit geval hier vooral de eerste plaats, als bewijzende hetzelfde naar ons inzien, hoe niet alleen op eenen aanzienlijken afstand, door middel van de geschuts-

harpoen, de Walvisch kan getroffen worden, en men daar door gelegenheid verkrijgen kan om hem weder te doen boven komen, en als dan verder af te maken, maar ook tevens om ter verdere overtuiging te doen zien, welke geweldige kracht dit werktuig kan uitoefenen, zoo dat zelfs door het enkel treffen van den harpoen in het achterhoofds-been van den Walvisch, en de daar door waarschijnlijk veroorzaakte dreuning der hersenen, het dier bedwelmd, en door de become kwetsing genoodzaakt wierd weder boven te komen, terwijl door het bedwelmd stiel leggen van den visch, als een oogenblikkelijk gevolg der treffing, aan de boten de gunstigste gelegenheid tot nadering en verdere afmaking van het dier gegeven wierd; zoodat men derhalven veilig besluiten mag, dat alhier de eerste aanleiding ter bemagtiging van zulk eenen aanzienlijken buit, als buiten het bereik van den gewonen hand of werp-harpoen, door dit nieuw kunst-tuig gegeven is; terwijl dit geval ons tevens recht geeft om te vragen, indien de enkele oppervlakkige hechting der bus-harpoen op het zoo geweldig diep gelegen en met eene zoo verbaazend dikke spek-klomp omgeven achterhoofds-been, van één der zwaarste Walvischen, zulk eene

eene uitwerking hebben kan, welk eene ongelijk grootere moet dezelve dan ter spoedige afmaking dezer dieren niet geven kunnen, wanneer de harpoen ook nog op minderen afstand, de zagtere en edelste deelen, zoo als b. v. het hart, longen, groote bloedvaten of zenuwen enz. treffen, en derzelver tot het leven onontbeerlijke werking oogenblikkelijk of storen of geheel en al stuiten zal? Wij voegen hier alléénlijk nog bij, dat ook wegens het gewigt der voorgaande getuigenis; (ten overtuigende bewijze der onwederस्प्रेकelijk grótere nuttigheid van den nieuw uitgevonden bus- of geschuts-harpoen, boven den gewonen) door de hier vooren gemelde Koninglijke Maatschappij aan den harponier HALCROW 2 guinies zijn ter hand gesteld, ter beloning voor het treffen van dien Walvisch, door middel van den geschuts-harpoen. *Zie Transactions of the Society instituted at London for the encouragement of Arts, Manufactures and Commerce vol. III. p. 155 — 157*, als waar uit dit en de volgende getuigenissen (zoo als hier boven gezegd is) hoofdzakelijk en met de meest mogelijke bekorting overgenomen zijn.

TWEEDE EN DERDE VERKLARING.

Aan de meergemelde Koninglijke Maatschappij te Londen toegezonden, door JAMES WHEATLEIJ, Bevelhebber van het Engelsch schip de *Koningin Charlotte*, bij zijne terugkomst te Londen van de Walvisch-vangst, vervat in den volgende brief

MIJNE HEEREN!

Onlangs bericht bekomen hebbende van ul. verlangen, om het voordeelig gebruik van den bus- of geschuts harpoen ter Walvisch-vangst aan te moedigen, zoo hebbe ik gemeend aan ul. overweging te moeten aanbieden, twee gevallen, welke daarvan in het laatste visch-faisoen hebben plaats gehad, aan boord van het door mij gecommandeerde schip de *Queen Charlotte* van Londen, naar de Straat Davids gedestineerd; zie hier dezelve.

Den 11 Junij l. l. trof de harponier THOMAS STINTON eenen Walvisch op den afstand van 72 voeten of daaromtrent; zijnde er gene mogelijkheid hoe ook genaamd, om denzelven met den gewonen hand- of werp-harpoen te kunnen bereiken: hij liep 3 $\frac{1}{4}$ lijn uit, en was binnen twee uren in ons bezit; wij
had.

hadden bij deze gelegenheid de lijn aan den harpoen door middel van eenen strop-ring uit koperdraad vastgemaakt.

Den 25 Junij, heeft ook de harponier JAMES BROWN, op den afstand van 80 voeten of daar omtrent, met den geschuts-harpoen eenen anderen Walvisch getroffen, juist toen hij gereed was om naar den grond te gaan; zijnde er geen het minste uitzicht, om denzelven met den gewonen hand-harpoen te kunnen raken, hij liep uit $2\frac{1}{2}$ lijn en wierd binnen $1\frac{1}{2}$ uur door ons gedood, enz; waar mede ik de eer hebbe te zijn

JAMES WHEATLEIJ.

Aanmerking.

Deze beide gevallen brengen wij hier bij, ten einde daaruit blijke, hoe op den aanzienlijken afstand van 72 en zelfs van 80 voeten, de harpoen door middel van dien harpoen-bus, met het beste gevolg, in den visch kan geworpen worden; daar men intusfchen, voorheen het steeds voor een meesterstuk, ten minsten voor iets zeer bijzonder hield, wanneer onze neerlandfche en derhalven de meest bedrevene harponiers, ook met den rasfchen gang, waarin hunne floepen kunnen

worden voortgeroeid, de harpoen met genoegzame kracht slechts 45 voeten ver zoodanig konden uitwerpen, dat dezelve aan de visch bleef vast zitten. Voorts laten wij hier, van denzelfden wakkeren Capt. J. WHEATLEY, de hoofdzakelijke inhoud volgen eenes tweeden ten uiterst belangrijken briefs, aan dezelfde Maatschappij toegezonden, in welken hij verslag doet van nog 8 gevallen, waarin de visch alleenlijk door middel der schiet- of geschutsharpoen, als ver buiten alle bereik zijnde vorden gewonen hand-harpoen, is kunnen gevangen worden, zie hier denzelven: —

MIJNE HEEREN!

„ Onlangs op nieuw bericht bekomen heb-
 „ bende van UEd. bestendige aanmoediging,
 „ door beloningen gegeven, voor het gebruik
 „ der schiet- of bus-harpoen ter Walvisch-vangst,
 „ neeme ik andermaal de vrijheid UEd. te
 „ doen geworden het verslag der volgende
 „ gevallen, waarin deze werktuigen den ge-
 „ wenschten dienst verricht hebben, ten voor-
 „ deele van het door mij gecommandeerde schip
 „ *Brittannia*, toebehorende den H^r J. THOMP-
 „ SON te Londen, op mijne drie laatste tocht-
 „ ten in de Straat Davids gedaan; gedurende
 wel-

„ welke wij 14 groote Walvisfchen gevangen
 „ hebben, en bij alle welke gelegenheden de
 „ bus- of fchiet-harpoenen de voornaamfte
 „ werktuigen geweest zijn, waarmede wij de-
 „ zelve hebben vermeersterd: agt dezer visfchen
 „ wierden het allereerst door den bus-harpoen,
 „ en de anderen, zoo al niet het eerst, ten
 „ minften naderhand door denzelven getroffen;
 „ terwijl dit zelfde werktuig dikwerf, wanneer
 „ een boot met een flechts gewone harpoen
 „ voorzien, den visch wegens zijn geweldig
 „ slaan met ftaart en vinnen niet durfde nade-
 „ ren, op eenen veiligen afstand van 8, 12 of
 „ 15 vademen denzelven nog doodelijke won-
 „ den heeft toegebracht: beide deze gefchuts-
 „ harpoen-busfen zijn gemaakt door STAG-
 „ HOLD. De nuttigheid dezer werktuigen is
 „ bij uitftek groot; doordien de Walvisch, fchoon
 „ waarlijk een vreesachtig dier, evenwel dik-
 „ werf eene boot tot op 20, 15 en fomwijlen
 „ zelfs op 10 vademen en nog minder van
 „ zich laat naderen, voor dat hij de diepte
 „ kiest; alle welke afstanden wel binnen het
 „ bereik der gefchuts-, doch gene derzelven
 „ binnen dien van den gewonen hand-harpoen
 „ vallen.”

Aanmerking.

Nu volgen de 8 gevallen van welke Capt. WHEATLEY in zijnen brief melding maakt, aan ieder van wien wij nu een bijzonder nummer geven zullen, ten einde dezelve geregeld agter de vorigen te kunnen rangschikken, en van dezelve tot ons oogmerk gemaklijker gebruik te mogen maken.

VIERDE VERKLARING.

Den 9 Julij 1785 schoot GEORGE LESLIE op den afstand van omtrent 10 vademmen met de bus-harpoen eenen Walvisch van omtrent 10 voets baarden. De harpoen nam vier voeten van de lijn, met zich binnen het lijf van den visch, waarop het dier gedurende omtrent 15 minuten onder bleef, toch toen boven komende, uit zijne neusgaten bloed opschoot, en onmiddellijk dood was.

VIJFDE VERKLARING.

Den 10 Julij, 1785 schoot HENRIJ ALLISON bij kalm weder, en op den afstand van 15 vademmen, met de geschuts-harpoen eenen
Wal-

Walvisch, wiens baarden naderhand bevonden wierden 11 voeten lang te zijn, en die na slechts gedurende zeer korten tijd de diepte gekozen te hebben, aan de become wonde stierf.

ZESDE VERKLARING.

Den 12 Julij deszelfden jaars, schoot dezelfde HENRIJ ALLISON, op den afstand van slechts vier vademen eenen anderen zwaren Walvisch, wiens baarden 13 voeten 10 duimen lang zijn bevonden; het dier bleef op dit bekomen schot gedurende eenige minuten stil, en zoo als het scheen bijkans levenloos, en in denzelfden stand liggen, waar in het de schoot bekwam, doch herleefde als het ware in eens, na nog vier gewone harpoenen in 't lijf gekregen te hebben, met welke hij 6 lijnen uitliep, en onder water stierf.

ZEVENDE VERKLARING.

Den 6 Maj 1786 schoot JAMES HAGAN (sedert overleden) op den afstand van 14 vademen eenen Walvisch, van 10 voets baarden; de visch liep 3 lijnen uit, en wierd door ons,

binnen den tijd van één half uur gedood: Het weer was kalm, doch des niet tegenstaande, was er geen kans om den visch te treffen, dan door middel van den harpoen-bus.

AGTSTE VERKLARING.

Op denzelfden dag 6 Maj 1786 schoot GEORGE LESLIE, op den afstand van 6 vademmen, eenen Walvisch van 11 voets baarden, en dat wel juist door den staart van den visch, zoo dat gene onzer boten hem nader bij dorst komen: wegens het geweldig slaan met den staart, wierd de lijn door denzelven (naar gis) wel 5 vademmen heen getrokken, en de harpoen zelve, juist in de sleuf gebroken; de visch woelde en wentelde zich intuschen zonder ophouden, zoo dat hij de lijn even als een koord daar rondom heen draaide; Hij liep echter kort daarop, 6 lijnen uit, doch wierd ons niet ten buit, dan, na dat wij 8 uren waren bezig geweest met hem afmaken. Dit is het eenige geval voor zoo verre mij bewust is, waarin een Walvisch door het enkel treffen van den staart is kunnen gevangen worden.

NEGENSE VERKLARING.

Den 22 Mai d. j. trof BENJAMIN BROWN, digt na bij de boot eenen Walvisch, zoodanig met eene bus-harpoen, dat deze wel 6 voeten der lijn, met zich binnen in het lijf trok, waarop het dier als geheele stromen bloeds uitblazsde en binnen 10 minuten reeds dood was.

TIENDE VERKLARING.

Den 22 Mai d. j. schoot HENRIJ ALLISON, eenen Walvisch van 12 voets baarden, op den afstand van 10 vademen; de visch koos de diepte, en liep vier lijnen uit, en stierf binnen één uur.

ELFDE VERKLARING.

Den 28e April 1787 schoot MICHAËL MATTHEWS, op den afstand van omtrent 12 vademen, met de harpoen-bus eenen visch, die terstond de diepte koos, en binnen één uur, door ons overmeesterd werd, nadat een andere scheeps-boot, schoon 2 vademen digter den visch hebbende kunnen naderen, te vergeefs

ge-

getracht had, hem met de gewone hand-harpoen te treffen.

En 't is hier mede (vervolgt de bovengemelde Captein), dat ik de eer hebbe, te zijn

UEd. zeer gehoorz. Dienaar

Shakespear-Walk,

den 1 Febr. 1788.

JOHN WHEATLIJ.

Aanmerking.

Deze agt laatste gevallen twijfelen wij niet, of zullen een ieder zoo belangrijk voorkomen, dat men, ook door het inzien en overwegen van *deze alléén*, niet slechts van het groot vermoegen des geschuts-harpoens, maar ook van den bij uitstek grooten voorrang, die dezelve verdient boven alle anderen tot heden toe voorgeslagen werktuigen ter Walvisch-vangst, zal moeten overtuigd worden; immers zien wij daaruit, dat men ook door dit toen nog minder tot volkomenheid gebracht werktuig, den schuwen Walvisch niet alleen op 15 vadem en 90 voeten, en derhalven op meer dan ééns zoo veel afftands, dan met de gewone werpharpoen bereiken mag, een doodelijke schoot of kwetsing kan toebrengen, maar, dat dezelve

ook

ook zelfs bij het kwetzen van minder edele deelen, door het enkel afmatten van den visch; gelegenheid tot deszelfs onmiddellijke overmeestering kan geven; terwijl bij het treffen van edeler deelen de dood voor het dier binnen eenen zeer korten tijd gevolgd is, gelijk ook, dat in gevalle van het zeer nabij treffen, en het daardoor geheel en al doordringen des geschuts-harpoens binnen het lijf van den Walvisch, en de kwetsing te gevaarlijker, en het uitschieten of loslaten van den harpoen volstrekt onmogelijk wordt: alle welke voorrechten alleenlijk aan den geschuts-harpoen toekomen, en of geheel niet, of ten minsten zeer ongewis en niet in die mate van de gewone hand-harpoen kunnen worden verwacht. Wij zouden derhalven deze gevallen voor voldoende kunnen houden ter bevestiging der groote voordeelen, welke aan dit werktuig ten nutte der Engelsche Walvisch-vangst toekomen; dan daar men bij het aanbevelen van nieuwe ontdekkingen of uitvindingen bijkans nimmer te veel proeven en getuigen kan bijbrengen, om het gewoon vooroordeel tegen nieuwe voorstellen, in langdurig gevestigde bedrijven en handelingen, te overwinnen, en om de halfstarrig bij het oude blijvende als 't ware van zelfs te nopen aan waarlijk

lijk nuttige verbeteringen recht te doen, en die te gebruiken, zoo willen wij nu nog eenige andere veel afdoende getuigenissen van het ondervonde nuttig gebruik des geschuts-harpoens, ter onwiderspreekbare voldinging onzer zake, uit denzelfden rijken voorraad van boven allen zweem zelfs van verdenking verhevene getuigen laten volgen, en wel terstond een brief van Capt. MITCALF, aan de meergemelde Londensche Maatschappij gericht, in de volgende bewoordingen:

MIJNE HEEREN!

„ Kennis bekomen hebbende van Ul. uitge-
 „ loofde beloning, ter aanmoediging van het
 „ gebruik des harpoen-bus, ten nutte der Wal-
 „ visch-vangt, zoo verzoeken ik de vrijheid,
 „ ul. van het onderstaande geval of voorbeeld
 „ te mogen bericht geven, hetwelk gedurende
 „ de in dienst-stelling van mijn schip *Blenheim*
 „ te Londen t'huis horende, bij de laat voor-
 „ lede visfcherij heeft plaats gehad, en derhalve
 „ zoo wel dient ten behoeve van den harponier,
 „ als ter aanmoediging voor anderen om dit
 „ voorbeeld te volgen; zie hier hetzelfde.

TWAALF-

TWAALFDE VERKLARING.

De harponier FRANCIS MITCALF, dienende op het schip *Blenheim*, ontdekte den 14 Junij l.l. op den afstand van 9 of 10 vademen eenen Walvisch, en trof denzelven bij het naar beneden gaan met de geschuts-harpoen (dooft Mr. MOORE gemaakt) zoodanig, dat hij nog geen 20 *vaam* had uitgelopen, toen hij door het volk der overige booten werd afgemaakt.

Dit bovenstaande getuige ik, door mijne eige handtekening.

Londen den 22

December 1788.

JOHN MITCALF.

Bij welk voordeelig getuigenis wij nog voegen dat door Capt. R. GORDON gegeven, in zijnen volgenden brief

MIJNE HEEREN!

Vernomen hebbende Ul. aanmoediging tot het gebruik des geschuts-harpoens enz. zoo biede ik UEd. het volgend waar en getrouw bericht aan.

CHARLES FOX, harpoenier op het schip *Simond*, op den afstand van naar gissing 10 of

12 vaam eenen Walvisch gewaar wordende, op het oogenblik dat hij meende denzelven te zien naar beneden duiken, schoot de harpoen-bus door Mr. MOORE gemaakt daarop af, van stuurboords zijde, en bragt daar door den harpoen aan den visch vast, waarmede dezelve omstreeks $2\frac{1}{2}$ lijn uitliep, wanneer nog twee hand harpoenen den visch troffen; waarop de eerste (de geschuts-harpoen namelijk), naar buiten kwam, als zijnde gebroken door het aan stukken schieten van eene der ribben, welk laatste de voorname oorzaak dan ook was, dat dezelve zoo spoedig gedood wierd.

Dit getuige ik door de onderteekening van mijnen naam:

Londen den

ROBERT GORDON.

22 December 1788.

Aanmerking.

Op deze verschillende zoo gunstige getuigenissen omtrent het steeds en bestendig meer en meer voordeelig aanwenden der harpoen-bus; zouden wij nu op nieuw kunnen laten volgen de berichten, door den Engelsche Commandeurs JAMES TRAJER, WILLIAM BROWN en JOHN WHEATELJ, aan de meergemelde

Lon-

Londensche Maatschappij medegedeeld, wegens het vangen van niet minder dan *dertien* Walvischen, door middel des geschuts-harpoens, dan daar dezelve hoofdzakelijk geene bijzondere omstandigheden bevatten, of meer belangrijk zijn dan de voorgaande, als alleenlijk het bestendig gebruik der harpoen-bus bevestigende, zoo hebben wij gemeend dit, ter verkorting dezer reeds zoo zeer vermenigvuldigde verhalen, als onnoodig te moeten achterlaten, en onzen lezer te mogen verwijzen naar het VIII *Deel der Verhandelingen van gemelde Londensche Maatschappij zelve*, waarin de bovengemelde dertien, met behoorlijke getuigen bevestigde, nieuwe gevallen van bladz. 181—187, met een kort doch belangrijk voorbericht van de Bestuurderen dezer Maatschappij aan het hoofd, gevonden worden, en welk voorbericht ons zoo gunstig en alles afdoenend ter aanbeveeling der harpoen-bus is voorgekomen, dat wij ons om het belang der zaak verplicht gerekend hebben, hetzelfde hier ter verdere versterking der reeds aangevoerde drangredenen te moeten inlasen; zijnde hetzelfde van den volgende inhoud.

„ Het is, (zeggen de Bestuurders dier loffelijke Maatschappij) met eene bijzondere vol-

V. DEEL. I. STUK. K „ doe-

„doening, dat wij ons van de aanhoudende
 „vorderingen mogen verzekerd zien, welke er
 „met de *harpoen-bus* of *schiet-harpoen*, ten
 „voordeele van den Walvisch-vangst, gemaakt
 „worden, en die, gelijk het gebruik van dit
 „werktuig door ons het allereerst is onder-
 „steund en aangemoedigd, ook steeds een
 „voorwerp blijven zal van ons bestendig toe-
 „verzigt, en die ons nu de hoop geven, om
 „dit werktuig jaarlijks meer en meer te mo-
 „gen zien in algemeen gebruik geraken; zullen-
 „de de volgende weder ingekomene vijftien ge-
 „tuigenissen de nuttigheid dezer nieuwe uit-
 „vinding verder bevestigen; daar toch de in
 „deze gevallen vermelde Walvischen gescho-
 „ten zijn op afstanden, op welke het volstrekt
 „onmogelijk zoude zijn geweest dezelve door
 „middel van den hand-harpoen magtig te wor-
 „den, en iedere visch, op deze wijze gevangen,
 „derhalve mag worden aangemerkt als eene
 „zuivere winst voor het vaderland.”

Aanmerking.

Behalve alle deze belangrijke gevallen;
 welke zulke allezins voldoende en uitstekend
 gunstige getuigenissen opleveren van het voor-
 dee-

deelig gebruik der harpoen-bus, door de Engelsche Groenlands-vaarders, bij hunne, sints eenigen tijd, zoo buitengemeen voordeelige Walvisch-vangst, bestendig ondervonden, zullen wij nu nog alleenlijk ter vermijding van alle overtollige wijdloopigheid, uit de groote menigte der nog voorhanden zijnde, slechts gewag maken van 15 anderen, van welke door de commandeurs T. GULLOCK, J. STAVERS, ROBERT GORDON, J. BAILLIE en J. WHEATHELIJ, aan meergemelde Londensche Maatschappij, het gewone en met behoorlijke getuigen bevestigd verslag is gedaan, met dat gevolg, dat door dezelve ook terstond, voor iederen met de harpoen-bus geschoten en gevangen Walvisch, de vermeerderde prijs van drie in plaats van twee guinies betaald is geworden, en dat wel voornamelijk daarom, dewijl tot het schieten dier Walvischen gebruik gemaakt was van die harpoen-bussen, welke door den beroemden Geweermaker CHARLES MOORE tot dit oogmerk verbeterd en vervaardigd waren; en voor welke nieuw uitgevondene verbetering, de meergem. Maatschappij dien kunstenaar met een geschenk van 10 guinies vereerd en beschonken had; en het is ook om die zelfde rede vooral, dat wij als tot

flot dezer verzameling van gevallen of voorbeelden, en ter bevestiging des zekeren, nuttigen en bestendig meer en meer toenemenden gebruiks der harpoen-bus bij de Engelsche Walvisch-vangst, van deze 15 nieuwe voorbeelden hier nog gewag maken; ten einde een ieder onpartijdig beoordelaar niet alléén door de bovengemelde, op zoo vele proeven berustende, goedkeuring en belooning der Koninklijke Maatschappij te mogen overtuigen, van de waarde der aanmerkelijke verbetering door MOORE's nieuwe uitvinding aan de geschutsharpoen-bus toegebracht, maar ook, om als een dadelijk en onwedersprekelijk bewijs van de voortreffelijkheid dezer nieuw uitgevondene verbetering te mogen berigten, dat, in drie der gemelden 15 gevallen, één Walvisch op den afstand van 12 vademen door den harponier W. WILSON, een andere op die van 14 door J. BROWN, de derde door J. FOX op dien van 17 vademen of 102 voeten, dat is op eenen veel verderen afstand, dan men immer voorheen bereiken kon, met den besten uitslag is getroffen geworden; zoo als dan ook dit verbeterd werktuig, door deszelfs uitmuntende uitwerking, vele der bekwaamste Commandeurs van Engelsche Groenlands-vaarders bij herhaalde

de proefnemingen van deszelfs nuttigheid zoodanig overtuigd heeft, dat niet alleen één derzelven (de door zijne bijzondere talenten zoo zeer bekende Capt. J. WHEATELIJ namelijk,) bij zijne terugkomst in Engeland uit Groenland (alwaar hij door middel van den verbeterden schiet-harpoen van MOORE binnen den tijd van slechts drie weken, vijf bij uitstek groote Walvischen gevangen had) zich zegt verplicht gevonden te hebben, om de Londensche Maatschappij ook zijnen openlijken dank schriftelijk te betuigen, voor de voortreffelijke verbetering van MOORE's harpoen-bus, door hunnen ijver en aanmoediging tot stand gebragt; *als gaarne erkennende al den bijzonderen voorspoed op zijnen laatsten Groenlandschen togt genomen, naast den Goddelijken zegen, grootendeels aan het gebruik der verbeterde harpoen-bus verschuldigd te zijn.* Zie *Transactions of the Society, instituted at London for the encouragement of Arts, Manufactures & Commerce Vol. IX pag. 158—166.* Waar bij wij eindelijk, op dat er niets onaangeroerd overblijve, dat tot verdere volkomene bevestiging der voortreffelijkheid, vooral van de door MOORE verbeterde harpoen-bus, of nog zoude mogen gevorderd worden, of daartoe met grond

zoude dienen kunnen, nu als ten besluite nog voegen, en hier volgen laten, de woordelijke inhoud der afkondiging, door bestuurders der meergemelde Maatschappij in het zelfde IX deel bladz. 167 harer handelingen geplaatst, als voorafgaande het belangrijk certificaat van nog 4 bekende Groenlandsche Commandeurs, hetwelk daar op volgt, en dus luidt:

„ De Maatschappij enz. de volgende verklaring ontvangen hebbende, zoo heeft de-
 „ zelve den prijs van 20 guinies toegelegd,
 „ aan CHARLES MOORE, Geweermaker al-
 „ hier in Londen, en wonende in East Smith-
 „ field, voor zijne gemaakte verbetering der
 „ harpoen-bus, ten nutte der Walvisch-
 „ vangst.”

De verklaring zelve is als volgt.

Wij ondergeschrevene verklaren door deze, dat de harpoen bus, uitgevonden en gemaakt door CHARLES MOORE, hier te Londen in East Smithfield woonachtig, het best berekend is, en door de ondervinding dadelijk bewezen heeft, tot het schieten van Walvischen, boven alle anderen tot heden toe bekende werktuigen van het grootste nut te zijn geweest: als hebbende de harpoen-bus voorheen dikwerf

werf geseild, vooral daar er in die zee-streken zware golven gaan, en het slot en kruid door het water dikwijls nat en onbruikbaar werden, al het welk door de uitgevondene verbetering van den Heer MOORE belet of voorgekomen is; ten blijke der waarheid, van al het welke, wij dit ondertekend hebben met onze namen

THEOPHILUS PRITZLER, eigenaar van het schip *the Lijon*.

WILLIAM BROWN, Commandeur van het schip *the Butherworth*.

WILLIAM STAVERS, Commandeur van het schip *de Leviathan*.

SINCLAIR HALCROW, Commandeur van het schip *the Lijon*.

alle Groenlandsvaarders.

En het is hier, dat wij de door ons opgenomen taak voor voltooid zouden kunnen houden, ware het niet, dat wij er volgens onze toezegging nog eenige aanmerkingen en voorstellen wilden bijvoegen, welke mischien gelegenheid zouden kunnen geven, om de werking der harpoen-bus nog vermogender, en tot het spoedig dooden des Walvischs nog meer geschikt te maken, waartoe wij gemeend

hebben, dat de volgende verbetering van den schiet-harpoen zoude kunnen dienen, welke wij derhalven naar de hier bijgevoegde afbeelding op Pl. III. kortelijk beschrijven zullen, en ter overweging aan onze Lezers aanbieden, of dezelve bij het gebruik der nu boven allen mogelijken twijfel aangeprezene harpoen-bus dienen konde, ter nog spoedigere dooding des Walvischs, en daardoor ter bevordering der, voor het vaderland, zoo nuttige Walvisch-vangst.

Daar dan het oogmerk dezer onzer verbetering alleenlijk is, om bij het treffen van den Walvisch, door middel van de harpoen-bus, de harpoen zelve zoo toetstellen, dat dezelve, wanneer hij de borst van het dier reeds is ingedrongen, met deszelfs punt of wondend uiteinde nog verder reiken, en de in den omtrek liggende zachte deelen nog meer gevaarlijke kwetzingen zoude toebrengen kunnen, zoo stellen men zich derhalve voor, dat de voorheen beschreven harpoen van MOORE, wat deszelfs gedaante, lengte, en overig maaksel betreft, hoofdzakelijk dezelfde blijve, doch, dat aan de pijl of punt A van den harpoen, bij ii aan weerszijde een beweegbaar scherp snijdend mes D en E vastzitte, welke, wanneer het werktuig in rust zij, dezelfde rigting hebben als de beide

de pijls zijden B, en C, doch beiden door een als 't ware los scharnier van de koperen strook F, welke onder aan den beweegbaren band RR vast is, uit hare werkeloze ligging gebragt, en buiten het gewoon bereik der harpoen-pijl rondom snijdende worden, zoodra de ring of hoepel H, waar aan de voorlooper V vast is, bij het affchieten der bus tegen den verschuifbaren band RR met zoo veel krachts zal drukken, dat RR met de geheele uitgeholde strook F naar beneden tot op KK zal getrokken worden, blijvende voorts de geheele overige toestel der harpoen-bus zelve volkomen dezelfde. — De werking derhalve van dezen zoodanig veranderde harpoen zal dan, zoodra dezelve uit de harpoen-bus afgeschoten, en tot in de binnenste deelen van den visch doorgedrongen zij, deze wezen: dat als dan de ring of hoepel H gedrukt worde tegen den verschuifbaren band RR, en, bij het naar beneden voortloopen van den visch, dezen band RR zal brengen op deszelfs rustplaats KK, of het grondstuk van den harpoen, doch welke verschuiving niet zal geschieden kunnen, zonder dat de staaf of strook F, als welke aan den band R R vast zit, tevens benedenwaarts, en de tot nu toe in rust geblevene of verborgene

mesfen D en E in werking gebragt worden, alle zachte deelen in den omtrek van den harpoen-
 pijl gelegen, afsnijden, en de kwetsing des har-
 poens nog aanmerkelyker vermeerderen zullen;
 terwijl de vastere hechting van den harpoen zel-
 ven in het lijf van den visch, hier door, zoo
 wel als de spoedigere afmaking van het dier
 ten hoogsten bevorderd wordt; vooral, indien
 men zich voortaan (hetgeen wij veilig onder-
 stellen mogen) toeleggen zal, om den Walvisch
 op de tederste plaats van zijn ligchaam te tref-
 fen, dat is namelijk in de borst, en dan wel in-
 zonderheid daar, waar men zoo veel mogelijk
 gissen kan, dat het hart, de longen en groote
 bloed-vaten liggen. Immers dringt onze hier
 voorgeslagene harpoen daar ter plaatse door,
 dan kan het niet anders zijn, of dit op zich
 zelven reeds vermogend werktuig moet, door
 deszelfs vermeerderde doodelijke uitwerking,
 de edelste, en voor het leven van den Walvisch
 meest noodzakelyke deelen als 't ware in eens
 verwoesten, en den dood van het dier zoo al
 niet oogenbliklyk veroorzaken, ten minsten groo-
 telijks verhaasten. Intusschen meenen wij ter af-
 wering der tegenwerping, die men mischien te-
 gen deze onze voorgeslagene verbetering van den
 schiet-

schiet-harpoen maken zoude kunnen, als of de band RR door den tegenstand, zoo van de huid als van het spek enz. des Walvisch, niet gemakkelijk zoude kunnen naar achteren tot aan KK gedrukt, en het oogmerk met de voorgelagene verbetering bezwaarlijk of geheel niet kunnen bereikt worden, te mogen aanmerken, dat deze zwaarigheid, als ons bij het ontwerpen der verbetering zijnde voor den geest gekomen, geheel^e en al wordt weggenomen, deels door de berekening der groote vaart en kracht, waarmede de harpoen uit de harpoen-bus wordt afgeschoten, en door welke de tegenstand der stroeve beweging van den band RR zeer gemakkelijk overwonnen wordt, deels door de trekking van den ring H, op den band RR, zoodra de harpoen in den visch vast zit, en deze gelijk men zegt, aan het loopen is; terwijl deze drukking van den band RR tegen KK, en daardoor tevens de werking der mesfen D en E te grooter en te zekerder wordt, naar gelang de getroffen Walvisch meer en meer uitloopen zal; zonder dat het vergrooten der wonde het ligt uitglippen van den harpoen bevorderen kan, als wordende door den stand der mesfen deze uitglipping, offchoon reeds op zich zelven niet

te

vreezen, daardoor nog te moeilijker, ja integendeel het vasthouden zelfs van den harpoen te gewisser gemaakt; terwijl eindelijk het overwinnen van den tegenstand des stroef beweegbaren bands RR, en diensvolgens de werking onzer voorgeslagene verbeterde inrigting, buiten allen twijfel gesteld wordt door de ondervinding zelve, als blijkende immers uit de berigten wegens het zoonuttig gebruik van den schiet harpoen van MOORE hier voren opgegeven, dat dezelve niet slechts tot diep in het lijf van den Walvisch doordringt, maar zelfs geheel en al tot binnen in het lijf zoodanig kan worden voortgeschoten, dat en de ring H en ook zelfs de voorloper V, ter lengte van eenige voeten, mede worden naar binnen getrokken, al het welk gewis niet geschieden kan, zonder dat de meergemelde tegenstand van den band RR geheel, en wel juist ten dien tijde, worde overwonnen, wanneer de werking van onzen voorgeslagen harpoen van het meeste belang zijn kan.

En dit zij genoeg ter voldoening aan onze toezegging in het begin der IIIe Afdeeling gedaan, om namelijk eenen voorslag te willen wagen, omtrent eene nog nadere verbetering van den schiet-harpoen, latende wij deszelfs verder

dere beoordeeling aan de bestuurderen der Koninklijke Maatschappij gereedelijk over; ten gevolge hier alleenlijk nog bijvoegende de volgende vragen, als eenige wenken, welke ons, ten gevolge dezer onzer opgenomene taak, zeer belangrijk zijn voorgekomen, en die wij daarom, ter verdere overweging en beslissing van een ieder deskundigen, ons verplicht gerekend hebben, hier ten slotte, nog te moeten bijvoegen.

Vooreerst of men, daar de Nederlandsche Walvisch-vangst om den wilden aard, het geweldig slaan met den staart, en het niet dan ten hoogsten gevaarlijk nabijkomen derhalve der andere soorten van Walvischen, zich voor als nog meestal bepaalt tot het vangen van den gewonen grooten Walvisch, *Balaena mysticetus* L., dan of men, zegge ik, door het in gebruik brengen van den geschuts-harpoen, denzelven met geen uitstekend voordeel ook zoude kunnen aanwenden, ter vermeestering der andere Walvisch-soorten, hier boven beschreven; en welker vermeestering en doo-ding, schoon door den minder goeden aard hunner traan en het bijna algemeen gemis van baarden, niet zoo voordeelig als die des eigenlijken Walvischs, echter bij het in aantal verminderen van dezen laatste, en de groote

me-

menigte der eerste, van een groot belang zoude kunnen worden, en, als 't waare eenen nieuwen tak van vischery, handel en winst zoude kunnen opleveren (*): daar toch deze zoo wilde, en om voorgemelde redenen zoo gevaarlijk te naderen zijnde dieren, door behulp van den geschuts-harpoen, buiten alle gevaar, op eenen aanzienlijken afstand kunnen geschoten, en doodelijk gekwest worden, gelijk zulks uit de nu en dan toevallige vangst van verschillende Walvisch-soorten door middel alleen des gewoonen hand- of werp-harpoens ten hoogsten waarschijnlijk, zoo niet zeker wordt. Dan nog

Ten tweeden, vragen wij: zouden de, om diezelfde zoo even aangehaalde redenen, zoo moeilijk te naderen en te dooden zijnde Dolphijnen, of zoogenaamde Bruinvisschen; *Delphinus*
Pho-

(*) Van hoe veel belang deze zoude kunnen zijn, getuigt niet slechts de hedendaagsche schaarsheid, en duurte, zelfs der gemeenste traan, maar bevestigen ook de aanzienlijke winsten, welke het toevallig vangen of stranden van eenige *Vinvischen*, *Kazilotten*, en andere soorten van 'et Walvischen-geslacht, ook op onze Nederlandsche kusten aan derzelver vindrs hebben opgeleverd, ook zelfs ter dier tijd, toen de schaarsheid en duurte van den traan nog op verre na niet tot de tegenwoordige hoogte gerezen was.

Phocæna, *D. Delphis*, *D. Orca*, en andere dergelijke zee-dieren, niet door middel van den geschuts-harpoen kunnen gevangen en gedood worden? daar dezelve, schoon eene minder goede traan dan de gewone Walvisch opleverende, echter niet alleen eene zeer belangrijke winst aan onze zoo dikwerf werkelozen, gelijk thans helaas! geheel tot armoede vervallende vischfers zouden kunnen verschaffen, maar deze voorflag ons ook te belangrijker is voorgekomen, daar een of meer foorten van dit zoo even gemelde vischgeslacht, zoo op onze groote binnen-wateren, gelijk b. v. op het hollandsche-diep, het breede der Maas, de zeeuwsche stroomen, zuider-zee, als ook op onze zee-kusten, en noordelijk gelegene Eilanden, dikwerf in groote menigte voorkomen, en ook door ons meermalen, als 't ware, bij geheele scholen, en dat wel zeer dicht bij het vaartuig waarop wij ons bevonden, gezien zijn; terwijl deze voorflag van nog meerder belang wordt, indien het waar wezen mogt, dat men aan het aanmerkelijk toenemen dezer groote visch-foorten mischien ook wel gedeeltelijk het geweldig afnemen onzer voorheen zoo bloeiende en voordeelige *Zalm-vischerijen* zoude moeten toeschrijven, als zijnde men hier en daar

van

van gevoelen, dat de meergemelde visch-foorten ook op de *kuit der Zalmen* azen zouden, en daar door, ook hoe langer hoe meer, naar onze grootere binnenwateren gelokt, en in dezelve meer en meer opgeklommen zijn: wij voor ons durven hierin niet beslissen, doch de zaak zelve verdient ten minste onderzocht te worden, als vorderende, bij de opmerkzaamheid van 's Lands-bestuur zelve; ook het ijverig onderzoek van ieder welmenenden vriend zijnes vaderlands; terwijl ook dit op nieuw een overtuigend blijk oplevert, niet slechts van den grooten invloed, die de ware grondige Natuurkennis op de algemeene en bijzondere huishoudkunde heeft, maar ook van het in de daad onvergeeflijk verzuim, waaraan een ieder zich schuldig maakt, die, door het verwaarlozen dezer beide zoo onberekenbaar nuttige wetenschappen, en het algemeen, en zich zelven tevens moedwillig alle de voordeelen ontzegt, die dezelve zoo rijkelijk, en als bij vermeerdering kunnen opleveren: — Eindelijk vragen wij, ten

Derde: zoude ook de schiet-harpoen dienen en aangewend worden kunnen, ter vangst en dooding van de ook, op onze banken, dikwerf zoo menigvuldig voorkomende *Robben* of *Zee-honden*

den (*PHOCAE VITULINAE* L.) welker vangst, behalve het voordeel van den traan, die uit dezelve kan getrokken worden, ook daarom misfchien belangrijk zijn konde, dewijl dezelve door sommigen onder de zeer schadelijke dieren voor de visch-vangst, op de zoogenaamde groote binnen-wateren gerekend worden.

Dan, dit zij genoeg ten dezen opzigte: wij laten hier nu nog alleenlijk volgen de opgave van eenige zulke vragen, van welke wij hier boven hebben melding gemaakt, en welke het te wenschen ware, dat aan ieder commandeur van elken Groenlands-vaarder, of Walvischvanger, op hunne togten wierden medegegeven, om de beantwoording derzelve, zoo veel mogelijk, bij hunne terugkomst, zoo wel ten nutte der Natuur-kennis, als der Walvischvangst te kunnen mede terug brengen; zie hier dezelve.

1^e. Op welken afstand der floep is ieder Walvisch door den harpoen getroffen, het zij dan dat dezelve geworpen of wel door de harpoenbus geschoten zij?

2^e. Waar ter plaatse van het lijf des Walvisch is de harpoen ingegaan? in welke rigting, en tot hoe verre is dezelve doorgedrongen?

NB. Het eerste gedeelte dezer vrage verdient daarom eene zoo veel mogelijk naauwkeurige beantwoording, ten einde daaruit voor altoos zoude kunnen vastgesteld worden, op welke uitwendige plaats van het lijf der Walvisfchen, de harponier steeds trachten moet deze dieren met den harpoen te raken, op dát dezelve het diepst doordringe, en de teederste of edelste, inwendige, deelen, vooral der borst, dermate kwesten moge, dat de vangst en dooding dezer dieren daardoor het spoedigst en zekerst volge.

3^e. Welke, zoo uit- als inwendige deelen van den Walvisch, heeft men, bij het afflenfen van denzelven, gekwetst gevonden?

4e. Hoedanig was deze kwetsing, en welke de staat dezer deelen?

5e. Hoe veel lijns ofwel, hoe veel lijnen heeft de Walvisch uitgeloopen? en hoe lang heeft hij nog geleefd, na door den eersten harpoen gekwetst geweest te zijn?

6e. Zoo er meer harpoenen dan één op den Walvisch zijn geworpen, of geschoten; hoe kort op elkanderen? en waar ter plaatse hebben dezelve getroffen?

7e. Welke is de uitwendige juiste plaats aan de beide zijden van de borst der Walvisfchen, die, (in eene regte horizontale lijn gerekend),

ge-

gelijk met het hart dezer dieren ligt, zoo dat dezelve aan de harponiers tot een vast en gewis doel in het werpen of schieten der harpoen kan verstrekken?

8^e. Welke verschijnselen hebben zich, zoo wel terstond bij het eerste treffen van den harpoen, als bij het laatste bovenkomen, of sterven van den getroffen Walvisch vertoond?

Mogen met deze vragen, ook die omtrent de voornaamste ingewanden, en eenige andere deelen der Walvischen, hier voren opgegeven, met medewerking, en onder het toezigt van een slechts gewoon kundig scheeps heelmeeester zoodanig beantwoord worden, dat men, omtrent de ware juiste ligging en werking dezer deelen, eene behoorlijk naauwkeurige, ontleedkundige kennis verkrijgen kan, dan is er gewis alle grond, om van dezelve het spoedigst en uitgebreidste nut te kunnen verwachten, ter meer dan ooit voordeelige voortzetting, verdere uitbreiding, en meest mogelijke volmaking der, ook voor ons Nederlanders, zoo algemeen nuttige, als bijzonder voordeelige Walvischvangst.

Dat nu derhalve, (en hier mede willen wij eindigen), ieder bevoegd en onpartijdig oordeelaar, uit al het hier ter nedergestelde, vrijelijk

beslisse, wat er, ter verbetering onzer nederlandsche Walvischvangst, nog te verrigten overig blijve, en in hoe verre vooral het zijn pligt zij, door alle mogelijke middelen, de aan het lieve vaderland weleer zoo uitstekend voordeelige Walvisch vangst, bij de zoo vuriglijk gewenschte, spoedige, en zegenrijke wederkeering van eenen bestendigen vrede, zoo al niet door het in algemeen gebruik brengen, ten minsten dan toch door het beproeven van de bij ons geheel miskende harpoen-bus te verbeteren, en ware het mogelijk tot den vorigen bloei terug te brengen: wat ons aangaat, wij zouden onze moeite aan deze voor de belangen van het vaderland met hartelijken ijver nedergeschreven proeve wel besteed, en ons zelven zeer gelukkig achten, iets ter bevordering van dat gewigtig onderwerp der hogere of *algemeene staats-huishoukunde* voorgesteld en bijgebracht te hebben, welks opbeuring en verbetering ieder daartoe iets vermogende Nederlander het zich tot genen minderen pligt moet rekenen, als het de Haarlemsche Maatschappij der wetenschappen tot eene nieuwe en bijzondere eere verstrekt, den aandacht harer landgenooten, omtrent een zoo gewigtig onderwerp, op de verëerendste wijze te hebben opgewekt en gaande gemaakt.

B I J V O E G S E L.

Voor en gedurende de bewerking dezer hier voorstaande verhandeling, vele moeite te vergeefs aangewend hebbende, tot het bekomen van een ook zelfs maar ongeboren jong eens Walvisch, ten einde mijne zoo wel uit de beste bescheiden en afbeeldigen, als uit de mondelinge berigten van geloofwaardige groenlandsvaarders opgemaakte beschrijving des groenlandschen Walvisch, door eigen ontleedkundig onderzoek, te mogen bevestigen of wel te verbeteren, en zoo veel mogelijk tot volkomenheid te brengen, had ik de hoop om aan dit verlangen te mogen voldoen reeds geheel opgegeven, toen de voorkomende goedwilligheid van mijnen vriend, den Hoogleeraar BRUGMANS, mij ook hierin op nieuw verplichtte, door mij de aangename gelegenheid aan te bieden, om met zijn hooggeleerde tot het bedoelde onderzoek gebruik te maken, van den manlijken foetus eens groenlandschen Walvisch,

welke onder de Natuur-voortbrengfelen in het Kabinet der Leidsche Akademie bewaard wordt. Offchoon dit voorwerp, als slechts 20½ Rhijnlandfche duimen lang, derhalve nog zeer jong en daarenboven door ons van de meesten van deszelfs ingewanden beroofd, diensvolgens ook tot het onderzoek der inwendige, voor ons oogmerk belangrijkste, deelen niet geheel voldoende bevonden werd, hebben wij echter gemeend zoo veel te meer eene, offchoon dan ook slechts in enkele omrekken, maar evenwel zeer naauwkeurig gevolgde afbeelding van dit toch op zichzelven reeds belangrijk voorwerp hier te moeten bijvoegen, daar hetzelfde ons niet alléén eene zeer aangename en voldoende gelegenheid verschaft heeft, om deszelfs algemeene gedaante en uitwendige deelen, met de hier voren beschrevene van volwasfen Walvisfchen, te vergelijken, en naar gelang van het verschil der grootte over het algemeen zeer overeenkomende te mogen vinden: maar vooral ook, dewijl dit onderzoek bij de naauwkeurige beschouwing der borst holte, en de weinige daarin nog overgeblevene afgescheurde deelen, ons op gronden van vergelijkende Ontleedkunde voldoende heeft bevestigd, zoo in onze meening omtrent de ligging van het hart en longen

hier

hier boven bladz. 38 N°. 3, bladz. 68, 69 en 70 onzer verhandeling slechts als een gissing opgegeven, als omtrent de op bladz. 63—70 voorgestelde bepaling der plaatsen, waar de Walvisch het veiligste getroffen, en waar de-
zelfen thans vooral de spoedigst en zekerst dodende kwetsingen zouden kunnen toegebracht worden, nu men een middel schijnt gevonden te hebben, om deze levensdeelen ook zelfs op eenen groteren afstand dan gewoonlijk, en tevens op eene meer zekere en veilige wijze zoodanig te kunnen treffen, dat de dood van het getroffen dier hierop, zoo al niet plotseling, ten minsten zeker in weinige oogenblikken, volgen moet, en onder welke bijzonder ter behoorlijke treffing gelegene plaatsen, wij dan ook thans, boven alle anderen, die namelijk voor den harponier als de verkiesbaarste durven bepalen, alwaar, of bij en omtrent welke de beide vin-
nen (*), haren oorsprong nemen, als kunnen-
de het, onzes bedunkens, niet misfen, of de harpoen van de eene zijde bij den oorsprong van
een

(*) Dit is derhalve, zoo wel aan de regter- als linkerzijde, zijnde het ons uit den loop en rigting van dat gedeelte der groote slagader (*arteria aorta*), het welk wij in de borstholte van dit voorwerp nog overgeble-

een der vinnen, 't zij van voren naar achteren, 't zij van achteren naar voren, doch vooral in of omtrent het midden van de inplanting der vinnen, binnen de borst-holte geschoten, moet of de longen of het hart, en wel waarschijnlijk beiden te gelijk treffen, en het dier eene binnen weinige oogenblikken dodelijk wordende kwetsing toebrengen. Wij vleijen ons derhalve, door dit ontleedkundig onderzoek, op goede gronden eenige dier vragen tot het bedoelde oogmerk, ofschoon op verre na niet voldoende beantwoord, echter aanmerkelijk toegelicht te hebben, die wij hier voren op bladz. 37 en 38 dezer onze verhandeling voor zeer belangrijk, doch nog onbeslist hebben voorgesteld.

Wij meenen eindelijk den waren liefhebber der vergelijkende Ontleedkunde geenen ondienst te zullen doen, met ten slotte alhier te laten volgen de afmetingen van eenige der voornaamste delen der gemelden, op plaat II afgebeelden jongen Walvisch, door den Heer BRUGMANS en

men vonden, gebleken, dat het hart zelf zich tot verre over de rechterzijde der ruggenwervelen moet uitstrekken, en dat diensvolgens eene diep doordringende wonde van den harpoen, ook van deze zijde, niet slechts de longen, maar ook het hart zelf zal moeten kwetsen.

en mij, naar Rhijnlandfche voetmaat, zeer naauw-
keurig genomen, en volgens welke

Rhijnlandfche duimen.

BD of de geheele lengte was $20\frac{1}{2}$ —

GH als zijnde de grootfte breedte, of
het begin der borstholte GH . . . $4\frac{1}{2}$ —

IN afstand van het oog, tot achter het
hoogfte gedeelte van den kop . . . $3\frac{1}{2}$ —

OD afstand der kaaks-vereeniging
tot aan het uiterfte der bovenkaak . . . $6\frac{1}{4}$ —

PQ hoogte van de onderkaak . . . $1\frac{1}{4}$ —

KD afstand van de uitwendige spuit-
buizen-opening tot aan het spits of
einde der bovenkaak $3\frac{3}{4}$ —

KM, lijn uit de opening der spuit-
gaten K, langs den oog-bol, door de
middellijn L der vin tot aan derzelver
einde M getrokken (*) $8\frac{1}{2}$ —

LM

(*) 't Is door het trekken dezer lijn KLM, uit de
spuitgaten K, langs het oog N, en door het midden der
vinnen L van den Walvisch, dat naar ons inzien een
ieder terftond, bij het bovenkomen en voortzwemmen
van den visch, de allerteederfte en voor het leven dezer
dieren gevaarlijkfte plaats, die namelijk, waar de vinnen
ontstaan, of haren oorsprong nemen, het zekerst bepaal-
kan; zoo dat wij gerustelijk durven onderstellen, dat
door het trekken van eenen cirkel met de helft van de

Rhijnlandsche duimen.

LM middellijn der vin $3\frac{1}{2}$ —

EF begin, wortel of steel van den

staart 1 —

AC breedte van den staart 7 —

RB begin of wortel van den staart,

tot aan deszelfs uiteinde 2 —

spil, of het grondstuk der vinnen (bij voorbeeld) LX of IX, ja zelfs der geheele vinspil of lijn YX, als radius, die plaats zeker zal worden beschreven en aangeduid, welke (vooral aan de linkerzijde van den Walvisch) boven alle anderen moet gehouden worden, in allen opzigten, de beste te zijn, om den Walvisch de spoedigst doodende wonden toetebrengen, en waar uit derhalve volgt, dat de centra of middelpunten van beide deze cirkels voortaan als de beste doel- of mik-punten, door iederen goeden harponier, zullen dienen te worden aangemerkt, binnen welke alle, tot in de borstholte naar schier alle rigtingen diep doordringende, kwetsingen, inzonderheid door den geschuts harpoen toegebracht, zeker oogenblikkelijk doodende zijn, blijvende inmiddels de centra- of middellijnen L en Y van de cirkels LXWYW, en YXZ, de groote, ware doel- of mik-punten, die de harpoeniers bemikken moeten, als waarschijnlijk van alle mogelijke de voordeligste zijnde, die de harpoenier verkiezen kan, om den Walvisch plotselijk te dooden, vooral wanneer die rigting zoo geschiedt, dat de harpoenier den harpoen als 't ware van het eene middelpunt der eene zijde, tot in dat van de andere, en dus dwars door het midden der borst-holte zal trachten te schieten.

*

DE

DE WARE LIGGING, VAN DE BORST- EN
BUIKS-INGEWANDEN, IN EENEN ON-
GEBOREN WALVISCH, NADER
ONDERZOCHT EN BEPAALD.

Na het zamenstellen van het hier voorstaande bijvoegfel, tot mijne Verhandeling over de nieuwe vangst der Walvischen, mij toevallig bij mijnen waardigen vriend, den Heere M. VAN MARUM beklagende, over de mislukking van alle mijne aangewende pogingen, ter bekoming van eene ongeschonden Walvisch jong, en bij die gelegenheid, mijnen wensch uitende, om, in een zoodanig volkomen ongeschonden voorwerp, als in het Naturaliën-Kabinet der Koninglijke Maatschappij bewaard werd, eenmaal de juiste ligging en samenhang der ingewanden, vooral van die der borst-holte te mogen nagaan, die onwederspreekbaar te kunnen bepalen, en daardoor de gedeeltelijke teleurstelling te mogen vergoeden, welke den Hoogleeraar BRUGMANS en mij, bij het onderzoek van den
jon-

jongen, doch van alle deszelfs ingewanden reeds beroofden Walvisch-foetus der Universiteits verzameling te *Leijden*, te beurt viel, deed dit den Heer VAN MARUM, als Directeur van het Naturaliën-Kabinet der Maatschappij, naar zijnen gewonen ijver ter bevordering der wetenschappen, bedacht zijn, of het niet mogelijk zijn zoude, dit onderzoek, in den jongen Walvisch der Maatschappij, zoodanig te verrigten, dat het voorwerp zich evenwel voor de uitwendige beschouwing ongeschonden vertonen zoude, en, hier op een geschikt middel gevonden hebbende, stelde hij in eene vergadering van Directeuren der Maatschappij zijn ontwerp voor, om dit zeldzaam voorwerp, op deze wijze ter bevordering der kennis van het inwendig maakfel dezer belangrijke dieren, te doen dienen, het welk door dezelve geredelijk werd goedgekeurd. Met veel genoegen vernam ik zulks van mijnen vriend. Wij besloten eenstemmig, den, in de vergelijkende ontleedkunde, zoo te regt beroemden Hoogleeraar BRUGMANS, als onzen gemeenschappelijken vriend, niet slechts ter bijwoning van dit voorgenomen onderzoek te noodigen, maar zijn Hooggeleerde, om zijne veelvuldige ontvinding en bijzondere bedrevenheid in het ont-

le.

leden van wolvishaardige dieren, ook reuens te verzeeken de ontleding zelfs te willen op zich nemen; terwijl wij alsdan de aantekening houden zouden van al hetgene er gedurende de ontleding belangrijk zoude worden waargenomen. Na wederkeerige afspraak en vriendschappelijke goedkeuring van dit ontwerp, deden wij deze ontleding den 3 Junij 1809, bij het Naturaliën-Kabinet der Maatschappij, in het bijwezen en met dienstvaardige medehulp van den Heer G. BAKKER, stads Lector der Ontleed- Heel- en Verloskunde, en der *Anatomia comparata* aan Teylors stichting te Haarlem, wordende het verslag dezer ontleding door den Heer VAN MARUM, aan mij overgelaten, hetwelk ik dan ook nu, zoo beknoot het mij mogelijk was opgemaakt, hier volgen laat, hebbende daar bij voornamelijk getracht, *eerstelijk*: eene korte beschrijving te geven van de ligging der belangrijkste deelen, die zich bij het openen der borst- en buiksholte vertoonden; om daaruit *ten tweeden*: als op onwiderspreekbare gronden, die gevolgen en regelen afteleiden, door, en volgens welke men nu voortaan die plaatsen met gewisheid bestemmen zal kunnen, alwaar den Walvischen de zekerste en spoedigst doodelij.

lijke kwetsingen zullen kunnen toegebracht worden.

Alvorens echter tot het eerste over te gaan, vertrouwen wij van ieder redelijk liefhebber der Natuurkennis, wien dit ons onderzoek zal onder 't oog komen, dat men van ons alhier niet verwachten zal eene volledige en tot alle kleine bijzonderheden zich uitstrekkende ontledingkundige beschrijving van alle de ingewanden, veel minder van alle de verdere voorname deelen des jonggeboren Walvisch, als zijnde zulks niet alleen door de verandering, die de langdurige bewaring des voorwerps vooral op de inwendige zachte deelen gemaakt had, maar ook door de billijke op ons liggende verplichting, om het voorwerp zelf zoo veel mogelijk nog ter verdere ten toonstelling in het Kabinet der Maatschappij te besparen, volstrekt ondoenlijk, ons daarom ook vleijende, dat men zich wel vergenoegen zal, met hier aantetreffen eene korte, algemeene en oppervlakkige, doch evenwel geheel en alleen naar de dadelijke bevinding opgemaakte, en derhalve getrouwe beschrijving, van de juiste ligging der borst- en buiks-ingewanden, welke wij bij de ontleding van dit ongebooren dier hebben waargenomen,

men, en wel vooral van die deelen in 't bijzonder, welker kwetsing bij de verbeterde Walvischvangst, boven die van alle anderen, zoo niet alleen, ten minste voornamelijk moet be-
doeld worden; vertrouwende wij voorts van de billijkheid, en het doorzigt onzer lezeren, vooral in den tegenwoordigen staat der Ontleedkunde, hier geene redenen te behoeven aantevoeren, ten betoge, dat van ons bevinden in dit door ons ontleed, *ongeboren, doch volkomen gevormd voorwerp*, (wat de ligging vooral der *edelfte borst-ingewanden* betreft,) eene allezins en volkomen gegronde toepassing en gevolgtrekking tot eenen gelijken staat en ligging dier deelen, ook in andere en volwasfene Walvischen, veilig mag gemaakt worden.

Dan, om ter zake en derhalve ter ontleding zelve over te gaan: na dat het voorwerp onzes voorgenomen onderzoeks, 't welk geheel ongeschonde, zwartachtig van kleur, en ruim 21 Rhijnlandsche duimen lang werd bevonden, uit den wijn-geest, in 't welk het bewaard werd, opgenomen, op den rug gelegd, en door eene kruisfnede van boven, op de hoogte des strotten-hoofds tot onderen, naar bij den aars geopend was, vertoonde zich in eens alle de borst- en buik-ingewanden in hare gewone

natuurlijke ligging; en voor zoo verre dezelve, namerlijk door de zich terstond aanbiedende bijs-ter groote lever, de darmen, nieren, enz. niet bedekt waren. Wij sloegen terstond het oog op de aanzienelijke ruimte der borst-holte, welke van vooren plaat IV, bij ZZZ, door het middenrif op de hoogte der 8ste en 9de ribben, en van daar benedenwaards aflopende tot op, en zijdelings beneden de lendenen-wervelen gevormd wierd. In deze ruime holte der borst sprak het van zelfs, dat wij, voor alle verplaatsing of van éénscheiding der daarin bevatte levens-werktuigen, het allereerst een naauwkeurig onderzoek deden naar de ware ligging van het hart en de longen, als beiden, doch vooral het eerste, in betrekking brengende met de ligging der beide vinnen, tegen welke wij steeds op goede gronden gegist hadden, dat het hart van weerszijden met tuschenkomst alleen der longen en borst-ingewanden zoodanig moest gelegen zijn, dat alle diepe in de borst-holte doorgaande kwetsingen, niet slechts van het midden der inplantings- of spil-lijn van de vinnen, maar zelfs van deszelfs geheele beloop en omtrek (plaat II, Y, X, W, Z,) ja ook nog verder, zoo wel de longen als het hart zelt onmisbaar treffen moeten; en wij mogten derhalve

halve deze onze gissing tot onze bijzondere voldoening, dan ook alhier door eene wel eenvoudige, doch alles afdoende proeve zoo volkomen bevestigd vinden, dat wij, nu alle de delen nog zorgvuldig in hare natuurlijke ligging bewaard waren, bij het doorsteken, met eene lange naalde, niet slechts der geheele lengte van de lijn of vin-spil, plaat II, XY, maar zelfs van de geheele cirkel-ruimte XWZX, daarmede getrokken, nergens daar ter plaatse de zijden der borst hebben kunnen doorboren, zonder de longen, (offchoon in een ongeboren voorwerp, als dit, nog nimmer uitgezet zijnde geweest), en met deze ook tevens het hart getroffen te hebben; een naar ons inzien onwederspreekbaar bewijs voorwaar, dat dit voorname levens werktuig bij meer volwasfen Walvischen, door de longen als 't ware geheel omgeven, aan beide de zijden der borst, juist tegen de inplanting der vinnen aanligt, en dat de plaats dezer inplanting met deszelfs grooten omtrek, ontegenzeggelijk aan de harpoeniers, als van alle de beste moet worden aangeprezen, om den Walvisch het zekerst, veiligst en spoedigst te doden.

Na deze voorlopige en zeer eenvoudige, doch voor ons oogmerk hoogst belangrijke

V. DEEL. I. STUK.

M

proef,

proef, met den verwachten uitflag genomen, en daardoor aan het eigenlijk hoofd-oogmerk dez ontleedkundigen onderzoeks voldaan te hebben, oordeelden wij het echter zoo wel aan de Koninglijke Haarlemsche Maatschappij, van welken wij allen de eer hadden leden te zijn, als aan de wetenschappen zelve, die zij voorstaat en bevordert, verschuldigd te wezen, hier bij niet te mogen berusten, maar van de schoone gelegenheid tot verdere ontleedkundige beschouwing van een zoo zeldzaam voorwerp, al het overigens nog mogelijke voordeel ter kennisse des inwendigen maakfels der Walvischen te moeten trekken: en wij besloten diensvolgens, in weerwil van de brosheid der zoo lang bewaarde delen, en behoudens onze verpligting ter besparing van het voorwerp, ten einde hetzelfde voor eene toebereiding ter uitwendige beschouwing niet geheel onbruikbaar te maken, de nu in hare natuurlijke ligging beschouwde ingewanden der borst- en buiks holten, van het strottenhoofd af tot den endeldarm toe, los te snijden, uit den jongen Walvisch in eens op te nemen, en daar door derzelver onderzoek, zonder verdere schending van het te bewaren voorwerp, meer gemakkelijk te maken. De geoefende hand van den Heer BRUGMANS slaagde dan hier in

ook

ook zoo volkomen, dat, met het doorsnijden van het sterke, lijvige tongbeen (zie plaat IV en V, A) beginnende, het strottenhoofd, de luchtpijp, flokdarm en zoo vervolgens alle de voornaamste borst- en buiks-ingewanden van het ligchaam zelf afgescheiden wierden, doch alle echter zoodanig aan elkander verbonden en in hunne gewoone betrekkelijke houding en ligginge bewaard bleven, dat ieder hunner afzonderlijk, en alle in derzelver gehelen zamenhang met andere delen, zoo naauwkeurig konden worden beschouwd; dat wij daarna de volgende beschrijving hebben mogen opmaken, en de naauwkeurige afbeeldingen onder ons opzigt hebben kunnen laten vervaardigen, die wij hier nevens den liefhebberen der natuur- en vergelijkende ontleedkunde met te groter genoegen aanbieden, daar wij verzekeren mogen, dat dezelve, offchoon de eerste, zoo verre wij weten, die immer over dit onderwerp wierden uitgegeven, met de meeste getrouwheid naar de voorwerpen zelven vervaardigd zijn, maar vooral, dewijl wij ons vleijen durven, dat dezelve hier door ook tot het daarmede bedoelde oogmerk genoegzaam zullen voldoen, om namelijk onze beschrijving der belangrijkste delen behoorlijk toe te lichten, en de gevolgen, daaruit

voor ons oogmerk af te leiden, er door op te helderen,

Dan, om tot onze begonne ontleding terug te keren: terstond onder het afgesneden *tong-been*, vonden wij de hoekige *cartilago thyreo-idea* (plaat IV en V. B.) van voren met beiden deszelfs spieren bedekt, terwijl eene zware bedding sterke spier-vezelen, van het onderste gedeelte der gemelde *cartilago* haren oorsprong nemende, zich over het *ringvormig kraakbeen* heen, tot op de verdeling der *lucht-pijp* (zie plaat V, l. C.) uitstrekke, en welke zware bedding van spieren den Walvisch schijnt te dienen, om, wanneer bij de uitademing het geheele strottenhoofd naar boven rijst, het alsdan binnen den *faccus gularis* ingenomen water, door middel der ingeademde lucht, langs de spuit-buisen, met al de daartoe nodige kracht, naar buiten te werpen.

De *aspera arteria* of lucht-pijp zelve had, even als zulks bij de meeste, zoo niet bij alle zoogende dieren, wordt waargenomen, kraakbeenige ringen, en verdeelde zich, bij het naderen der longen, in twee aanzienlijke *bronchiæ* (zie plaat V. D. D.), welke, ieder aan zijne zijde, overgingen in de van weerszijden in twee kwabben gedeelde *longen*, (plaat IV O O en
plaat

plaat V. *EE*), van welke de voorste de kleinste was, en welke longen, daar zij nog nimmer met lucht waren gevuld geweest, in de agterzijde der borstholten als nog in één gevouwen zich voordeden, doch ook daardoor overtuigend lieten zien, dat zij bij de inademing de borstholte helpen uitzetten, en als dan ook tevens het hart bedekken moeten, 't welk zich nu bij het openen der borst terstond voordeed, hebbende wij den *hart-zak* of het *pericardium* zoodanig verteerd of opgelost gevonden, dat het alle zamenhang verloren had, en zich daardoor aan ons onderzoek en beschrijving onttrok.

Het *hart* zelf intusfchen (plaat IV. en V. *H. H.*), dat zich daarentegen door deszelfs uitgebreidheid (als vullende een groot deel der geheele borstholte), aan ons onderzoek op het gunstigst aanbod, vonden wij juist in het midden der borst gelegen, naar gelang van het ongeboren dier, en de ruimte van den *thorax* zelve zeer groot, doch, even als dat van den *Dolphijn*, van den *Zeehond* en den *Lamantin*, veel breder, dan lang, en van onderen, even als bij de zoo evengenoemde dieren niet gepunt, maar een weinig boogswijze ingesneden; wijders van voren bol, van agteren uitgehold, (zie plaat VI. *f 1.*). De beide *ventriculz*, gelijk

ook de *auriculæ* schenen, op het uiterlijk aanzien, in grootte weinig van elkanderen onderscheiden te zijn. Uit het regter hart ontsprong, zoo als bij de meeste zoogende dieren, de *arteria pulmonalis* of long-flagader (plaat IV V. M.), welke door hare bijzondere dikke rokken, weinig minder vast van maakfel was dan de *aorta* of groote flagader zelve, zoo als de beroemde CUVIER (a) dit in den Dolphijn en den Bruinvisch heeft waargenomen, met bijvoeging zijner (door ons nu bevestigd gevonden) gissing, dat namentlijk zulks ook eveneens bij de Walvischen zoude plaats hebben; de richting der long-flagader was voorts schuins en zijdelings opwaards, langs de *aorta* naar de linker long, aan welke zij nog eene andere aanzienelijke takverdeling gaf, terwijl zij een dergelijke ter regterzijde maakt, alvorens in de regter long over te gaan, zoo als men zulks op plaat VI, (alwaar het hart van den Walvisch-fetus van agteren is voorgesteld), getracht heeft te doen zien, bij C, C, C, C.

De *vena cava superior* of *bovenste holle ader*, (plaat IV en V, L. L.) strekte zich zijdelings, langs

(a) *Leçons d'Anatomie Comparée, Tom. IV. pag. 223.*

langs en benedenwaards de *arteria innominata*, naar de agter en holle zijde van het hart, terwijl de veel wijdere *vena cava inferior*, (plaat VI, fig 1. *E*) van onderen tweetakkig oprees, en na alvorens nog een zeer aanmerkelijke takverdeling gemaakt te hebben, zich verbreed met de eerste in den regter boesem van het hart verloor.

Uit de linker hartsholte (plaat IV. *D*, en plaat V, *D*) kwam de ook alhier weder, naar evenredigheid van het voorwerp, uit verbazend dikke rokken zamengestelde, groote slagader *arteria aorta* voort, en wel in dier voege, dat men bij het eerste opzien zeggen zoude, dat dezelve alhier uit het regter hart ontstond. Bij eene nadere beschouwing bleek echter overtuigend, dat dezelve ook in dit dier, even als gewonelijk bij alle de zoogenden, uit het linker hart, en wel uit *deszelfs boven en agterzijde* voortsproot; makende voorts een weinig nederwaards de groote bogt over het regter hart heen, en klimmende vervolgens schuins opwaards, naar ons alvorens echter de gelegenheid tot het doen der bijzondere waarneming gegeven te hebben, dat namelijk dit geweldig groot, vast, en kegelvormig opwaards stijgend bloedvat, behalven achterwaarts de *arteriæ co-*

renariæ aan het hart, ook schier terstond bij deszelfs ontstaan uit de linker harts-holte de *arteria innominata*, ter vorming der *arteria carotis* en *arteria subclavia dextra* van zich gaf, om vervolgens bovenwaards, en wel voor deszelfs kromming, de *arteria carotis sinistra* en tevens de *subclavia*, even als de *arteria innominata*, uit éénen stam ontspruitende, voor de linkerzijde af te geven.

De *venæ pulmonales* of long-aders waren zeer dun, slap van wanden, en wijd van opening, gaande uit beide de longen wederzijds met twee takken, in den linker hart-boezem over, zijnde die der regterzijde (op plaat VI. fig. 1 bij G G verbeeld) voor derzelver takverdeeling afgesneden geworden, en daar door voorgesteld als maar ééne enkele opening te hebben.

Na derhalven alle de voornaamste ingewanden der borst, (hebbende wij geene *glandula thymus* gevonden), voor zoó verre de verandering die zij ondergaan hadden toeliet, onderzocht te hebben, gingen wij over tot de beschouwing der buiks-ingewanden, en wel in de eerste plaats tot die van de lever, (plaat IV, P.) die wij ook hier, (DAUBENTON zegt dat zulks bij alle andere *embryons* waargenomen wordt

wordt (a)), zoo geweldig groot aantreffen, dat dezelve zich over het geheele maag-geftel, een goed deel der darmen, en het grootst gedeelte van de bij uitftek lange en breede nieren, ja, van den geheelen onderbuik, tot bijna op de hoogte van de pisblaas (plaat IV. Y.) uitftrekte, en die van buiten zeer bol, binnenwaards zeer hol of gewelfd; in twee zwaare doch püntige kwabben eindigde, tuffchen welke de navelvaten heen liepen, zijnde er voorts geene galblaas te vinden. Na dat de lever en het overfchot van het middenrif waren weggenomen, vertoonde zich niet slechts dat gedeelte der *aorta descendens* (plaat V, O.) en ook dat van den *oesophagus* of flokdarm (plaat V, P.), welke beide tot hiertoe, deels door het middenrif, deels, en vooral door de groote lever bedekt geweest waren; maar ook deed zich, daar wij geen *omentum* of *net* vonden, terftond voor ons op het geheele beloop der verfchillende *magen* (plaat V, Q, R, S, T,) en verdere ingewanden, in welk eerfte wij zeer kennelijk (plaat V, bij Q,) de eigenlijke robmet eene daar aan gehechte klier, hier wel-

ligt

(a) Zie BUFFON, *Histoire Naturelle*. Tom. XIII. p. 42. 8 ed. in 4to.

ligt de plaats van het *pancreas* vervullende (zie plaat V, *U*, en plaat VI, fig. 2, *I*), voorts bij *R* de tweede, en bij *S* de darmvormige overgang van deze laatste naar de derde maag *T* konden onderscheiden; en welk geheele maag-geftel, (indien wij ons zoo mogen uitdrukken), van deszelfs begin, dat is, van het kronkelachtig einde van den achter en benevens de *aspera arteria* tot hier toe regt nederdallenden (plaat VI, fig. 2, *A*,) *oesophagus* af, tot bij het einde van de derde maag, in eene schuinsche rigting, en derhalve van de linker naar de regterzijde, tot op de hoogte der regter nier, (plaat V, *V*,) aflopende, eindelijk met eene kleine vouw of kronkel (plaat VI, fig. 2, *F*,) overging in den slechts weinig gebogen, doch bijna rechtstandig naar beneden lopenden eersten darm, (plaat VI, fig. 2, *F*, *G*,) welk wij met het gewone *duodenum* of den twaalfvingerigen darm-vergelijken, en die derhalve het begin van het gedarmte uitmaakt, in het welke, evengelijk zulks bij volwassen Walvischen is opgemerkt, (naauwlijks eenig zichtbaar onderscheid van middellijn werd waargenomen; terwijl wij voorts alle de werktuigen, tot spijsvertering dienende, geheel ledig, en veel minder ontwikkeld vonden, dan de overige inge-

wan-

wanden , waarschijnlijk , dewijl dezelve in den *foetus* het minst van allen werkzaam zijn.

Aan weerszijde der ledige en samengetrokken darmen vertoonde zich de *nieren* , van welke de regter een weinig lager , dan de linker gelegen was ; beiden waren zij , even als bij den *Lamentin* , zeer groot , eirond van omtrek , en hare zelfstandigheid bestond uit een samenweefsel van ontelbare kleine , ronde , korrel- en klier achtige ligchaamtjens , welke trosgewijze even als kleine druifjens aan elkanderen verbonden waren , schier op dezelfde wijze als zulks bij den Zee-*Rob* , den *Beer* , en eenige andere dieren plaats heeft . Aan derzelver onderste gedeelte troffen wij de *ureteres* aan , die , beide op gelijke hoogte , niet verre van den onderrand der *nieren* , vrij breed van omtrek , haren oorspronk namen , en toen langzaam van ruimte verminderende , zich in een schuinsche rigting aan het voorste en onderste gedeelte der *Pisblaas* inhechtte . Deze , welke op plaat IV , bij *V* , in hare natuurlijke ligging , en derhalve van voren , doch op plaat V , bij *Z* , voorovergebogen , en derhalve van achteren afgebeeld is , ten einde ook de daar onder liggende delen te doen zien , vonden wij juist in het midden , tusschen het onderste gedeelte der *nieren* .

gelegen; dezelve was, naar gelang van 't voorwerp groot en sterk, en voor een goed gedeelte aan derzelver zijden met een vasten, sterken band als omzoomd, die van weerskanten eene aanzienlijke *arteria umbilicalis* (plaat IV W. en plaat V. W. W.) bevatte, welke tot aan het bovenste deel der blaas voortlopende, zich in derzelver rokken scheenen te verliezen, en welke bloedvaten wij ons verzekerd houden, na de geboorte van het dier, in zeer vaste peesachtige banden, ieder bijna een pink dik, over te gaan, gelijk ons dit door de vergelijking der pisblaas van eenen reeds lang geboren Walvisch, welke den Heer BRÜGMANS in zijne meergemelde voortreffelijke verzameling bewaart, op 't overtuigendst gebleken is, terwijl de *urethra* (plaat IV, Y,) van den hals der blaas bijna regt tot het einde der kraan of roede uitloopt.

Eindelijk, na de blaas ter beschouwing der daar onder gelegene deelen, uit hare natuurlijke ligging, zoodanig voor over gekeerd te hebben, als dezelve op plaat V, bij Z, is voorgesteld, vertoonde zich, behalve het onderste gedeelte der *aorta descendens* A, en van het *intestinum rectum* p op plaat V, tevens de beide langwerpige, en zich zijdelings wijd uitstrekkende *testiculi* of zaad.

zaad - ballen (plaat IV en V, bij *T. T.* en *t. t.*), met de aan deszelfs uiteinde gelegen, driehoekige *epididymedes* (plaat IV, *U. U.* en plaat V, *V. V.* gelijk ook nog de twee *vasa deferentia* (plaat IV, XX, en plaat V, *r, r.*), voor alle welke deelen de trekkerachtige band (plaat V,) schijnt geschikt te zijn, om dezelve met elkanderen te vereenigen, in hare natuurlijke ligging te vestigen en daarin te behouden.

En 't is hiermede, dat wij dit oppervlakkig, doch getrouw verslag van het ontleedkundig onderzoek omtrent de ligging der voornaamste borst- en buiks-ingewanden van den Walvisch moeten besluiten; daar de gesteldheid dezer deelen ons verbod, ook omtrent het inwendig zamenstel verder onderzoek te doen; wij zullen derhalve nu overgaan, om, ingevolge ons hier boven bladz. 5, gemaakt ontwerp,

In de tweede plaats, uit de nu zekere kennis van de ligging der borst- en buiks-ingewanden, als toch van alle de tederste en diensvolgens voor de spoedigst dodelijke kwetsingen meest vatbare ligchaamsdeelen der Walvischen, eenige op onwiderspreekbaar zekere gronden steunende gevolgen en regelen af te leiden, door en naar welke men nu voortaan die ligchaamsplaatsen met volle gewisheid bestemmen zal

zal kunnen, alwaar den Walvisch de zekerste en spoedigst dodelijke kwetsingen kunnen toegebragt worden.

Heeft nu derhalven het hier boven gegeven ontleedkundig onderzoek, onder anderen, de beide eerste van die vragen ten bedoelde oogmerken voldoende beantwoord, welke wij in onze hier voorstaande verhandeling bladz 37 als voor de Walvischvangst hoogst belangrijk hebben voorgesteld, door ons ontegenzeggelijk te leeren.

Voor eerst, dat de borst-holte der Walvischen, in welke wij zagen, dat de edelste en tederste deelen gelegen zijn, terstond agter den kop eenen aanvang neemt, en zich van daar agterwaards tot op de helft van den geheelen visch uitstrekt, dan is het gewis voor iederen harpoenier, ja ook zelfs voor den onkundigsten, zeer gemakkelijk deze zoo ruime borst-holte op het uiterlijk aanzien, bij het boven komen en voortzwemmen dezer verbaasende groote dieren, te bepalen, en naar deze bepaling de plaats te bestemmen, waar hij, (vooral met de geschutsharpoen van MOORE), den Walvisch zal moeten treffen, als verzekerd zijnde dat, wanneer de harpoen slechts binnen dat gedeelte van den visch doordringt, hetwelk

ge-

gelegen is tusſchen de inplanting der vinnen en de plaats die een ieder, ook op het bloote oog, voor de helft van het geheele dier, zeer gemakkelijk zal weten te bepalen, het als dan ook niet misſen kan, of dit zoo geweldig kwetſend werktuig zal binnen de borst-holte doordringen, en aldaar de tederſte ligchaams-deelen van het dier dodelijk treffen moeten.

Ten tweede, gaf dit zelfde ontleedkundig onderzoek een volledig antwoord op de vrage, in meergemelde verhandeling bladz. 37. en 38. No. 2, 3, 4 en 5. opgegeven, en leerden wij derhalve daaruit, met volle zekerheid, de ware ligging en samenhang van de *longen*, het *hart* en derzelver groote bloedvaten, als die boven alle anderen in de borst-holte der Walviſſchen beſlotene zoo bijzonder tedere deelen, dat eene enkele aanmerkelyke kwetſing aan dezelve toegebracht, zoo al niet oogenblikkelyk, ten minſte binnen zeer korten tijd, de dood van het gekwetſte dier volſtrektelyk moet ten gevolge hebben, dan mag noch kan het voortaan iederen redelyken en voor overtuiging vatbaren harpoenier nu niet meer onverſchillig wezen, waar ter plaatſe hij den Walviſch treffe; maar hij zal nu, zoo uit de kennis van de ſtrekking en grenzen der borst-holte, als uit die der bijster
groot-

groote longen, maar vooral van het bijzonder lange, doch nog meer breedte, en juist in het midden der borst, tegen de beide vinnen als aangelegen Walvisch-hart volkomen overtuigd zijn, dat de hiervoren flegts gisfender wijze gemaakte bepaling der plaatsfen, waar de Walvisch waarschijnlijk het voordeeligst zoude kunnen getroffen worden, (de inplantingsplaats namelijk der beide vinnen en derzelver omtrek), nu in allen opzichte waar en zeker is, als alleen en geheel gegrond op de ligging der ook bij deze dieren tederste deelen, welke nu, bij het verrichtte onderzoek waarlijk zoodanig bevonden is, als wij ons die voorheen, ofïchoon op goede gronden van vergelijkende ontleedkunde, maar evenwel alleen bij gisfing, en gevolgelijk nog altoos als onzeker hadden voorgesteld.

Eindelijk *ten derde* mogt het nu volbragte ontleedkundig onderzoek van den jongen Walvisch-foetus ons ook nog geven, niet alleen een algemeen denkbeeld en oppervlakkige kennisfe van de ligging, loop en samenhang der buiks-ingewanden dezer belangrijke dieren, maar verschafte het ons ook, bij het zorgvuldig betrachten der verwonderingswaardige werktuigen der spijsvertering in dezelve, de toevallige gele-

gen-

genheid, tot het van nabij kennen, beschrijven, afbeelden, en daardoor tot het algemeen bekend maken aan onze landgenoten, van het zoo lang door duistere opgaven en onzekere berichten, onbekend gebleven Walvisch-aas, (a)
als

(a) Bij gelegenheid namelijk eener nadere beschouwing van het maag- en darm-gestel van dit voorwerp, met den Heer Profesfor BRUGMANS over het voedsel der Walvischen of het zoogenaamde Walvisch-aas (*Clio borealis* L.) sprekende, en door zijn Hooggeleerde verrast wordende met de vertoning van dit zeldzaam, en door mij nimmer te voren gezien Worm-soort, onder terstond gereed vriendelijk aanbod, om van hetzelfde een afbeelding te doen vervaardigen, en die bij deze zeer geschikte gelegenheid ook aan onze landgenoten algemeen bekend te maken, nam ik dit zoo verpligtend aanbod dankbaar aan; blijkens de getrouwe afbeeldingen, zoo der voor- als achter-zijde van dezen zonderlingen worm, op plaat VI fig. 3. bij C en D voorkomende, te gelijk met die, door den beroemden CUVIER, op plaat XVII van het Iste Deel der *Annales du Muséum d'Histoire Naturelle* voortreffelijk gegeven en aldaar breedvoerig beschreven, van bl. 242-250; ten einde het verschil van den mond, vooral tusschen deze en die uit de verzameling van den Heer BRUGMANS blijken zoude, komende dit laatste wijders volkomen overeen met dat door den beroemden PALLAS beschreven en afgebeeld, in zijne *Miscell. Zool. Fascic. X. p. 28. Tab. 1. fig. 18 en 19*, tot welke beide Schrijvers wij die onzer lezers wijzen, die eene zeer

als het voornaamste voedsel dezer dieren, dan zal eene oppervlakkige beschouwing zelf, der in-

naauwkeurige beschrijving van dezen worm verlangen, moettende wij ons alhier bepalen, tot er het volgende zoo kort mogelijk van op te geven.

De *CLIO borealis*, de noorder- Vlerk-worm, of het zoogenaamd Walvisch-aas, door den scheeps-heelmeester FREDRIK MARTENS het eerst, (naar den staat der Natuurkennis van dien tijd), (a) beschreven en ook afgebeeld, is een weeke, witte, met eene half-doorschijnende huid bekleedde worm; van boven onder den kop, bij het lijf, breed beginnende, doch van daar kegelvormig in eene puntig einde uitlopende, en gewoonlijk ongeveer één Rhijnland. duim lang en $\frac{2}{3}$ breed.

De kop van dit dier is rondvormig als in twee aangehechte bolletjens verdeeld, die ieder eene zeer kleine opening *cc* hebben, in welke een zeer teder voeltje (*tentaculum*) verborgen ligt, gaande voorts zonder tuschenkomst van hals, terstond in het blaasachtig bol, opgezet, maar als dan puntig uitlopend lijf over. Terstond zijdwaards onder den kop, en derhalve bij het begin van 't lijf, ontspruit van weerszijden een bol, driehoekig, vlerkvormig ligchaamje, het welk wegens deszelfs sijn vaatachtig zamenstel het diertje zoo wel tot longen als tevens tot vinnen schijnt te dienen; tuschen deze en derhalve terstond onder de in tweeën gedeelde bolvormigen kop, is de mond *m* gelegen, die, wegens de vleesachtige heuveltjes, waarmede de eigenlijke monds-opening omzet is, (om de alüits juiste uitdrukking des Heeren CUVIER te ge-

brui-

(a) Zie Reisbeschrijving naar Spitsbergen, of Noordsche Wereld bl. 330. en volg. en fig. P. bij f. f. f.

ingewanden van den buik, een ieder, die den Walvisch-vangst dadelijk beoeffent, of daarbij een regelrecht belang heeft, ten volle overreden kunnen, dat de buiksholte der Walvisfchen, zoo om de ligging dezer dieren bij

bruiken,) de gedaante van eene wonde heeft, door eene driekantige kling veroorzaakt.

Overigens is het lijf op den rug *b. b. b. b.* rondachtig, uitpuilend bol, en tot daar, met ingewanden, doch verder zoo 't schijnt tot aan het einde, met een dun vocht gevuld, gelijk in de bovengemelde voortreffelijke afbeelding en naauwkeurige beschrijving des Heeren CUVIER, door eene aanzienlijke vergrooting van het geheele dier en deszelfs ingewanden, allerduidelijkst is voorgesteld.

'T is deze kleine, doch in de daad zeer belangrijke worm, van wien schier alle beschrijvers, zoo van Groenland en Spitsbergen in het algemeen, als van den Walvisch-vangst in 't bijzonder, gewagen, en die thans voor het voornaamste voedsel der Walvisfchen gehouden wordt, komende voorts in die zeeftreken dermate menigvuldig voor, dat er de zee als van schijnt te wemelen, waarom wij ons dan ook vleijen durven den Nederlandschen Natuurkenner, en een ieder die in de Walvisch-vangst eenig belang stelt, met deze korte oppervlakkige beschrijving, en zeer getrouwe afbeelding naar het voorwerp zelve vervaardigd, geen ondiens te hebben gedaan, terwijl wij, voor het zoo edelmoedig geven der gelegenheid daar toe, den Heer Profesfor BRUGMANS ook hier openlijk onzen verschuldigten dank betuigen.

bij hun bovenkomen op de oppervlakte der zee, als wegens den weerstand hunner wijd uitgestrekte magen en darmen, gelijk ook eindelijk wegens het minder belang der meeste, ook zelfs der zwaarste, door den werpharpoen aan de buiks-ingewanden toe te brengene kwetsingen, nimmer het doel van den gewoone werp harpoe-nier wezen moet; zijnde het alleen hun, die de geschuts.harpoen gebruiken, en dan nog maar in zeer weinige gevallen, of bij bijzondere om-standigheden mogelijk, den Walvisch in dit gedeelte zijns reusachtigen ligchaams zulke plotselijk dodende kwetsingen te kunnen toe-brengen, als waarvoor de borst-ingewanden zijn blootgesteld; terwijl eindelijk ook nog de kennis van het zoo even vermelde ware Walvisch-aas, den Groenlands-vaarder in het onderkennen en opsporen der zee-streken, waar de Walvischen zich ophouden, niet dan ten hoogste nuttig zijn kan, gelijk wij hiervoren bladz. 43 reeds toonden, en daarom ook omtrent dit laatst belangrijk onderwerp, op bladz. 89, de 10^e vraag ter beantwoording voorstelden, aan welke door dit onderzoek dan ook mede hoofdzakelijk is voldaan; blijvende het des niet te min iederen beoeffenaar der Na-tuurkunde, en bevorderaar der Walvisch vangst

ten

ten sterkste aanbevolen, zich alle mogelijke gelegenheden ten nutte te maken, dergelijke ontleedkundige onderzoekingen niet alleen in ongeborene, maar vooral ook in meer volwasfen Walvisfchen te herhalen, met de door ons hier bekend gemaakte te vergelijken, die te verbeteren, te volmaken, en de ontleedkundige kennis van den ligchaams-bouw der Walvisfchen, ten voordeele der belangrijke vangst dezer dieren, daar door zoo veel mogelijk tot volkomenheid te brengen.

Ons blijft dan nu alleenlijk ten flotte van dit ons gefchrijf nog over, uit de door het ontleedkundig onderzoek bekomene meerdere kennis, omtrent de ingewanden der Walvisfchen in 't algemeen, en van die der borst in 't bijzonder, voor de harponiers, (de eerfte of voornaamst werkende personen toch bij den Walvischvangst), inzonderheid echter voor die geenen, die den fchiet-harpoen gebruiken, de volgende wenken als regelen voortestellen, door welke op te volgen wij ons verzekeren durven, dat zij op de veiligfte, zekerfte en spoedigfte wijze, den Walvisch zullen kunnen doden; zie hier dezelve.

Eerftelijk, ieder harpoenier bepale, en houde steeds tot eene wet of vasten regel, boven

alle andere deelen, de borst-holte van den Walvisch bij voorkeur te moeten bemikken, en met den geschuts-harpoen te treffen, als die edele deelen bevattende, van welke zoodanige aanmerkelijke kwetsingen, gelijk door dit werktuig meestal worden toegebracht, oogenbliklijk dodende zijn moeten.

Ten tweeden, om zeker te zijn den harpoen in de borst- en niet in de buiks-holte of in nog minder teedere oorden van den Walvisch te schieten, verdeelee men terstond, bij het bovenkomen, in zijne gedachten, den geheele visch in tweeën, en houde als dan die tusschen-ruimte van het onderlijf, dat is, van het onderste en voorste gedeelte van den visch, tot aan het gegist midden van het geheele lijf, voor de plaats binnen welke de harpoen moet geschoten worden, dan

Ten derden, ter nog nadere bepaling van de boven alle andere meest verkiesbare plaats der borstholte, waar den Walvisch plotseling dodelijke kwetsingen kunnen toegebracht worden, be-
doele voortaan iedere harpoenier den omtrek, alwaar de vinnen als 't ware uit het ligchaam van den visch voortkomen, en dat wel in het midden hunner inplanting, gelijk wij reeds hier voren gegist, en in het hier voorgaand bijvoeg-
fel

fel bladz. 169 , voorgeslagen hebben , met in achtneming voorts van dien regel , welken wij tot het gemakkelijk en zeker bepalen van dit middenpunt der vins-inplanting , naar aanwijzing van plaat II hebben opgegeven , en daarom hier niet herhalen mogen , terwijl echter

Ten vierden , de harponier zich verzekerd houden kan , ook in alle andere rigtingen de levensdeelen binnen de borstholte vervat zeker te zullen treffen , indiën hij den harpoen slechts binnen den ruimen omtrek van de inplanting der vinnen , dat is , even boven of onder , doch vooral achter dezelve naar binnen schieten zal ; van alle welke rigtingen die echter de voordeeligste zal wezen , wanneer men in het vervolgen of naarzetten van den visch , den harpoen achter , en als 't ware van onderen de vin , en dat wel schuins door het midden , naar de overzijde der borst-holte zal mogen inschieten , kunnende het als dan uit hoofde der nu nader bekomene kennis van de ligging der longen , het hart , en zijne verbazend groote bloedvaten , niet misfen , of dezelve moeten , zoo al niet allen in eens , ten minste de longen en tevens het hart plotseling dodelijk worden getroffen ; terwijl deze voorflag ons te meer gegrond en belangrijk toefchijnt , deels doordien

de gelegenheid tot het treffen van den visch , in deze laatste rigting, het meest bij den Walvisch - vangst voorkomt, deels ook, dewijl in deze de ribben van den Walvisch zich schuins, en derhalve in hare minste oppervlakte voordoen , en diensvolgens aan den harpoen den minsten weerstand bieden , en de gunstigste gelegenheid geven , om, in deze schuinsche rigting, zonder eenigen aanmerkelijken tegenstand, met al 't verbazend geweld den geschuts-harpoen *alléén* eigen, tusschen de ribben, tot binnen de borst-holte door te dringen.

Eindelijk *ten vijfden*, moeten wij alle bij den Walvisch - vangst belang hebbende , inzonderheid echter hun , die dezelve in de zeestrecken van Groenland en Spitsbergen, (in welke betrekking het dan ook zijn moge), dadelijk drijven, nu nog ten sterksten aanmoedigen, om, na de nu verkregene meer zekere kennis van het hier voren kortelijk beschreven, en afgebeeld Walvisch - aas, omtrent dit voor den Walvisch zoo het schijnt voornaam en onontbeerlijk voedsel , alle mogelijke navorschingen en waarnemingen te doen , zoo omtrent deszelfs huis-houding, voortplanting en verblijf, als omtrent het gebruik of de azing zelve der Walvischen op dit worm-soort , van al 't welk toch de

zekere berigten , en daaruit te verkrijgene kennis voor de Walvisch-vangst , zeer ligtelijk hoogst belangrijke uitkomsten en gevolgtrekkingen zoude kunnen opleveren.

En hier mede eindige ik dit verslag der ontleding van een dier , welks geheel geslacht , niet alleen voor den Natuurkenner , maar ook voor den handelaar , den zeeman , den kunstenaar en handwerkman hier te lande , in zoo vele opzichten hoogst belangrijk is.

UITLEGGING

DER

AFBEELDINGEN.

Plaat I stelt voor den van bladz. 19—40, dezer verhandeling beschreven Groenlandschen Walvisch (*Balæna Mysticetus L.*), van terzijde gezien, zoo als wij dien ter meer duidelijke voorstelling van het dier, en ter opheldering tevens van verscheide onderwerpen, in deze verhandeling vervat, naar de meest naauwkeurige beschrijvingen en narigten, inzonderheid naar de afbeelding van HOMAN gevolg hebben.

Piaat II, verbeeldt den omtrek van eenen ongeboren mannelijken Walvisch, naauwkeurig genomen naar het voorwerp, in het Naturalien-Kabinet der Leidsche Universiteit bewaard wordende, en binnen welken omtrek men, naar de zoo bijzonder belangrijke afbeelding van den Heer VAN MARUM, (hier boven bladz. 18, ver-

vermeld,) bij WT.V den schedel of het beendergestel van den ganschen kop des Walvischs zoodanig met stippen aangeduid heeft, als men met regt meent, dat dezelve in den verbazend groten spek-klomp dezer dieren moet gelegen zijn, en waar in bij N het oog geplaatst is, duidende voorts O den hoek van den muil, of de vereeniging der beide kaken aan.

K, de plaats of opening der twee spuit-buisen, boven op den kop of neus, en welker openingen zich hier slechts streepvormig, zonder eenige uitwendige merkbare uitpuiling voordeden. De lijn KLM is getrokken uit de spuit-gaten, langs de achterkant der oogholte, en door het midden L tot aan het einde M der vin, als ter zekere aanwijzing kunnende dienen der plaats, waar den Walvisch de spoedigst en meest zeker dodelijke wonden, vooral door middel van den geschuts-harpoen, zal kunnen worden toegebracht.

L, het middenpunt van de zoogenaamde spil der vin, tegen welke het hart van den Walvisch gelegen is, en welk punt derhalve voor den harpoenier als het voorname doel- of mikpunt moet worden aangemerkt, om den Walvisch plotselings of oogenblikkelijk dodende wonden te kunnen toebrengen, en uit welk
mid.

middenpunt L, met de lijn LX of LY als radius, de cirkel LXWYW getrokken is, ter aanwijzing van den omtrek, binnen welke de zijden der Walvisch niet zullen kunnen worden doorschoten, zonder te gelijk het hart en de longen te treffen.

Y het middenpunt, uit 't welk, met de lijn YX als radius, de cirkel YXZX getrokken is, ter aanduiding van den nog groteren omtrek, binnen welchen de harpoenier zelfs nog verzekerd kan zijn, bij het diep doordringen des harpoens in de borst-holte van den Walvisch, indien niet alle, ten minste eenige der voornaamste en edelste ingewanden der borst te zullen treffen; vooral indien hij daartoe, door middel van MOORE's harpoen-bus, de harpoen met de uitspringende mesfen, hier voren bladz. 151—156. aangeprezen en op plaat III. fig. 4. afgebeeld, gebruiken zal.

U, het mannelijk teellid of zoogenaamde kraan van den Walvisch, zoo als het zich, buiten deszelfs koker uithangende, vertoonde.

EF, het begin of de wortel van den staart.

A, de regter-, C, de linker staart-vin of staart vleugel, beide horifontaal of plat in het water liggende.

B, De boogvormige insnijding van den staart.

Plaat

Plaat III. fig. 1. verbeeld de door STAGHOLD voorgestelde, en door MOORE verbeterde harpoen-bus, op derzelver mik- of steunbeugel geplaatst, en geladen met de schietharpoen, aan welken de voorganger door middel van deszelfs ring is vastgehecht; vergelijk bl. 83—89.

D, de ijzeren cilindervormige schietbus, ter lengte van drie voeten en van 1½ duim gewoon geschuts-caliber; liggende in derzelver houten lade, en bij E door eene spil vastgehecht op den mik-beugel F, waardoor dezelve derhalven op de floep geplaatst zijnde, naar welgevalle zoowel horifontaal als regtstandig kan bewogen worden.

O, de kamer der harpoen-bus.

L, de schiet-harpoen aan den voorganger verbonden, en in de loop D, en op de kamer O van den harpoen-bus geplaatst.

C, het dekstuk door MOORE uitgedagt, waardoor het slot der schietbus overdekt, en het nat worden van het slot en vooral van het pankruid voorgekomen wordt.

A, trekker van de staaf, door welke de snapper van het slot afgetrokken en de schiet-

bus

bus afgeschoten wordt, wanneer men namelijk het knopjen *b* van de klink B gelijktijdig indrukt. vergelijk bl. 85—88.

Fig. 2.

O, de kamer der schiet. of harpoen.bus; I de pan van het slot; H, de haan.

GG, de twee klauwen van den trek.stang of staaf, door welken het dekstuk C, [zie fig. 1.] bij het afschieten der harpoen.bus regelmatig naar agteren getrokken, en daardoor aan den damp van het ontvlamde pankruid vrije uitgang gegeven wordt.

A, ring van de trekstaaf of stang, waaraan bij K de snapper verbonden is.

T, keep of sleuf, in welke de klink B (zie fig. 1.) sluit.

Fig. 3.

De trekstang of trekstaaf afzonderlijk, waar in door

GG aangeduid worden, de twee klauwen van het slot-deksel, en

T, de keep of sleuf, ter bevatting van de klink B (zie fig. 1.)

Fig.

Fig. 4.

AI verbeeld de schietharpoen van MOORE, met eene daaraan bijgebragte verbetering, door den schrijver der voorstaande verhandeling voorgeslagen.

D, E, twee bij *ii* beweegbare mesfen, welke, in rust zijnde, denzelfden loop hebben, als de zijden of vleugels van den harpoen, en agter deze als 't ware verborgen liggen.

F, platte, koperen staaf of strook, die, van boven in eene keep der mesfen, als in een fcharnier zoodanig insluit, dat wanneer deze staaf naar beneden getrokken wordt, deze beide mesfen zijdelings en ook bovenwaards snijden, en in dien stand geraken, waarin dat bij D is afgebeeld; voorts is deze platte [staaf doorversterd, zoo dat de ring H met den voorloper V daar langs zoude kunnen afglijden tot

RR, zijnde een ijzeren band, met welke de staaf F van onderen vereenigd is, en die bij het sterk drukken of trekken van den ring H, voor deze drukking moettende wijken, derhalven verschuifbaar is tot KK, bij welke verschuiving, of drukking naar beneden, dan ook de twee mesfen D en E uit haren werkelozen staat naar buiten getrokken en in werking gebragt worden, zoo dat zij alsdan de kwetsing,
door

door den harpoen toegebracht, nog zeer aanmerkelijk vergrooten moeten; als snijdende in eens alle de zachte deelen door, welke in den omtrek van den pijl of lans van den harpoen gelegen zijn.

I, het onderste einde van den schiet-harpoen, waarmede dezelve op de lading, of het schot der harpoen-bus rust.

Plaat IV verbeeldt het strottenhoofd, de strot en de ingewanden van de borst en buik, gelijk die zich vertoonen na het wegnemen der algemeene bekleedslen, der ribben en het hartzakjen.

A, het Tongbeen.

B, het schildvormig kraakbeen, met spieren bedekt.

C, het begin van de *aspera arteria*.

OO, de rechter en linker longen.

H, het hart in deszelfs natuurlijke ligging; juist in het midden der borst-holte.

ZZZ, de plaats waar het *diaphragma* is weggesneden.

D, de *ventriculus cordis sinister*.

E, de *auricula sinistra*.

F, de *ventriculus cordis dexter*.

G, de *auricula dextra*.

I, de groote bogt van de *arteria aorta*.

K, de afgesnede *arteria innominata*, uit welke de regter. hals- en sleutelbeens-slagader ontstond.

L, de *vena cava superior*.

M, de *arteria pulmonalis*.

N, de *subclavia sinistra*.

P, de Lever.

Q, een gedeelte der darmen.

R, de nieren, door hare vliezen bedekt.

SS, de *ureteres*.

TT, de *testiculi* met de *epididymes* UU.

V, de Pisblaas.

WW, de twee *arteriæ umbilicales*, ter wederzijde van de blaas opwaards lopende naar deszelver bodem.

NB. Uit de vergelijking van dit voorwerp met de blaas van een grooter Walvisch is gebleken, dat deze bloedvaten naderhand in zeer sterke banden overgaan.

XX; de *vasa deferentia*.

Y, de *urethra* afgesneden.

Plaat V, verbeeldt de ingewanden gelijk de vorige, doch het hart is zoodanig voorovergebogen, dat de groote verdeeling der *aspera*

arteria kan gezien worden, de lever en de bekleedselen der nieren zijn weggenomen, en de blaas is voor overgeslagen.

A, het tongbeen.

B, het strottenhoofd.

C, de bedding van spiervezelen over de *aspera arteria* heenlopende.

DD, de verdeling van de *aspera arteria* in twee *bronchiæ*.

EE, de longen ter wederzijde in twee kwabben F en G gedeeld.

H, het hart als voren.

I, de *arcus* of groote bogt der groote slagader.

K, de *arteria innominata*.

L, de *vena cava superior*.

M, de *arteria pulmonales*.

N, de *venæ pulmonalis* gedeeltelijk.

O, de nederdalende *aorta*.

P, de *œsophagus* of slokdarm.

Q, de eerste maag.

R, de tweede maag.

S, de darmvormige overgang van de tweede naar de derde maag.

T, de derde maag.

U, eene kleine klier aan de eerste maag gehecht, welligt met het *pancreas* te vergelijken.

VVV,

VVV, de lange gekronkelde darmbuis.

p, de endel- of regte darm.

WW, de nieren van derzelver buitenste rok ontbloot, op dat haar korrelig, trosvormig maakfel eenigermatig blijken zoude.

XX, de *ureteres* of pisleiders zich in de blaas inhechtende.

tt, de *terriculi*, met de *epididymedes* vv.

rr, een trekkerachtige band, alle deze deelen met elkanderen verbindende.

Y, de krop en hals der blaas.

ww, de twee navel-flagaders, aan de buitenzijde der blaas gelegen, en naderhand in banden overgaande.

Z, de voorover gekeerde ledige blaas, van welke nu de agterzijde zichtbaar is.

Plaat VI. fig. 1. Het hart van agteren en van boven gezien, om den oorsprong der groote bloedvaten te toonen.

A, de *arteria aorta* of groote slag-ader.

B, de *arteria innominata*.

CCCC, de takverdeling der *arteria pulmonalis*.

D, de *vena cava superior*.

E en F, de twee takken der *vena cava inferior*.

GGG, de tak-verdeling der *venæ pulmonales*.

Fig. 2.

De magen afzonderlijk voorgesteld, van welke men in den *foetus* slechts de gedeeltes ziet, welke naderhand tot geheel bijzondere zakken overgaan.

A, de *Oesophagus* of slokdarm, voor deszelfs kronkeling en overgang in de eerste maag.

B, de eerste maag, benevens de daar onder liggende klier, welligt te vergelijken met het *pancreas*.

C, de tweede of spierachtige maag.

D, de darinvormige overgang naar de derde maag, doch welke bij den *foetus* in middellijn van die maag niet verschilt.

E, de derde maag.

F, de overgang der derde maag in den eersten darm, gewoonlijk het *duodenum* genaamd.

G, de overgang van den eersten darm in het overig gedarmte H.

Fig. 3.

A, de Noordsche vlerkworm (*Clio borealis* L), gewoonlijk het Walvisch-aas genaamd, van agteren of op den rug gezien, naar de afbeelding van den Heer CUVIER.

B, het zelfde dier van voren of op den buik gezien. .

C

C en D, de *Clio borealis*, afgebeeld naar het voorwerp uit de verzameling van den Heer Profesfor BRUGMANS; in alle welke figuren voorgesteld wordt bij

a, Het lijf of de buik.

b, De plaats, alwaar de ingewanden door de bekleedfelen heen gezien worden.

cccc, De kop als in twee aan elkander gehechte bollerjes verdeeld, met de kleine openingen der voelertjens.

dddd, De vlerkvormige longen, die tevens tot vinnen dienen.

m, In fig. D, de mond, met deszelfs driekantigen vleesachtigen rand.

I N H O U D.

D E R

V E R H A N D E L I N G.

I N L E I D I N G.

N aauw verband tusſchen de Natuur- Geſchiede- nis en Huishoukunde, en nuttigheid van bei- den.	Bladz. 3-7
Afdeeling der voorgestelde vragē, in drie deelen. . .	7

E E R S T E A F D E E L I N G.

Behelzende eene algemeene beschrijving en ver- deeling der Walvischaartige dieren. . . .	9-13
Opgave der verschillende soorten, van het ge- lacht der Walvisſchen.	13-17
Opgave der voornaamste beschrijvingen en af- beeldingen van dezelve.	17-19
Uitwendige gedaante en algemeene ligchaams- bouw, kleur, grootte, enz. van den Groen- landſchen Walviſch.	19-
Beschrijving van den kop, spuit-buizen, kaken. .	20-24
— — — van de oogen, gehoorwerktuig en vinnen.	25, 26
— — — — den ſtaart, buik, teeldee- len, enz.	27, 28
Algemeene afmeting van eenen Walviſch. 29 vergel. bl.	65
Gebrekkige kennis der belangrijkste inwendige deelen van den Walviſch, en aanbelang van dit gemis, ten nadeele ook der Walviſch-vangſt. .	30-35
Middelen om dit gemis te vervullen.	36-40
Voedsel der Walviſſchen of Walviſch-aas. . . .	40
Onzekerheid waar in dit beſtaat.	42
Belang van en aanmoediging tot de kennis der middelen ter naauwkeurige kennis van het Wal- viſch-aas.	42-44
Verblijf der Walviſſchen en middelen tot derzel- ver naſporing.	44-62
	Be.

I N H O U D.

Bepaling der plaatsen, op welke aan het ligchaam
der Walvischen plotselijk dodende wonden
kunnen worden toegebracht. Bladz. 63

Plaatsbepaling der ligging van het hart, de lon-
gen, en der groote bloedvaten in de Walvischen. 68-70

T W E E D E A F D E E L I N G.

Opgave der minst omslachtige en veiligste in ge-
bruik zijnde middelen tot het doden der Wal-
vischen. 74

Beschrijving, gebruik en beoordeeling van den
gewonen werp- of hand- harpoen. 72-76

Gebruik en beoordeeling van den hand- boog tot
het voortschieten van den harpoen. 76

Gebruik en beoordeeling van een slinger-gevaar-
te of Balista ter schieting van den harpoen. 76, 77

Harpoen-bus door STAGHOLT uitgevonden. 77

Dit werktuig heeft groote voordeelen, door de
ondervinding bevestigd. 78-80

Doch heeft daarentegen ook een groot gebrek. 80-81

Welk gebrek volkomen weggenomen wordt in de
verbeterde harpoen-bus, door C. H. MOORE
uitgevonden. 81-82

Beschrijving en gebruik van MOORE's *Geschuts-*
harpoen of harpoen-bus. 83-89

D E R D E A F D E E L I N G.

Onderzoek in hoe verre de hier boven voorgesta-
gene middelen en wijzen ter Walvisch-vangst,
de vereischten hebben, door de Maatschappij
gevorderd. 90

En wel in de eerste plaats, de gewoone werp- of
hand- harpoen 91

De gewoone werp- of hand- harpoen mist de ge-
vorderde vereischten. 91-100

Noch ook het gebruik van schietbogen of andere
der-

I N H O U D.

dergelijke door koorden gedrevene werktuigen, kunnen ter behoorlijke harpoenering van den Walvisch gebruikt worden.	Bladz. 100-103
Van alle voorgeslagene of aangewende middelen en wijzen tot het vermaesteren en doden der Walvischen, (schijnt de harpoen-bus, en wel inzonderheid die door CH. MOORE verbeterd den voorrang te verdienen.	103
Als zijnde deze van alle de voorgeslagene middelen niet alleen het kortste of minst omslachtige	104
Maar ook het <i>zekerste</i>	107
———— <i>veiligste</i>	109
———— <i>voordeeligste</i>	110
Gebrek van en zwarigheden tegen het gebruik der harpoen bus, geopperd, overwogen en opgelost.	110-126
Alle de hier boven opgegevene voordeelen der harpoen-bus, worden door eene reeks van onloochenbare voorbeelden, en diensvolgens door de ondervinding bevestigd, in het AANHANGSEL.	126-151
Voorstel van den Schrijver dezer verhandeling ter nog verdere verbetering en volmaking des harpoens in het algemeen, en van dien van STAGHOLD en MOORE in het bijzonder.	151-152
Beschrijving der afbeelding van dit verbeterd werktuig	152-156
Verdere aanmerkingen en voorstellen ter bevordering, verbetering en uitbreiding der Walvischvangst, en der verdere nuttige aanwending van den zoo even beschrevenen en verbeterden harpoen, tot het vermaesteren van andere Zeedieren, welker vangst met voordeel zouden kunnen gedreven worden.	156-163
Besluit.	163-164

J. L. van Beek, sc.

C

J. L. van Beek. sc.

Fig I

Fig IV

Fig II

Fig III

J. L. van Beek. sc.

J. L. von Beck. sc.

Fig. I.

Fig. II.

Fig. III.

Mr

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

3 9088 00868 6388